

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อ
สาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๗)

โดย

นาวาเอก วิชาล ปั่นทวังกูร
รองผู้บัญชาการ โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ
กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรร่วมเอกชน รุ่นที่ ๒๖
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

เรื่อง ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษ
หน้า (พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๗)

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย นาวาเอกวิศาล พันทวิงกูร   หลักสูตร ปรอ.   รุ่นที่ ๒๖

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในทศวรรษหน้าว่าเป็นเช่นไร จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มหาสมุทรอินเดีย และต่อประเทศไทยอย่างไร เพื่อพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๗) วิธีดำเนินการวิจัยใช้วิธีเชิงคุณภาพ จากข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารของหน่วยราชการและแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่น่าเชื่อถือ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วตรวจสอบความถูกต้องของยุทธศาสตร์ดังกล่าวด้วย ทฤษฎีสमतทานุภาพของมาฮานและทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบของบาร์เน็ตที่ ส่วนการศึกษาผลกระทบและการกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทย ใช้กรอบแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศมาเป็นแนวทางในการศึกษา

การวิจัยพบว่ายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในทศวรรษหน้า ได้แก่ การปกป้องผลประโยชน์ของชาติทางทะเลของจีนในดินแดนที่อ้างสิทธิ์/เข้าไปแสวงประโยชน์ ใช้ นโยบายการป้องกันประเทศเชิงรับและยุทธศาสตร์ทางทหารเชิงรุก การดำรงการคมนาคมทางทะเล แก้ไขปัญหาขัดแย้งด้วยการเจรจาโดยสันติวิธี และเสริมสร้างให้จีนเป็นมหาอำนาจทางทะเลภายในปี พ.ศ.๒๕๕๗ โดยใช้ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล และยุทธศาสตร์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ “ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุก” ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ที่จีนเข้าไปแสวงประโยชน์ โดยเฉพาะการเกิดข้อพิพาทในทะเลจีนใต้กับประเทศที่อ้างสิทธิ์ครอบครอง แต่จากการที่มีการพึ่งพากันทางด้านเศรษฐกิจอย่างซับซ้อน จึงเป็นแรงบังคับให้ทุกฝ่ายต้องใช้ยับยั้งชั่งใจและใช้การแก้ปัญหาโดยสันติ

ข้อเสนอแนะ ยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า ๑. วางตัวอย่างสมดุลไม่เลือกข้างกรณีปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ และหนุนให้อินโดนีเซียเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ย ๒. พัฒนาโครงข่ายคมนาคมทางรางภายในประเทศและให้สามารถเชื่อมต่อกับโครงข่ายของประเทศเพื่อนบ้านได้ ๓. สร้างท่าเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ทางฝั่งทะเลอันดามัน ๔. ศึกษาความเป็นไปได้ของการขุดคลองกระโดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน China – ASEAN Maritime Cooperation Fund

คำนำ

เอกสารวิจัยฉบับนี้มีแรงจูงใจมาจากการศึกษาในวิทยาลัยการทัพเรือที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ “สาธารณรัฐประชาชนจีนกับความมั่นคงทางทะเลของไทยในทศวรรษหน้า” ซึ่งจากสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของมหาอำนาจของโลกและของภูมิภาคย่อมมีผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของไทย โดยเฉพาะความมั่นคงทางทะเลนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพปลอดภัย และผาสุกของประชาชนและของประเทศชาติ เนื่องจากทะเลเป็นแหล่งที่มาของผลประโยชน์สำคัญของประเทศ ทั้งจากแสงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ทำให้ไทยจำเป็นต้องศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และเตรียมการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้

การศึกษายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนที่มีการดำเนินการอย่างประสานสอดคล้อง ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ถือเป็นตัวอย่างที่ดีต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทย ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของทะเลและการแสวงประโยชน์จากทะเล ทำให้ทะเลไทยจะเสริมสร้างสมุททานุภาพ และการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทย เพื่อให้การปกป้องรักษาและแสวงประโยชน์จากผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ประเทศเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

นาวาเอก

(วิศาล บัณฑวังกูร)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ ๒๖

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	
สารบัญแผนภาพ	
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๔
บทที่ ๒ แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ	๕
กล่าวนำ	๕
แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ	๖
แนวคิดแบบสัจนิยม (Realism)	๖
แนวคิดแบบเสรีนิยม (Liberalism)	๗
แนวคิดแบบสัจนิยมใหม่ (Neorealism)	๘
แนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism)	๘
แนวทางพาณิชย์นิยมใหม่ (Neo-mercantilism)	๑๒
แนวทางการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence)	๑๓
แนวทางภูมิภาคนิยม (Regionalism)	๑๕
ยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทย	๑๘
นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล	๑๘
สรุป	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในปัจจุบัน	๒๓
กล่าวนำ	๒๓
ทฤษฎีสमुททานุภาพของ อัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน (ALFRED THAYER MAHAN)	๒๓
ทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบ	๒๘
ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน	๓๑
นโยบายในการป้องกันประเทศ	๓๒
ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน	๓๓
ยุทธศาสตร์สรี้อยไข่มุก	๓๕
ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล	๓๘
สถานการณ์ความมั่นคงของโลก	๓๕
สถานการณ์ความมั่นคงในระดับภูมิภาค	๔๑
สถานการณ์ความมั่นคงในระดับอนุภูมิภาค	๔๔
บทบาทของจีนในทะเลจีนใต้	๔๕
ปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้	๔๕
กรณีพิพาทระหว่างประเทศที่อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะทะเลจีนใต้	๔๖
ความเคลื่อนไหวของจีนในทะเลจีนใต้	๕๑
บทบาทของจีนในมหาสมุทรอินเดีย	๕๔
ปัญหาความมั่นคงในมหาสมุทรอินเดีย	๕๖
ความเคลื่อนไหวของจีนในมหาสมุทรอินเดีย	๖๗
สรุป	๗๐
บทที่ ๔	
ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนต่อที่มีประเทศไทย	๗๒
กล่าวนำ	๗๒
วิเคราะห์ขีดความสามารถของจีนในการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเล๗๒	๗๒
สมุททานุภาพที่เกื้อกูลต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน	๗๒
การกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเล	๗๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนที่มีต่อประเทศไทย	๘๑
แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทะเลของไทย	
ในทศวรรษหน้า	๘๓
สรุป	๘๘
บทที่ ๕ บทสรุป	๙๐
ข้อสรุป	๙๐
ข้อเสนอแนะ	๙๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑. สรุปภาพรวมแนวความคิดทั้ง ๔ แนวคิด	๑๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒ – ๑	Bartlett Model	๒๘
๒ – ๒	China's String of Pearls Strategy	๓๖
๒ – ๓	เส้นทางขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลางของจีน	๓๗
๒ – ๔	ยุทธศาสตร์ป้องกันไกลฝั่ง (Far Sea Defense)	๓๘
๒ – ๕	แผนที่แสดงอ้างสิทธิ์ครอบครองของประเทศต่างๆ ในหมู่เกาะทะเลจีนใต้	๔๗
๒ – ๖	พื้นที่ปฏิบัติการของโจรสลัดโซมาเลีย	๕๘
๔ – ๑	การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน	๘๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน(สปป.)หรือที่เรารู้จักในนามของ “จีน ” มีความสัมพันธ์กันมาช้านานตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในปี ๒๕๑๘ หรือกว่า ๓๘ ปีแล้ว ในขณะที่จีนได้พัฒนาประเทศด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จนกลายมาเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจอยู่ในอันดับที่ ๒ ของโลกในปี ๒๕๕๓ มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะกำลังอำนาจทางทะเลที่ได้ขยายจากปฏิบัติการไกล่ฝั่ง มาสู่การปฏิบัติการไกล่ฝั่งหรือห่างไกลจากฐานทัพ/ท่าเรือในประเทศมากยิ่งขึ้น มีการจัดหา ยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยประกอบด้วย เรือผิวน้ำ เรือดำน้ำ เรือบรรทุกเครื่องบิน และอากาศยาน ประเภทต่างๆ รวมทั้ง การปรับปรุง/การสนับสนุนการสร้างฐานทัพ ท่าเรือชายฝั่งทะเลของจีนเอง และตามเส้นทางขนส่งทางทะเลจากตะวันออกกลางสู่จีน

ตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามเย็นภายหลังการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ.๒๕๓๒ (ค.ศ.๑๙๘๙) สหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจเพียงประเทศเดียวที่มีกำลังอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร และเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการเมืองและด้านการทหารถือว่ามีกำลังอำนาจสูงสุดในโลก ซึ่ง สหรัฐ ฯ ได้ใช้กำลังอำนาจดังกล่าวในการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) โดยเข้าแทรกแซงต่อประเทศต่าง ๆ ให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ตนเองต้องการ โดยในส่วนของจีนนั้นนับตั้งแต่ปฏิรูปการปกครองและเปิดรับเอาการตลาดแบบเสรีนิยมมาใช้ในปี พ.ศ.๒๕๒๑ (ค.ศ.๑๙๗๘) ในสมัยของ นายเติ้ง เสี่ยวผิง ผู้นำรุ่นที่ ๒ จนถ่ายโอนอำนาจมาถึง นายสี จิ้นผิง ผู้นำรุ่นที่ ๕ ทำให้ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ด้วยอัตราการขยายตัวของผลผลิตมวลรวมประชาชาติสูงกว่าร้อยละ ๑๐ ต่อปีติดต่อกัน จนปัจจุบันมีขนาดเศรษฐกิจเป็นอันดับ ๒ ของโลกแล้วนั้น จีนกำลังถูกจับตามองว่ากำลังก้าวขึ้นมาเทียบชั้นกับสหรัฐ ฯ และมีโอกาสที่เศรษฐกิจของจีนจะก้าวทันเศรษฐกิจสหรัฐ ฯ ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๓ (ค.ศ.๒๐๕๐) ซึ่งในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมาจีนดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศในเชิงรุกทางการทูตและทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ ทุกภูมิภาคของโลก ในรูปแบบของการทูตรอบทิศทาง ใฝ่สันติ ต่อต้านลัทธิครอบความเป็นเจ้า (Hegemonism) ของสหรัฐ ฯ และมีอิสระในการ

ดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ โดยที่ยังคงถือว่าตนเองเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยตลอด การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนที่ผ่านมาจึงเป็นไปในรูปของการประสานประโยชน์ แต่ก็พร้อมที่จะตอบโต้หากถูกกดดันหรือแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา กองทัพเรือสาธารณรัฐประชาชนจีน (ทร.สปจ.) ได้พัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่สำคัญ และขยายขีดความสามารถในการปฏิบัติการออกไปยังพื้นที่ที่จีนมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่การจัดเรือลาดตระเวนเข้าไปประจำการในหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ การส่งหมู่เรือปราบปรามโจรสลัดหมุนเวียนไปคุ้มกันกองเรือพาณิชย์ในมหาสมุทรอินเดียและอ่าวเอเดนติดต่อกันมาตั้งแต่ ค.ศ. ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน การประกาศสิทธิอธิปไตยเหนือหมู่เกาะเตียวหยู (หรือหมู่เกาะเซนคาคุ ที่ญี่ปุ่นเรียก) ในทะเลจีนตะวันออก และการประกาศเขตแสดงตนเพื่อการป้องกันภัยทางอากาศ (Air Defence Identification Zone - ADIZ) ในทะเลจีนตะวันออกที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีข้อพิพาทบริเวณหมู่เกาะเตียวหยู จะเห็นจากการที่ว่าจีนมีนโยบายที่แข็งกร้าวมากขึ้นกว่าเดิม ได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประเทศมหาอำนาจและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเป็นอันมาก

สำหรับประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับจีนเป็นประเทศแรกในอาเซียน มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายคมนาคมทางบก ทั้งทางถนนและทางรางระหว่างมณฑลทางตอนใต้ของจีน (ยูนนาน หานานหนิงและกว่างซี) กับอาเซียน เป็นที่ตั้งของเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างทะเลอันดามันกับทะเลจีนใต้ รวมทั้ง การเป็นที่ตั้งของท่าเรือหลักสำหรับเรือที่แล่นในแม่น้ำโขงกับเมืองคุนหมิง โดยจีนมีเป้าหมายการเชื่อมโยงทางกายภาพเพื่อความมั่นคงของการออกสู่ทะเล การค้า การลงทุน ซึ่งส่วนที่อยู่ตรงกลางคือ “อาเซียน” และตำแหน่งที่โดดเด่นที่สุดของอาเซียนก็คือ “ประเทศไทย” จึงควรที่จะได้ศึกษาให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในทศวรรษหน้าว่าเป็นเช่นไร มีผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมความมั่นคงของโลกอย่างไร และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และต่อประเทศไทยอย่างไร เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้หน่วยเกี่ยวข้องสามารถนำไปแปลงสู่แผนงานและโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน

จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน (สปจ.) ระหว่าง ค.ศ. ๔๑ – ค.ศ. ๔๖ และเคยรับราชการในกรมข่าวทหารเรือ ระหว่าง ค.ศ. ๔๖ – ค.ศ. ๕๑ การปฏิบัติราชการในหน้าที่เสนาธิการหมู่เรือปราบปรามโจรสลัดโซมาเลีย ชุดที่ ๒ ของกองทัพเรือ และการปฏิบัติราชการในหน้าที่

เสนาธิการกองเรือเฉพาะกิจผสม ๑๕๑ กองกำลังผสมทางทะเล (Combined Maritime Forces - CMF) ในภารกิจปราบปรามโจรสลัดโซมาเลียในห้วงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๔ – กรกฎาคม ๒๕๕๕ ทำให้ได้เห็นพัฒนาการของจีน โดยเฉพาะกองทัพเรือจีนมาเป็นลำดับ จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในปัจจุบันและในทศวรรษหน้าว่าเป็นเช่นไร จะมีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกอย่างไร และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโดยเฉพาะต่อประเทศไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในปัจจุบัน และในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๗)
๒. ศึกษาผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในระดับโลก ระดับภูมิภาค และต่อประเทศไทย
๓. เสนอแนะแนวทางในการดำเนินนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๗)

ขอบเขตของการวิจัย

เน้นการวิจัยเฉพาะการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในส่วนของนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้าจะเป็นการเสนอแนวคิดสำหรับหน่วยรับผิดชอบหลัก โดยมีได้ระบุถึงแผนงานและโครงการจะวิจัยเฉพาะนโยบายที่เปิดเผยได้เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์กระบวนการ รูปแบบ และลักษณะของการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน โดยการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์ แล้วนำแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยที่เหมาะสมต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้หน่วยเกี่ยวข้องสามารถนำไปกำหนดแผนงานและโครงการที่เหมาะสม ชัดเจน และปฏิบัติได้จริง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

นโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๗)

บทที่ ๒

แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ

กล่าวนำ

ในการพิจารณาความร่วมมือระหว่างประเทศไม่ว่าด้านใดก็ตาม มีนักวิชาการตะวันตกร่วมสมัยได้พยายามทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเสนอเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการกำหนดพฤติกรรมของตัวแปรต่างๆ สามารถกำหนดเป็นทฤษฎี(Theory) หรือแนวคิด (Thought) ตามพฤติกรรมของรัฐในการปฏิสัมพันธ์กับรัฐอื่น โดยการตั้งสมมติฐานของพฤติกรรมของแต่ละรัฐว่าเป็นไปเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ของตนมากที่สุด ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวเรียกว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ในขณะเดียวกันก็ต้องการความสัมพันธ์แบบสันติหรือการมีสันติภาพ ดังนั้น แนวทางของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านความมั่นคง หรือแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ ย่อมเป็นภาพสะท้อนความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยมีทฤษฎีพื้นฐานหลัก ๒ แนวคิด คือ แนวคิดแบบสัจนิยม(Realism) และแนวคิดแบบเสรีนิยม (Liberalism) ซึ่งได้แตกแขนงออกเป็นแนวคิดแบบสัจนิยมใหม่ (Neo – Realism) และแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neo – Liberalism)

นอกจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ยังมีแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่อาศัยเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางทหาร หรือแนวทางพาณิชยนิยมใหม่ (Neo – Mercantilism) และจากการค้าเสรีและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ แรงงาน เทคโนโลยี วัฒนธรรม รวมทั้ง ความรู้สึกนึกคิดข้ามพรมแดนของรัฐต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างลึกซึ้ง ตามแนวทางการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence) อันนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างรัฐมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแนวทางภูมิภาคนิยม (Regionalism) ที่ใช้การรวมตัวกันของรัฐต่างๆ ในภูมิภาคเพื่อทำให้รัฐสมาชิกมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น มีอำนาจเจรจาต่อรองกับรัฐมหาอำนาจ หรือภูมิภาคอื่นๆ ที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลประโยชน์ของรัฐสมาชิกร่วมกัน และแนวทางที่อาเซียนใช้ในการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ตลอดจนยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ

๑. แนวคิดแบบสัจนิยม (Realism)

สมมติฐานหลักของแนวคิดแบบสัจนิยมในการมองโลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าเป็นโลกของความขัดแย้งแข่งขันอันเกิดจากการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่แต่ละฝ่ายต่างมุ่งแสวงหาอำนาจ และเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ตามที่เห็นว่าเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อรักษาความอยู่รอดปลอดภัย และความมั่นคงของรัฐอันเป็นผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐาน มองว่ารัฐ (State) เป็นตัวแสดงที่สำคัญที่สุดในการเมืองโลก^๑ รัฐแต่ละรัฐมีอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) อย่างเต็มที่ โดยคำนึงถึงเรื่องผลประโยชน์ของตนเป็นเรื่องสำคัญ มีอำนาจอุ่มครองและอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเป็นที่มาของกฎหมาย และผู้รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

สภาพโลกของในทัศนะของสัจนิยม คือ เวทีการต่อสู้เพื่ออำนาจ และผลประโยชน์ระหว่างรัฐ สังคมโลกเป็นอนาธิปไตย (Anarchy) คือไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ปราศจากอำนาจศูนย์กลางที่จะให้ความมั่นคงปลอดภัย และวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ตลอดจนปกครองดูแลตัดสินข้อพิพาทให้แก่รัฐทั้งหลายในการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้แต่ละรัฐจำเป็นต้องรับผิดชอบความอยู่รอดและความมั่นคงอันเป็นผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐานด้วยตนเองในลักษณะต่างจะต้องช่วยตนเอง (Self-help) ตามขีดความสามารถสูงสุดของตน ดังนั้นรัฐสัจนิยมจะไม่มีศรัทธาในบทบาทขององค์การระหว่างประเทศ

ในเมื่อรัฐต้องช่วยตัวเองโดยไม่พึ่งสถาบันอื่น จึงจำเป็นต้องแสวงหาอำนาจสูงสุดทุกด้านมาเป็นของตน โดยเฉพาะกำลังทหารซึ่งเป็นเครื่องมือที่เข้มแข็งและเป็นรูปธรรมที่สุดในการป้องกันภัยจากศัตรูในการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ หากรัฐใดมีผลประโยชน์แห่งชาติสำคัญที่ต้องปกป้องรักษา รัฐสัจนิยมพร้อมที่จะทำสงคราม โดยถือว่าสงครามคือเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อแน่ใจว่าตนมีขีดความสามารถที่เหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม ดังนั้น รัฐสัจนิยมจึงสะสมอำนาจทุกชนิดที่จำเป็นในการรักษาตนเองให้แข็งแกร่งและปลอดภัยจากการโจมตีของศัตรู อีกทั้ง เชื่อว่าการรักษาดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ระหว่างรัฐต่าง ๆ ในเวทีโลกเป็นวิธีรักษาสันติภาพที่ได้ผลที่สุด เพราะสงครามส่วนใหญ่ในอดีตและปัจจุบันเกิดจาก

^๑ สมพงษ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ ๑๕๕๐ คู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ ๒๑). พิมพ์ครั้งที่ ๕ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๐.

ความเหลื่อมล้ำของขีดความสามารถระหว่างคู่ปรปักษ์ ดังนั้น รัฐจึงต้องรักษาความเสมอภาค (Equilibrium) ระหว่างตนกับรัฐอื่นอยู่เสมอ การก้าวไปสู่จุดที่เหนือกว่ารัฐอื่นได้ยิ่งดี ซึ่งหมายถึง ความพร้อมของการมีกำลังทหารและอาวุธที่มากพอ และมีความทันสมัยอยู่เสมอ ในกรณีที่คิดว่า คู่ปรปักษ์มีอำนาจเหนือตน รัฐอาจคานอำนาจด้วยการสร้างกลุ่มพันธมิตรกับรัฐที่มีผลประโยชน์ ร่วมกัน แต่จะไม่ยึดคิดว่าพันธมิตรเหล่านั้นจะเป็นมิตรที่ถาวรของตน เพราะรัฐเหล่านั้นอาจ กลายเป็นศัตรูไปได้ในเวลาที่รวดเร็ว หากมีการขัดผลประโยชน์ระหว่างกันหลังจากที่เคยมี ผลประโยชน์ร่วมกันมาแล้ว อีกทั้งรัฐสังคมนิยมจะไม่ไว้วางใจในมาตรการการรักษาความมั่นคง ปลอดภัยระหว่างประเทศ โดยจะไม่หลงเชื่อว่าหากรัฐต่าง ๆ ในเวทีโลกสามารถตั้งกฎและปฏิบัติ ตามบรรทัดฐานของโลกแล้วนั้น โลกจะมีสันติภาพ ด้วยเชื่อว่าพฤติกรรมของรัฐเป็นการสะท้อน พฤติกรรมของผู้นำ และประชาชนในรัฐนั้น ๆ หากมนุษย์มีธรรมชาติที่โหดร้ายและเห็นแก่ตัวอย่าง แก่ไข่มไม่ได้แล้ว บรรทัดฐานระดับโลกก็ไม่มีทางเกิดขึ้นได้^๒

๒. แนวคิดแบบเสรีนิยม (Liberalism)

แนวคิดนี้เชื่อว่าธรรมชาติมนุษย์เป็นคนดี มีเหตุผล มีศีลธรรมจรรยาบรรณ และต่าง ประารถนาทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ดังนั้น มนุษย์จึงพยายามเสาะหาวิธีการและเครื่องมือที่จะ สร้างเสริมความร่วมมือระหว่างกัน หากมีความขัดแย้งจะใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ซึ่ง แนวคิดแบบเสรีนิยมมีความเชื่อที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดแบบสังคมนิยมกล่าวคือ สังคมนิยมให้ความสำคัญ สูงสุดกับสงคราม และสันติภาพ แต่เสรีนิยมกลับให้ความสำคัญต่อความขัดแย้งและความร่วมมือ โดย เชื่อว่าในรูปแบบของความขัดแย้งมิได้มีเฉพาะสงคราม และในรูปแบบของความร่วมมือระหว่างกันก็ มิได้มีเฉพาะสันติภาพ เนื่องจากในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยังมีความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ ลัทธิ วัฒนธรรม สังคม ศาสนา ชนกลุ่มน้อย นอกเหนือไปจากความขัดแย้งโดยใช้กำลังทหารสงคราม อาจเกิดขึ้นได้เป็นระยะ ๆ แต่จะถูกจำกัดหรือกำจัดได้โดยการสร้างสรรค์สถาบัน และเครื่องมือที่มุ่ง ขจัดสงครามอย่างจริงจัง การขจัดสงครามที่ได้ผลจะต้องเกิดจากความร่วมมือของนานาชาติที่ไม่ แสวงหาประโยชน์แห่งชาติของตน

อย่างไรก็ตาม เสรีนิยมเห็นว่าความร่วมมือระหว่างรัฐและองค์กรอื่น ๆ สามารถที่จะ แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ นอกจากนี้ การดำเนินการในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมิได้

^๒ ประทุมพร วัชรเสถียร. โลกร่วมสมัยตอบคำถามคนรุ่นใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปาเจรา, ๒๕๕๑), หน้า ๓๓.

มีเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐเท่านั้น ยังมีองค์กรอื่น ๆ อีกมากมายที่ต้องเข้ามามีบทบาททั้งในภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งรัฐก็มีได้เป็นตัวแทนเพียงองค์กรเดียวที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากยังมีองค์กรอื่น ๆ เช่น องค์กรสาธารณะ และส่วนบุคคลที่ต่างก็มีผลประโยชน์ และวัตถุประสงค์ของตน ดังนั้น จึงมีสิทธิที่จะดำเนินการเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนเช่นกัน

๓. แนวคิดแบบสังคมนิยมใหม่ (Neorealism)

เค็นเน็ธ วอลทซ์ (Kenneth N. Waltz) เป็นนักวิชาการคนแรกที่เสนอแนวคิดแบบ สังคมนิยมใหม่ในปี พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นแนวความคิดที่แตกแขนงมาจากสังคมนิยม โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้^๓

๓.๑ รัฐต่าง ๆ ในโลกที่เป็นตัวแสดงหลักต่างเป็นรัฐสังคมนิยม รัฐเหล่านี้มีความ สัมพันธ์ต่อกันภายในกรอบของระบบระหว่างประเทศที่ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว และไม่มีสถาบันใดมีอำนาจบังคับให้รัฐปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ได้ รวมทั้งไม่มีอำนาจลงโทษรัฐที่กระทำผิดได้อย่างเด็ดขาด

๓.๒ รัฐปรารถนาที่จะรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนมากที่สุด เพื่อให้สมปรารถนาจึงต้องแสวงหาขีดความสามารถให้สูงสุดทุกๆ ด้านเท่าที่กระทำได้ ดังนั้น ในเวทีโลกจึงมีทั้งรัฐใหญ่ รัฐเล็ก รัฐแข็งแรง รัฐอ่อนแอ รัฐรวย รัฐจน อยู่รวมกันในแต่ละช่วงเวลา คุณสมบัติที่แตกต่างเหล่านี้เป็นปัจจัยในการกำหนด “สถานะ” ของแต่ละรัฐให้มีตำแหน่ง หรือลำดับลดหลั่นกัน ในเวทีโลก สถานะที่เหลื่อมล้ำหรือเท่าเทียมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของปฏิกิริยาของรัฐที่มีต่อกัน

๓.๓ แม้ว่ารัฐตระหนักถึงความจำเป็นต้องแสวงหาอำนาจให้มากที่สุด แต่อำนาจไม่ใช่จุดมุ่งหมายสูงสุดของรัฐ หากแต่อำนาจเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ แบ่งได้เป็น ๒ ระดับ คือ

๓.๓.๑ ระดับภายในประเทศ ได้แก่ การสร้างขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ และขีดความสามารถทางทหารเป็นอำนาจสำคัญที่สุดของรัฐ

๓.๓.๒ ระดับภายนอกประเทศ คือ การสร้างขีดความสามารถด้านกลยุทธ์ในการดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่นในลักษณะที่จะทำให้ได้รัฐเหล่านั้นมาเป็นมิตรมากกว่าศัตรู หรือ มิฉะนั้นก็มีวิธีทำลายความแข็งแกร่งของบางรัฐด้วยกลยุทธ์บางประการ โดยไม่ใช่กำลังทางทหารเลย

๓.๔ รัฐต่าง ๆ ในเวทีโลกมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามระบบการเมืองภายในรัฐ แต่ทุกรัฐมีเป้าหมาย เครื่องมือ และวิธีการในการดำเนินนโยบายต่างประเทศไม่แตกต่างกันเลย คือ หากไม่

^๓ Kenneth N. Waltz. *A Theory of International Politics*. (U.S.A. : McGraw-Hill, 1979).

เห็นอำนาจเป็นเป้าหมาย ก็ต้องเห็นอำนาจเป็นเครื่องมือของรัฐ ดังนั้น ทุกรัฐจึงมุ่งสะสมอำนาจ และแสวงหาดุลแห่งอำนาจเป็นความต้องการร่วมกันของรัฐบาลนาซินิก รัฐใดไม่สามารถสร้างดุลเพื่อคานอำนาจกับรัฐอื่นได้ นั่นคือความจำกัดของอำนาจของตนที่ไม่เท่าเทียมรัฐอื่น ซึ่งหมายถึงรัฐนั้นอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่ารัฐที่มีอำนาจมากกว่า รัฐทั้งสองประเภทจะต้องเรียนรู้ถึงกลยุทธ์ในการดำเนินความสัมพันธ์ต่อกันเพื่อที่จะให้อยู่รอดและได้รับผลประโยชน์สูงสุด

๓.๕ รัฐสังคมนิยมแนวใหม่จะต้องเรียนรู้สถานะของรัฐสำคัญในเวทีโลกว่าเรียงลำดับลดหลั่นกันอย่างไร และจะต้องรู้สถานะตนด้วยว่าอยู่ในลำดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐอื่น เมื่อรู้แล้วจะต้องรู้จักหาวิธีลดความเหลื่อมล้ำจนสามารถนำตนมาอยู่เท่าเทียมกับรัฐอื่น แต่หากว่ายังมีความเหลื่อมล้ำอยู่ต้องยอมรับความจริง โดยการแสวงหากลยุทธ์ในการวางนโยบายให้รัฐตนได้ประโยชน์สูงสุด

๓.๖ แม้ว่ารัฐจะมีอิทธิพลและเป็นตัวแสดงหลักในเวทีโลก แต่สถาบันระหว่างประเทศยังคงมีความจำเป็นอยู่ เช่น สหประชาชาติ องค์การการค้าโลก อาเซียน หรือองค์การชำนาญพิเศษต่าง ๆ ในเครือสหประชาชาติ รวมทั้งสถาบันเอกชนระหว่างประเทศด้วย แต่รัฐสมาชิกไม่หวังว่าสถาบันเหล่านั้นจะทำหน้าที่ได้ตามภารกิจที่กำหนด เพราะรัฐต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นสมาชิกในองค์กรเหล่านั้น เพราะว่ารัฐรู้สึกไม่ปลอดภัยหากถูกโดดเดี่ยวอยู่ในเวทีโลก และหวังว่าจะแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นสมาชิกในสถาบันเหล่านั้น แม้จะไม่ใช้ผลประโยชน์ร่วมกับสมาชิกอื่นก็ตาม

๔. แนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism)

แนวคิดนี้เกิดในช่วง ๑๐ ปีสุดท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เนื่องจากเห็นว่าแนวคิดแบบสังคมนิยมมองโลกในแง่ร้ายเกินไป และแนวคิดแบบเสรีนิยมเป็นอุดมคติมากเกินไป จึงมีการเสนอแนวคิดใหม่ขึ้นเรียกว่าแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ รัฐเสรีนิยมใหม่เชื่อว่ารัฐต่าง ๆ ในโลกไม่จำเป็นต้องหวงแหนอำนาจอิทธิพลของตนไว้ในลักษณะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการร่วมมือกับรัฐอื่น รัฐต่าง ๆ ที่อยู่รวมกันในโลกเดียวกันจำเป็นต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เพื่อโลกที่ไร้โรคภัย เพื่อโลกที่เจริญด้านเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพื่อโลกที่มีพื้นฐานทางการศึกษาที่ทันสมัย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็น “สินค้าสาธารณะ” (Public Goods) ที่รัฐไม่จำเป็นต้องฆ่าฟันกันเพื่อแย่งมา แต่สามารถร่วมมือช่วยกันคนละทางตามความถนัดของตน และสามารถแลกเปลี่ยนสิ่งที่ดีเหล่านั้นเอื้อประโยชน์ต่อกันและกันได้

๔.๒ ในความเป็นจริง ยิ่งโลกพัฒนาขึ้นโลกยิ่งแคบลง การขนส่งคมนาคม การค้าขาย การแลกเปลี่ยนข่าวสาร การอพยพย้ายถิ่นของประชากร มีปริมาณมากขึ้นตามมา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐที่

เกี่ยวข้องสามารถร่วมมือกันได้ ในลักษณะบูรณาการ โดยมีตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ เช่น องค์กรระหว่างประเทศ เป็นศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างรัฐ และเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เพื่อให้จุดประสงค์ต่าง ๆ ที่รัฐมีส่วนร่วมกันดำเนินการไปสู่เป้าหมาย

๔.๓ โลกที่เล็กและแคบลงทำให้รัฐในโลกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้น ซึ่งย่อมจะสร้างการกระทบกระทั่งต่อกันง่ายกว่าเดิม ดังนั้น โลกต้องการกฎหมาย สถาบันระหว่างประเทศ ศิลธรรม จรรยาบรรณ การศึกษา และประเพณีที่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในแต่ละประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย

กล่าวโดยสรุป แนวคิดแบบสังคมนิยมจะมองว่าโลกมีความขัดแย้งในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากไม่มีองค์กรกลางที่มีบทบาทในการกำหนดบทบาทของรัฐต่าง ๆ ในการดำเนินความสัมพันธ์ต่อกัน การดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของรัฐและกำลังทหารที่มีความเข้มแข็งจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุด ระบบการเมืองระหว่างประเทศจะมีบทบาทกำกับระบบเศรษฐกิจ จิตความสามารถทางเศรษฐกิจจะเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างหรือดำรงสภาพความเข้มแข็งของกำลังทหารเท่านั้น ส่วนแนวคิดของเสรีนิยมเห็นว่าความมั่นคงของชาติมีมากกว่าการปกป้องประเทศจากการรุกรานทางทหารจากภายนอก เนื่องจากยังมีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พลังงาน สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของชาติ เช่นเดียวกับภัยคุกคามทางทหารด้วย อีกทั้งมองว่าการประสานประโยชน์ระหว่างกัน จะทำให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์สูงสุด

สำหรับแนวคิดแบบสังคมนิยมแนวใหม่ รัฐยังอยู่ในสภาวะอนาธิปไตยต้องเอาตัวรอด ต้องการอำนาจและความมั่นคง แต่สิ่งที่แตกต่างจากสังคมนิยมคือ การให้ความสำคัญของโครงสร้างระบบระหว่างประเทศมากขึ้น อธิบายความสัมพันธ์ของรัฐได้ว่า จะกำหนดบทบาทอย่างไร ร่วมมือหรือไม่ร่วมมือ และให้ความสำคัญประเด็นทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น รวมทั้งความสำคัญของการเมืองระหว่างประเทศมีบทบาทมากขึ้น ส่วนแนวคิดเสรีนิยมใหม่จะให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ เพราะรัฐต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยผ่านตัวแสดงต่าง ๆ ที่อาจไม่ใช่รัฐ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับองค์กร และสถาบัน ซึ่งจะเป็นตัวกลางทำให้เกิดความร่วมมือ โดยมีกฎ กติกา เป็นเครื่องมือที่จะควบคุมระบบ ซึ่งทั้ง ๔ แนวคิดสามารถสรุปภาพรวมได้ตามตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ สรุปภาพรวมแนวคิดทั้ง ๔ แนวคิด

แนวคิด	สัจนิยม	สัจนิยมใหม่	เสรีนิยม	เสรีนิยมใหม่
ผู้แสดงหลัก	- รัฐ	- รัฐใน โครงสร้างของ ระบบโลก	- สถาบันระหว่าง ประเทศ	- เอกบุคคล - รัฐที่พร้อมร่วมมือ กับรัฐอื่น - ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ - ตัวแสดงข้ามชาติ
จุดประสงค์ หลักของ นโยบายรัฐ	- สงครามที่ชนะ อย่างเด็ดขาด - สันติภาพที่ตน ได้เปรียบ - ความมั่นคง สูงสุดของรัฐ	- การดิ้นรนเพื่อ แสวงหาสถานะ ของตน	- สันติภาพโดย ผ่านมาตรการ และสถาบัน ระหว่างประเทศ	- ความร่วมมือและ บูรณาการโดยผ่าน ตัวแสดงชนิดต่างๆ ทั้งภายในและ ภายนอกรัฐ
เป้าหมายของ นโยบายรัฐ	- ผลประโยชน์ สูงสุดของชาติ - การแข่งขัน - สงคราม ชัย ชนะ และอำนาจ	- เสถียรภาพ - คุณแห่งอำนาจ - คุณแห่งกำลัง ทหาร - การเตรียมพร้อม อำนาจป้องปราม	- ความร่วมมือ เพื่อความเจริญ ก้าวหน้าร่วมกัน	- ความร่วมมือ ระหว่างรัฐในการ พึ่งพาระหว่างกัน หลายๆ ด้านไป พร้อมๆ กัน
ทัศนคติของรัฐ ที่มีต่อเวทีโลก	- มองโลกในแง่ ร้าย	- มองโลกในแง่ ร้าย	- มองโลกในแง่ดี โดยมีภาพของ โลกที่ก้าวหน้า เป็นเป้าหมาย	- มองโลกในแง่ดี โดยพยายามสร้าง ความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐภายใน กรอบของกฎหมาย สถาบันศีลธรรม จรรยาบรรณ และ เสรีภาพของมนุษย์

๕. แนวทางพาณิชย์นิยมใหม่ (Neo-mercantilism)^๔

แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศแนวทางนี้ พัฒนามาจากแนวทางพาณิชย์นิยม (mercantilism) เดิม ซึ่งอาศัยเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ กล่าวคือการสร้างความมั่นคงระหว่างประเทศด้วยการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกัน ซึ่งการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกันนี้ จะทำให้เศรษฐกิจระหว่างประเทศขยายตัว ส่งผลให้รัฐเกิดความมั่งคั่งมากขึ้นและนำไปสู่ความมั่นคงทางการเมืองการทหารในที่สุด เพราะรัฐสามารถนำรายได้จากการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น ไปใช้ในการเสริมสร้างกำลังรบเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเองได้ในที่สุด อย่างไรก็ตาม หลักที่สำคัญของแนวทางพาณิชย์นิยมก็คือ พยายามดำเนินการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกับรัฐอื่นๆ ให้ได้เปรียบมากที่สุด โดยผลกำไรที่ได้จากความได้เปรียบทางการค้าจะถูกนำไปใช้ในการซื้อทองเพื่อสำรองไว้ในคลัง เพราะในอดีตนั้นการดูแลความมั่งคั่งของรัฐใดมักดูจากปริมาณทองคำที่มีสำรองอยู่ในคลังของรัฐนั้นนั่นเอง แต่แนวคิดในการดูแลความมั่งคั่งของรัฐจากปริมาณทองคำสำรองคลังของรัฐได้เปลี่ยนแปลงไปในเวลาต่อมา เมื่อการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ขยายตัวไปทั่วโลกหลังจากที่ได้ค้นพบทวีปใหม่และเกิดอาณานิคมใหม่หรือรัฐใหม่ขึ้นในโลก ประกอบกับยังไม่มีระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศโดยตรง ทำให้ต้องเทียบค่าของเงินสกุลต่างๆ จากทองคำ ส่งผลให้รัฐที่มีการลงทุนหรือค้าขายในดินแดนต่างประเทศเป็นจำนวนมากต้องสูญเสียทองคำสำรองคลังไปใช้ในการแลกเปลี่ยนเป็นเงินสกุลต่างประเทศ ซึ่งต่อมาได้มีระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศโดยตรง ทำให้การดูแลความมั่งคั่งของรัฐก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการดูจากปริมาณเงินตราต่างประเทศที่สำรองอยู่ในคลังของรัฐนั้นแทน

นอกจากนี้ การสร้างความได้เปรียบทางการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกับรัฐอื่นๆ ยังกระทำโดยการตั้งราคาสินค้าให้คงที่และมีราคาสูง โดยไม่ใช้กลไกการตลาดซึ่งราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ตลอดจนการตั้งกำแพงภาษีสินค้าขาเข้าจากรัฐอื่นๆ ไว้ในอัตราสูงเพื่อปกป้องสินค้าที่ผลิตขึ้นในรัฐอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แนวความคิดในการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกับรัฐอื่นๆ ในลักษณะที่เอาเปรียบรัฐอื่นๆ ที่ด้อยกว่าก็ไม่สามารถกระทำได้อย่างชัดเจนอีกต่อไปในเวลาต่อมา จนถึงปัจจุบันซึ่งเน้นการค้าเสรีและความเป็นธรรมในการค้าระหว่างรัฐตามกฎหมายของข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ (General Agreement on Tariffs and Trade; GATT)

^๔ นาวาเอกวิชพร วงศ์นครสว่าง, ผู้อำนวยการกองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ ฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ, สัมภาษณ์, ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖.

ดังนั้น แนวทางพาณิชย์นิยมใหม่ (Neo-mercantilism) จึงเน้นการสร้างความมั่นคงระหว่างประเทศด้วยการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกันในลักษณะเสรีและมีความเป็นธรรม แต่พยายามส่งออกสินค้าและบริการให้มากกว่าการนำเข้าสินค้าและบริการในภาพรวม เพื่อให้มีเงินตราเข้าประเทศมากขึ้นจนสามารถพัฒนาประเทศและสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประชาชนในรัฐได้มากขึ้น รวมทั้งการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนและการกำหนดนโยบายการแลกเปลี่ยนเงินจากส่วนกลางหรือรัฐบาลแทนที่จะปล่อยให้ไปตามกลไกตลาด หรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐควบคุมนโยบายการเงิน (Monetary policy) และนโยบายการคลัง (Fiscal policy) อย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีเงินทุนจากต่างประเทศไหลเข้ามาสู่รัฐมากกว่าการไหลออกของเงินทุนภายในรัฐไปสู่ต่างประเทศ ซึ่งเงินทุนที่เข้ามาและหมุนเวียนอยู่ภายในรัฐจะสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการจ้างงานในรัฐและการใช้จ่ายใช้สอยของประชาชนในรัฐ อาจกล่าวได้ว่าแนวทางพาณิชย์นิยมใหม่เน้นการกระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของรัฐในมิติอื่น ๆ นอกเหนือจากการค้าระหว่างประเทศด้วย ได้แก่ การชักชวนต่างประเทศให้มาลงทุนหรือร่วมลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐมากขึ้น ซึ่งจะทำให้รัฐต่างๆ มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันมากกว่าที่จะขัดแย้งจนถึงขั้นใช้กำลังทหารทำสงครามระหว่างกันและจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศได้ในที่สุด อย่างไรก็ตาม แนวทางพาณิชย์นิยมใหม่ก็ยังไม่ละทิ้งผลประโยชน์ของตนเองในการใช้กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจเอาเปรียบรัฐอื่นในลักษณะที่นุ่มนวลขึ้นกว่าเดิม ได้แก่ การสร้างอุปสงค์ภายในรัฐอื่นเพื่อให้สั่งซื้อสินค้าและบริการของตนเองมากขึ้น รวมทั้งการตั้งกฎเกณฑ์ทางการค้าที่กีดกันรัฐอื่นๆ ซึ่งพัฒนาน้อยกว่าไม่ให้สามารถส่งสินค้าเข้ามาขายภายในรัฐตนเองได้โดยง่าย เช่น การกำหนดมาตรฐานของสินค้า หรือมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อมที่สูงมาก เป็นต้น

๖. แนวทางการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence)

แนวทางการร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศตามแนวทางนี้เกิดขึ้นจากการค้าเสรีและกระแสโลกาภิวัตน์ของโลกซึ่งมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ แรงงาน เทคโนโลยี วัฒนธรรม รวมทั้งความรู้สึคนึกคิด ผ่านพรมแดนของรัฐต่างๆ ทั่วโลกได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ทำให้รัฐมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น จนกลายเป็นความสัมพันธ์อย่างซับซ้อน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเศรษฐกิจ จนสามารถนำไปสู่การเพิ่มความร่วมมือระหว่างรัฐในด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศได้ในที่สุด เนื่องจากทำให้รัฐลดความหวาดระแวงและสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ (Confidence Building) ระหว่างกันได้มากขึ้น การทำความเข้าใจแนวทางการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อนได้ดีนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจในคุณสมบัติที่สำคัญของการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่าง

ข้อ ๓ ประการคือ การมีช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐหลายช่องทาง (Multiple Channels) การไม่มีโครงสร้างในประเด็นต่างๆที่รัฐต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (The absence of hierarchy among issues) การไม่ใช้กำลังอำนาจทางทหารดำเนินนโยบายระหว่างประเทศด้วยการบีบบังคับ (The decline in the use of military force and coercive power in international relations) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- การมีช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐหลายช่องทาง จะเชื่อมโยงสังคมในภาคส่วนต่างๆระหว่างรัฐเข้าด้วยกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการระหว่างชนชั้นสูงทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจากการพบปะกันโดยตรง หรือผ่านเครือข่ายการสื่อสารโทรคมนาคม ความสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกันในองค์กรธุรกิจข้ามชาติ เช่น ธนาคารหรือบริษัทข้ามชาติที่มีการถือหุ้นและมีพนักงานจากหลายชาติ เป็นต้น ช่องทางเหล่านี้สามารถสรุปได้เป็น ๓ กลุ่มที่สำคัญคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ (Interstate) อันเป็นช่องทางปกติอย่างเป็นทางการ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Transgovernmental) อันเป็นช่องทางที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างๆในระดับเดียวกันสามารถประสานงานหรือปฏิบัติงานร่วมกัน โดยไม่ต้องมีความเป็นทางการมากนัก และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของรัฐ (Transnational) อันเป็นช่องทางที่ประชาชนหรือภาคประชาสังคมของรัฐต่างๆติดต่อค้าขายหรือทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการที่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- ส่วนการไม่มีโครงสร้างในประเด็นต่างๆที่รัฐต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันนั้น หมายถึงประเด็นที่สำคัญของรัฐหลายๆประเด็น ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้โครงสร้างของผลประโยชน์แห่งชาติด้านใดด้านหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ประเด็นการนำทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากพื้นดินใต้ทะเล ซึ่งมีปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ทับซ้อนกันมาใช้ประโยชน์ ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้โครงสร้างของผลประโยชน์แห่งชาติด้านอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน ทำให้รัฐที่มีปัญหาขัดแย้งกันสามารถร่วมมือกันนำทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ด้วยความเป็นธรรม หรือประเด็นเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้ประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับระบอบการปกครองของรัฐ ทำให้รัฐที่มีปัญหาขัดแย้งกันทางการเมืองหรือมีระบอบการปกครองที่แตกต่างกันสามารถร่วมมือทางการค้าระหว่างกันได้ และยังทำให้ประชาชนระหว่างรัฐที่มีความแตกต่างกันทางระบอบการปกครองยังสามารถติดต่อค้าขายหรือมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ เป็นต้น

- การไม่ใช้กำลังอำนาจทางทหารดำเนินนโยบายระหว่างประเทศด้วยการบีบบังคับ จะเป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นจากคุณสมบัติของการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน ๒ ประการแรกข้างต้น เพราะรัฐที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อนจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐหลายช่องทาง และ

การไม่มีประเด็นต่างๆ ใน โครงสร้างที่รัฐต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จะทำให้รัฐต่างๆ มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความไวเนื้อเชื้อใจซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การมองไม่เห็นประโยชน์ของการใช้กำลังอำนาจทางทหารเข้าแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันอีกต่อไป เนื่องจากทั้งสองฝ่ายจะได้รับความเดือดร้อน และความยากลำบากเป็นอย่างยิ่งหากไม่สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อนได้ การได้รับความเดือดร้อน หมายถึงสถานการณ์ของรัฐซึ่งไม่สะดวกสบายเหมือนเดิมแต่ยังพอมีทางเลือกที่จะพึ่งพารัฐอื่นๆ ได้ แต่ความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง หมายถึงสถานการณ์ของรัฐซึ่งแทบไม่มีทางเลือกหรือไม่มีทางเลือกที่จะพึ่งพารัฐอื่นๆ เลย อย่างไรก็ตามกำลังอำนาจทางทหารของกลุ่มรัฐที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน ยังคงมีความจำเป็นที่จะใช้ร่วมกันในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศด้วยการบีบบังคับกลุ่มรัฐอื่นที่เป็นคู่แข่งกัน และยังคงมีความจำเป็นที่จะใช้ช่วยเหลือกันในการบรรเทาภัยพิบัติหรือต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่อื่นๆ ร่วมกัน

๗. แนวทางภูมิภาคนิยม (Regionalism)

แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศแนวทางนี้มีพื้นฐานมาจากความร่วมมือเฉพาะด้านทางเศรษฐกิจในส่วนซึ่งรัฐต่างๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นผลประโยชน์ที่ไม่มีผลกระทบอันสำคัญต่อผลประโยชน์แห่งชาติด้านอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน โดยรัฐต่างๆ ในภูมิภาคยินยอมพร้อมใจกันยกอำนาจการบริหารจัดการในประเด็นความร่วมมือเฉพาะด้านนั้นๆ ให้แก่องค์กร หรือสถาบัน หรือคณะกรรมการระดับภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นร่วมกัน หรือให้รัฐบาลของรัฐต่างๆ ในภูมิภาคบริหารจัดการในประเด็นความร่วมมือเฉพาะด้านนั้นร่วมกัน เมื่อการบริหารจัดการในประเด็นความร่วมมือเฉพาะด้านนั้นมีความเป็นระบบ เข้มแข็ง และประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะขยายความร่วมมือระหว่างกัน ในภูมิภาคไปสู่ประเด็นอื่นๆ ต่อไปจนมีความไวเนื้อเชื้อใจกันมากขึ้น อันจะส่งผลให้สามารถสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคซึ่งเป็นประเด็นความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนได้ในที่สุด จุดมุ่งหมายที่สำคัญของแนวทางภูมิภาคนิยมก็คือ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภูมิภาคในทุกด้าน ทั้งความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา ตลอดจนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ แรงงาน ทุน วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความรู้สึกนึกคิดอย่างรวดเร็ว การรวมตัวกันของรัฐต่างๆ ในภูมิภาคจะทำให้รัฐสมาชิกมีขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีอำนาจเจรจาต่อรองกับรัฐมหาอำนาจหรือภูมิภาคอื่นที่มีการรวมตัวกัน นอกจากนี้ยังลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกด้วย อย่างไรก็ตามลักษณะของการรวมตัวกันซึ่งอาจเรียกว่าบูรณาการของภูมิภาคสามารถเกิดขึ้นได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับที่ต้นไปจนถึงระดับที่ลึกมากขึ้นเรื่อยๆ ได้แก่

๗.๑ ระดับเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ซึ่งมีการบูรณาการเฉพาะสินค้าและบริการในการเคลื่อนย้ายภายในภูมิภาคได้โดยไม่มีกีดกันด้วยกำแพงภาษี (Tariff Barrier) หรือด้วยมาตรการอื่นที่ไม่ใช่กำแพงภาษี (Non-tariff Barrier) อันได้แก่ การกีดกันด้วยเรื่องของมาตรฐานการผลิต มาตรฐานสิ่งแวดล้อม มาตรฐานสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

๗.๒ ระดับสหภาพศุลกากร (Custom Union) ซึ่งนอกจากจะบูรณาการในการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการในภูมิภาคแล้ว ยังเพิ่มเติมระบบการเก็บภาษีศุลกากรขาเข้าจากรัฐที่อยู่นอกภูมิภาคหรือรัฐที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในภูมิภาคให้เท่าเทียมกันอีกด้วย

๗.๓ ระดับตลาดร่วม (Common Market) ซึ่งเพิ่มเติมการเคลื่อนย้ายแรงงานและทุนภายในภูมิภาคได้อย่างเสรีโดยไม่มีข้อจำกัด

๗.๔ ระดับประชาคมในภูมิภาค (Regional Community) ซึ่งเพิ่มเติมการสร้างระบบต่างๆ ในภูมิภาคให้เหมือนกันเพื่อความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับต่างๆ ได้แก่ การใช้ทะเบียนรถยนต์รูปแบบเดียวกัน การใช้บัตรประจำตัวประชาชนรูปแบบเดียวกัน การจัดการการศึกษาในรูปแบบเดียวกัน การจัดการระบบขนส่งในรูปแบบเดียวกัน การป้องกันประเทศร่วมกันหรือการสร้างระบบความมั่นคงในภูมิภาคร่วมกัน และการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งการรวมตัวกันของประเทศต่างๆ ในอาเซียนเป็น ประชาคมอาเซียน ก็เป็นการดำเนินการตามแนวทางนี้

๗.๕ ระดับสหภาพ (Regional Union) ซึ่งใช้นโยบายที่สำคัญต่างๆ ร่วมกันคล้ายกับเป็นประเทศเดียวกัน ได้แก่ นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายต่างประเทศ และนโยบายความมั่นคง ระดับของการบูรณาการในภูมิภาคตามแนวทางภูมิภาคนิยมที่มีความลึกซึ้งมากขึ้น จะส่งผลให้เกิดความมั่นคงในภูมิภาคมากขึ้น โดยเป็นความมั่นคงในลักษณะที่ครอบคลุมทุกมิติ (Comprehensive Security) ทั้งด้าน การทหาร เศรษฐกิจ และสังคม เช่น สหภาพยุโรป เป็นต้น

สำหรับอาเซียนได้กำหนดให้ปี ๒๕๕๘ เป็นปีที่จะรวมตัวกันเป็น “ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก^๕ คือ

๑. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา ด้านอื่นๆ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนเป็นเสาหลักของความร่วมมือที่เน้นการรวมตัวของอาเซียนเพื่อสร้างความมั่นใจ เสถียรภาพ และสันติภาพ ในภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนใน

^๕ ประชาคมอาเซียน.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://xn--42cle0dg2bid7g0axd4b6k.net/3-pillar-asean/>

อาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปราศจากภัยคุกคามด้านการทหาร และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น ภัยพิบัติ และปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน มีเป้าหมาย ๓ ประการ ได้แก่

๑.๑ สร้างประชาคมให้มีค่านิยมร่วมกันในเรื่องของการเคารพความหลากหลายของแนวคิด และส่งเสริมให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของนโยบายและกิจกรรมภายใต้เสาการเมืองและความมั่นคง

๑.๒ ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่และส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์

๑.๓ ให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยอาเซียนมีบทบาทเป็นผู้นำในภูมิภาค และจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงของภูมิภาค

นอกจากการมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคแล้ว ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างรัฐสมาชิกกับรัฐสมาชิกด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยสันติวิธี หรือปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาโจรสลัด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

๒. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันสูง อันส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับตัวเองเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลก รวมถึงการรวมกลุ่มการค้ากันของประเทศต่างๆ อาทิ สหภาพยุโรป และเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบ ให้จัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน” มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ โดย

๒.๑ มุ่งที่จะจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิตร่วมกัน

๒.๒ มุ่งให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้า การบริการ การลงทุน แรงงานฝีมือระหว่างประเทศสมาชิกโดยเสรี

๒.๓ ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม หรือ CLMV) เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกอาเซียน และช่วยให้ประเทศสมาชิกเหล่านี้ เข้าร่วมในกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน

ส่งเสริมให้อาเซียนสามารถรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกได้อย่างไม่อยู่ในภาวะที่เสียเปรียบ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

๒.๔ ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม กรอบความร่วมมือด้านกฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือ

ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขยายปริมาณการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค ลดการพึ่งพาดตลาดในประเทศที่สาม สร้างอำนาจการต่อรองและศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีเศรษฐกิจโลก เพิ่มสวัสดิการและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียน

๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยมีแผนปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ซึ่งประกอบด้วย ความร่วมมือใน ๖ ด้าน ได้แก่

- ๓.๑ การพัฒนามนุษย์ (Human Development)
- ๓.๒ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
- ๓.๓ สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)
- ๓.๔ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
- ๓.๕ การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)
- ๓.๖ การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

ยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทย

หากจะพิจารณายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยจะพบว่า ประเทศไทยยังไม่เคยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านนี้ไว้อย่างเป็นทางการ (แม้จะได้มีการร่างยุทธศาสตร์ทางทะเล (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๘) ซึ่งผ่านการเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรีแล้ว แต่ยังมีได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ จึงมิได้นำมาใช้อ้างอิงในเอกสารวิจัยฉบับนี้) แต่ได้มีการกำหนดไว้ในรูปของนโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลที่สามารถนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเล ได้แก่

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

๑. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔)^๖ ไม่ได้มีการกำหนดผลประโยชน์ของชาติทางทะเล และนโยบายเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ทางทะเลของชาติไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดการดำรงอยู่ อยู่ งมั่นคงของชาติและประชาชนจากการคุกคามทุกรูปแบบและการอยู่ ร วมกันอยู่ งสันติสุขกับประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้นเป็นผลประโยชน์ของชาติด้วย ซึ่งได้กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ และกำหนดนโยบายในการป้องกันประเทศด้วยการพัฒนากองทัพให้ มีโครงสร้างกำลังที่เหมาะสม มีความพร้อม และมีขีดความสามารถในการป้องกัน ป้อมปราม และต่อต้านภัยคุกคามที่มีต้น ออชิปไตยของดินแดน น านน้ำและน่านฟ้า รวมทั้ง คุ้มครองเส้นทางคมนาคมทางทะเล ตลอดจนผลประโยชน์ ของชาติภายนอกประเทศได้ อยู่ งมีประสิทธิภาพในทุก ฤ ะ คั บ ข อ ง ส ถ า น ก า ร ณ์ ที่กระทบต่อ ผลประโยชน์ ของชาติ สร้างภาวะแวดล้อมที่สงบสันติในการอยู่ ร วมกับป รั ะ เ ท ศ เ พื่ อ น บ ้าน และประเทศในภูมิภาคบนพื้นฐานของความไว้ วางใจ มีความร่วมมือที่จริงใจ เป็ นพลังการพัฒนา วมกัน และเพิ่มภูมิคุ้มกันจากอิทธิพลภายนอกภูมิภาค นอกจากนี้นโยบายดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและเกียรติภูมิของประเทศ รวมทั้ง ส่งเสริมการคู้ มครองผลประโยชน์ของชาติในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยให้ดำเนินความสัมพันธ์กับทุกประเทศมหาอำนาจอยู่ งรอบคอบและมีเป็ หมายที่ชัดเจน ส่งเสริมให้มีคุณภาพแห่ง งอำนาจระหว งมหาอำนาจต่อ งๆ ในเอเชีย – แปซิฟิก ก ให้ความสำคัญกับประเด็นการส่งเสริมสันติภาพ การแก้ ไขความขัดแย้ง งและวิกฤติการณ์ ระหว่างประเทศด้วยสันติวิธี และส งเสริมบทบาทขององค์ กรความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาค เพื่อเป็ น เ ว ที ใน ก า ร เ จ ร จ า แ ล ะ ล ด ค ว า ม ขั ด แ ย้ ง ในภูมิภาค รวมทั้งเป็ นการลดแรงกดดันจากชาติมหาอำนาจที่จะกระทำต่อ ภูมิภาค หรือต่อ ปรประเทศสมาชิกในภูมิภาค

^๖ สำนักงานสภาความมั่นคงฯ หนังสื. “น โยบายความมั่นคงฯ หนังสืพ.ศ๒๕๕๔ ๑:

๒. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๒)^๑ ได้กำหนด ผลประโยชน์ของชาติทางทะเล รวม ๔ ประการ ได้แก่

- เอกราช อธิปไตย และสิทธิอธิปไตยทางทะเล
- ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการใช้

ประโยชน์ทางทะเล

- ความเจริญรุ่งเรือง และความสมบูรณ์มั่งคั่งที่ยั่งยืนของชาติอันเนื่องมาจากทะเล
- การมีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในประชาคมระหว่างประเทศด้านกิจกรรมทางทะเล

โดยนโยบายดังกล่าวได้กำหนดแนวทางดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของคนชุมชน พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล และในพื้นที่เกาะแก่ง รวมทั้ง สนับสนุนให้มีการจัดระบบหมู่บ้านตามแนวทางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในเขตทะเล พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารภาคประชาชน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติของหน่วยราชการในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

๓. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๔)^๒ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านความมั่นคงภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในการจัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในทุกระดับ

๔. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)^๓ ได้ให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางภูมิภาค โดยมียุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาคเพื่อเตรียมพร้อมและปรับตัวเข้าสู่บริบทโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พร้อมกับเสริมสร้างความได้เปรียบในเชิงเศรษฐกิจจากศักยภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจของประเทศ ส่งเสริมบทบาทไทยในเวทีระหว่างประเทศให้เด่นชัด รวมทั้ง บรรเทาผลกระทบเชิงลบและประเด็นปัญหาาร่วมระหว่างประเทศ โดยมีแนวทางขยายความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ และความเป็นหุ้นส่วนกับประเทศคู่ค้า และได้กล่าวถึงการบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง และเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับนานาประเทศ รวมทั้งสนับสนุน

^๑ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ.๒๕๔๘.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๘.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕ .

การปฏิบัติงานภายใต้กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้น ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถของ กองทัพและหน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจความมั่นคงรูปแบบใหม่ ให้มีความพร้อมในการสนับสนุน การพัฒนา การเสริมสร้างความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงทั้งในและนอก ประเทศ

ซึ่งจากนโยบายด้านความมั่นคงและแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่กล่าวมาแล้ว สามารถกำหนด เป็นผลประโยชน์ของชาติทางทะเล รวม ๕ ประการ ได้แก่

- เอกราช อธิปไตย และสิทธิอธิปไตยทางทะเล
- ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการใช้

ประโยชน์ทางทะเล

- ความเจริญรุ่งเรืองและความสมบูรณ์ มั่งคั่ง ที่ยั่งยืนของชาติ อันเนื่องมาจากทะเล
- การมีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในประชาคมระหว่างประเทศด้านกิจกรรมทางทะเล
- พัฒนาขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานที่รับผิดชอบให้รองรับภารกิจ

ความมั่นคงรูปแบบใหม่ และความมั่นคงทั้งในและนอกประเทศ

ซึ่งสามารถนำผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมากำหนด “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทาง ทะเลของไทย” ได้ดังนี้

๑. ดำรงเอกราช อธิปไตย และสิทธิอธิปไตยทางทะเล เช่น ส่งเสริมความสัมพันธ์ ความเข้าใจ ความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างประเทศ และความร่วมมือกับประเทศทั้งในและนอกภูมิภาค เพื่อลดความขัดแย้งและการใช้กำลังทหารแก้ไขปัญหา

๒. เสริมสร้างความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อ การใช้ประโยชน์ทางทะเล เช่น ส่งเสริมให้มีการพัฒนา การอำนวยความสะดวก และการเชื่อมโยง เส้นทางคมนาคมทางทะเล ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและความร่วมมือทั้งใน และระหว่างประเทศ

๓. เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความสมบูรณ์ มั่งคั่งที่ยั่งยืนของชาติอัน เนื่องมาจากทะเล เช่น ส่งเสริมความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายคมนาคมขนส่ง ส่งเสริมกิจการ พาณิชยกรรมเพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสนับสนุนภารกิจด้านความมั่นคง

๔. เสริมสร้างบทบาทของไทยในประชาคมระหว่างประเทศด้านกิจกรรมทาง ทะเล เช่น การมีส่วนร่วมในป้องกันภัยพิบัติทางทะเลหรือภัยคุกคามต่อเส้นทางคมนาคมทางทะเล ของภูมิภาค การเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งทางทะเลของประเทศในภูมิภาค

๕. พัฒนาขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานที่รับผิดชอบให้รองรับ ภารกิจด้านความมั่นคงทั้งแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่

สรุป

ในบทนี้ได้อธิบายถึงทฤษฎี หรือแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยศึกษาจากแนวทางหรือแนวคิดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรูปแบบต่างๆ ซึ่งพอสรุปได้ ประเทศต่างๆ ในปัจจุบันใช้แนวทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบผสมผสานกัน กล่าวคือ ในด้านการเมืองระหว่างประเทศและการทหารใช้แนวคิดแบบสังคมนิยมแนวใหม่ คือ รัฐยังอยู่ในสถานะอนาธิปไตยต้องเอาตัวรอด ต้องการอำนาจและความมั่นคง แต่ก็ให้ความสำคัญของโครงสร้างระบบระหว่างประเทศด้วย โดยการกำหนดความสัมพันธ์ของรัฐว่าจะมีบทบาทอย่างไร ร่วมมือหรือไม่ ร่วมมือขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่รัฐจะได้รับ และให้ความสำคัญประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น สำหรับในด้านเศรษฐกิจใช้แนวคิดเสรีนิยมใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ เพราะรัฐต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยผ่านตัวแสดงต่าง ๆ ที่อาจไม่ใช่รัฐ และมีการให้ความสำคัญกับองค์กรและสถาบัน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมกับการใช้แนวทางพหุขั้วนิยมใหม่ที่เน้นการสร้างความมั่นคงระหว่างประเทศด้วยการค้าขาย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกันในลักษณะเสรีและมีความเป็นธรรม แต่ก็พยายามส่งออกสินค้ามากกว่าการนำเข้า เพื่อนำรายได้ส่วนต่างไปพัฒนาประเทศและกองทัพ

ส่วนแนวทางการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อนใช้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในหลายระดับจนกลายเป็นความสัมพันธ์อย่างซับซ้อน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเศรษฐกิจ จนสามารถนำไปสู่การเพิ่มความร่วมมือระหว่างรัฐในด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศได้ ทำให้รัฐลดความหวาดระแวงและสร้างความไว้วางใจ ระหว่างกัน สำหรับแนวทางภูมิภาคนิยมนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของรัฐต่างๆที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นผลประโยชน์ที่ไม่มีผลกระทบอันสำคัญต่อผลประโยชน์แห่งชาติด้านอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน ยินยอมยกอำนาจการบริหารจัดการในประเด็นความร่วมมือ เฉพาะด้านนั้นๆ ให้แก่องค์กร หรือสถาบัน หรือคณะกรรมการระดับภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นร่วมกัน ทำให้รัฐสมาชิกมีขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพิ่มอำนาจเจรจาต่อรองกับรัฐมหาอำนาจหรือภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีการรวมตัวกัน ซึ่งการจัดตั้งประชาคมอาเซียนก็เกิดมาจากแนวคิดนี้

สำหรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยพบว่า ประเทศไทยยังไม่เคยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านนี้ไว้อย่างเป็นทางการ แต่จากการวิเคราะห์นโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเล สามารถพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยปัจจุบันได้ ๕ ประการ ซึ่งจากแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ รวมทั้งยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยในปัจจุบัน จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบจากยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในบทที่ ๔ เพื่อ

พิจารณากำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยที่เหมาะสมในทศวรรษหน้า
ต่อไป

บทที่ ๓

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในปัจจุบัน

กล่าวนำ

นับตั้งแต่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.๒๔๙๒ และได้ปรับแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยของ นายเติ้ง เสี่ยวผิง ผู้นำรุ่นที่ ๒ เมื่อปี ๒๕๓๐ ทำให้เศรษฐกิจของจีนเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนใช้จุดแข็งของการเป็นประเทศที่มีพื้นที่และอาณาเขตทางทะเลขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรที่มากที่สุดในโลกกว่า ๑,๐๐๐ ล้านคน ซึ่งจีนได้ใช้ประโยชน์จากทะเลหรือมีผลประโยชน์ของชาติทางทะเลในการนำเข้าวัตถุดิบและพลังงาน และใช้ในการลำเลียงขนส่งสินค้าไปขายทั่วโลก ทั้งได้พัฒนากิจการพาณิชย์นาวี และกำลังทางเรือให้มีความทันสมัย โดยเปลี่ยนจากกองทัพประชาชนที่เน้นการป้องกันบกและการป้องกันเฉพาะบริเวณชายฝั่ง ไปสู่การเป็นกองเรือทะเลลึกที่มีเป้าหมายในการปกป้องผลประโยชน์ของจีนในต่างแดนได้ภายในกลางทศวรรษที่ ๒๑ ซึ่งการดำเนินการของจีนย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ต่อประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางอาณาเขตทางทะเลหรือการอ้างสิทธิ์เหนืออาณาเขตกับจีน ซึ่งในบทนี้จะพิจารณาถึงประเด็นปัญหาและผลกระทบจากการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน

ทฤษฎีสमुททานุภาพของ อัลเฟรด เชเยอร์ มาฮาน (ALFRED THAYER MAHAN)^๑

อัลเฟรด เชเยอร์ มาฮาน เกิดเมื่อ ๒๗ กันยายน พ.ศ.๒๓๘๓ เป็นนายพลเรือแห่งกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา และนักยุทธศาสตร์ที่สำคัญแห่งศตวรรษที่ ๑๙ แนวคิดของมาฮานเกี่ยวกับ “สมุททานุภาพ” ที่ได้นำเสนอไว้ในผลงานที่มีชื่อเสียงมากที่สุดเล่มหนึ่งคือ *The Influence of the Sea Power upon History (1660-1783)* ได้กล่าวว่า นาวิกานุภาพ หรือ กำลังอำนาจทางเรือ (Naval Power) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของกำลังอำนาจทางทะเล (Maritime Power) หรือ สมุททานุภาพ

^๑ พลเรือเอก สำเภา พลชร. *อิทธิพลของสมุททานุภาพ*. (สมศิริพริ้นติ้ง, ๒๕๕๕) หน้า ๒๗-๕๒.

(Sea Power) เพราะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ชาติสามารถได้การครองทะเล โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสมุทธานุภาพ ดังนี้

๑. ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ รัฐใดมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่บนเส้นทางคมนาคมทางทะเล จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมุทธานุภาพทั้งในแง่ทางเศรษฐกิจและการทหาร เช่น ประเทศอังกฤษ อยู่ในตำแหน่งเส้นทางผ่านที่สำคัญของเส้นทางการเดินเรือที่จะเข้าและออกจากทวีปยุโรป อังกฤษมีภูมิประเทศติดต่อกับทะเลรอบด้าน ทำให้อังกฤษสามารถใช้ทะเลลึกได้โดยง่าย อีกทั้งยังเอื้ออำนวยต่อการควบคุมเส้นทางการจราจรทางทะเลของทวีปยุโรปได้อย่างดี ไม่ว่าจะในภาวะสงครามหรือภาวะปกติ ในขณะที่การเข้าถึงทะเลลึกของฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ สวีเดน รัสเซีย เดนมาร์ก กระทำได้ยากกว่าและจำเป็นต้องผ่านน่านน้ำของอังกฤษ เช่นเดียวกับอิตาลีที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่กึ่งกลางของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และอยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กับคลองสุเอซ ทำให้อิตาลีมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการค้าขายในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน หรือในกรณีของสหรัฐอเมริกาเมื่อมีการขุดคลองปานามาขึ้น สหรัฐอเมริกาก็กลายเป็นประเทศที่ใกล้กับกับคลองยุทธศาสตร์ที่เชื่อมระหว่างมหาสมุทรแอตแลนติกกับมหาสมุทรแปซิฟิก โดยทันที ปัจจัยทางภูมิศาสตร์นี้จึงเป็นพลังผลักดันให้ประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วเสริมสร้างขีดความสามารถของกองเรือพาณิชย์และกองทัพเรือเพื่อเป็นพลังอำนาจแห่งชาติทางทะเลในการสนับสนุนนโยบายของประเทศของตน

๒. ลักษณะรูปร่างขอบฝั่งของประเทศ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือขัดขวางต่อการพัฒนาสมุทธานุภาพของประเทศ ประเทศที่มีขอบฝั่งทะเลที่ยาวและมีอ่าวที่เหมาะสมสำหรับจอดเรือย่อมเอื้อต่อการพัฒนาสมุทธานุภาพ แต่ถ้าประเทศใดแม้ว่าจะมีขอบฝั่งทะเลที่ยาว แต่ลักษณะของขอบฝั่งไม่เอื้ออำนวย เช่น ไม่มีอ่าวที่ลึกเพียงพอสำหรับการจอดเรือ ฉะนั้นลักษณะของขอบฝั่งทะเลที่ยาวนี้ก็แทบไม่มีประโยชน์ ยังมีขอบฝั่งทะเลที่เอื้ออำนวยในการจอดเรือมากเท่าใด ก็จะทำให้ประชาชนของประเทศนั้นมีโอกาสที่จะใช้เรือในการค้าขายกับต่างประเทศมากเท่านั้น โดยมาฮานได้เปรียบเทียบอ่าวเหมือนกับประตู หรือช่องทางออกเพื่อเปิดไปสู่โลกภายนอกสำหรับการค้าขายทางทะเล ประเทศที่ขาดประตูย่อมไม่มีขีดความสามารถด้านพาณิชย์นาวี ทำให้สูญเสียอำนาจในการแข่งขันด้านการค้าขายทางทะเลตามไปด้วย นอกจากนี้ลักษณะของขอบฝั่งยังส่งผลถึงอุปนิสัยของประชาชนในการใช้ทะเลด้วย หากว่าลักษณะของขอบฝั่งมีที่จอดเรือจำนวนมากและประชาชนสามารถใช้ได้สะดวก ประชาชนก็มักจะชอบที่จะประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทะเล เช่น ชาวคัทซ์ที่ชอบมีอาชีพทำการประมงจนสามารถจับปลาได้มากเกินความต้องการ และได้นำปลาส่วนเกินนี้ส่งออกไปเป็นรายได้เข้าประเทศ จึงนับเป็นรากฐานความมั่นคงทางเศรษฐกิจของฮอลแลนด์

๓. การขยายอาณาเขตและขอบเขตของดินแดน ความยาวของแนวชายฝั่งและลักษณะของท่าเรือที่ได้สัดส่วนย่อมเป็นปัจจัยบวกต่อการพัฒนาสมุทรทาทานุภาพ รวมทั้งประชากรที่อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเล และมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลมีจำนวนที่ได้สัดส่วนกับความยาวของขอบฝั่ง ย่อมเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาสมุทรทาทานุภาพ ประเทศใดก็ตามที่มีชายฝั่งยาวมีอ่าวที่มีท่าเรือได้จำนวนมาก และมีจำนวนประชากรที่ใช้ทะเลได้สัดส่วนกับความยาวชายฝั่งย่อมส่งผลให้ประเทศนั้นมีสมุทรทาทานุภาพที่เข้มแข็ง มาฮานได้เปรียบเทียบความยาวของชายฝั่งกับความยาวของกำแพงเมือง หากมีกำแพงเมืองมีความยาวมากเกินกว่าจำนวนกำลังคนที่จะเข้าเวรยามได้ แทนที่กำแพงนี้จะเป็จุดแข็งกลับกลายเป็นจุดอ่อนของเมืองนั้น เพราะจะเป็นช่องทางให้ข้าศึกสามารถใช้เป็นช่องทางในการรุกรานเมืองได้ง่าย โดยมาฮานได้ยกตัวอย่างจากสงครามกลางเมืองสหรัฐอเมริกา ที่พบว่ารัฐฟ้ายใต้แม้ว่าจะมีความยาวของชายฝั่งและท่าเรือจำนวนมากก็ตาม แต่เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้เมื่อเข้าสู่สงครามกลางเมืองทำให้รัฐฟ้ายใต้ขาดแคลนกำลังพลที่มาเป็นทหารเรือ ทำให้ถูกปิดล้อมทางทะเลได้โดยง่าย

๔. จำนวนประชากรที่มีความสามารถในการใช้ทะเล คุณลักษณะของประชากรเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาสมุทรทาทานุภาพ ซึ่งประชากรจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทะเล โดยจำนวนประชากรที่มีคุณลักษณะดังกล่าวต้องได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความยาวของชายฝั่งและจำนวนอ่าว ตัวอย่างเช่น ในสมัยยุคการปฏิวัติฝรั่งเศส แม้ว่าประชากรชาวฝรั่งเศสมีจำนวนมากกว่าประชากรอังกฤษ แต่ในแง่ของสมุทรทาทานุภาพไม่ว่าจะด้านการค้าขายทางทะเล หรือว่าด้านกองทัพเรือแล้ว ฝรั่งเศสมีความด้อยกว่าอังกฤษ ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนประชากรของอังกฤษที่มีขีดความสามารถในการใช้ทะเลมีจำนวนมากกว่าจำนวนประชากรที่มีขีดความสามารถในการใช้ทะเลของชาวฝรั่งเศสนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นชาวประมง หรืออาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทะเล เช่น ช่างกลเรือ วิศวกรต่อเรือ ช่างซ่อมเรือ เป็นต้น ในปัจจุบันสิงคโปร์เป็นตัวอย่างที่ดีมีประชากรที่มีคุณภาพ ได้ใช้ประโยชน์จากทะเลจากการเป็นท่าเรือขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมน้ำมันและปิโตรเคมี จนทำให้ประเทศมีเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก

๕. อุปนิสัยประจำชาติ คุณลักษณะประจำชาติมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีคิดในการใช้ทะเลของรัฐชาติต่าง ๆ ในการแสวงหาความมั่นคงและมั่งคั่ง เช่น สเปน และโปรตุเกสได้พัฒนาสมุทรทาทานุภาพบนพื้นฐานค่านิยมของการแสวงหาโลกใหม่เพื่อแสวงหาแร่ทองและแร่เงิน โดยที่ไม่ได้สนใจการสร้างอุตสาหกรรมให้กับประเทศตน ชนชั้นสูงของประเทศนี้จึงละทิ้งถิ่นฐานและอาชีพดั้งเดิมของตนเพื่อแสวงหาสมบัติในโลกใหม่ ทำให้อุตสาหกรรมในประเทศมีปัญหา

โดยทั้งประเทศแม่และอาณานิคมของตนกลับต้องพึ่งพาชาวคัทซ์ในสิ่งของดำรงชีพ กองเรือพาณิชย์ของสเปนและโปรตุเกสมีขีดความสามารถในการค้าขายทางทะเลต่ำ ไม่มีเส้นทางเดินเรือประจำ และก็ถูกยึดคร่ำได้ง่าย ส่วนสังคมของชาวฝรั่งเศสเป็นสังคมของขุนนางที่มีทัศนคติว่าขุนนางไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการค้าขาย ผู้คนมีนิสัยมัธยัสถ์ ชอบการเก็บออมเงิน ไม่ชอบการเสี่ยงในการลงทุนทางการค้า แม้ว่าฝรั่งเศสจะมีอาณานิคมจำนวนมากก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถสร้างความเจริญมั่งคั่งได้ ในขณะที่ชาวอังกฤษและชาวคัทซ์มีลักษณะนิสัยและค่านิยมที่ชอบสร้างกิจการค้าเป็นของตนเองเป็นนักธุรกิจ นักผลิต และนักเจรจาต่อรอง ดังนั้น อาณานิคมจึงได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้นเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบ ในขณะที่ประเทศแม่เป็นผู้ผลิตด้านอุตสาหกรรมเพื่อผลิตสินค้าไปขายในอาณานิคม ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศแม่และอาณานิคมอย่างเป็นระบบ ฉะนั้น ลักษณะประจำชาติของ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมุททานุภาพ

๖. คุณลักษณะของรัฐบาล มาฮานพบว่าสมุททานุภาพได้รับผลกระทบอย่างมากจากคุณลักษณะของรัฐบาลและลักษณะของสถาบันของรัฐ ซึ่งแน่นอนนโยบายของรัฐบาลย่อมมีผลต่อการพัฒนาสมุททานุภาพ ถึงแม้ว่าประชาชนอาจมีนิสัยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อสมุททานุภาพก็ตาม แต่ถ้ารัฐบาลมีวิสัยทัศน์ยาวไกลและได้ชี้แจงประชาชนเห็นความสำคัญของทะเล ก็จะทำให้ประเทศนั้นมีสมุททานุภาพที่เข้มแข็งขึ้นได้ เช่น รัฐบาลของประเทศอังกฤษมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การควบคุมทะเล โดยรัฐบาลอังกฤษได้ทุ่มเทสุดตัวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่สมัยพระเจ้าเจมส์ที่ ๑ ส่งผลให้การเตรียมขีดความสามารถทางทะเลมีความพร้อมอย่างมาก รัฐบาลอังกฤษไม่เคยลังเลใจเลยในการออกกฎหมายใด ๆ ที่จะรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของตนแม้ว่าจะต้องเสี่ยงต่อการเกิดสงคราม เช่น การออกกฎหมาย Navigation Act ในสมัยรัฐบาล Cromwell ที่บังคับให้เรือที่ขนส่งสินค้าระหว่างประเทศอังกฤษกับอาณานิคมต้องเป็นเรือสัญชาติอังกฤษหรือสัญชาติอาณานิคมเท่านั้น ซึ่งต้องเสี่ยงกับการตอบโต้จากฮอลแลนด์โดยตรง เนื่องจากในยุคนั้นฮอลแลนด์เป็นประเทศที่มีเรือสินค้าในการค้าขายทางทะเลมากที่สุดในโลก และรัฐบาลอังกฤษพร้อมที่จะผูกมิตรหรือเป็นศัตรูต่อประเทศอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งการควบคุมทะเล

นอกจากนี้ มาฮาน ยังพยายามชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของทะเลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการติดต่อสื่อสารและการค้าขายระหว่างประเทศในยุคนั้น ทะเลเป็นสื่อคมนาคมเดียวที่สามารถเชื่อมโยงประเทศในโลกส่วนใหญ่เข้าด้วยกัน เป็นเส้นทางคมนาคมที่ชาวโลกสามารถใช้ร่วมกันเพื่อสร้างการค้าขายระหว่างกันได้ การค้าทางทะเลและการรวมตัวของตลาดโลกในยุคนั้นจึงเป็นการเริ่มต้นของยุคแห่งโลกโลกาภิวัตน์ โดยมีทะเลเป็นตัวกลางและมีเรือเป็นเครื่องมือหลักในการใช้ทะเล ส่วนการค้าขายระหว่างประเทศก็คือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แสวงประโยชน์จากตัวกลาง

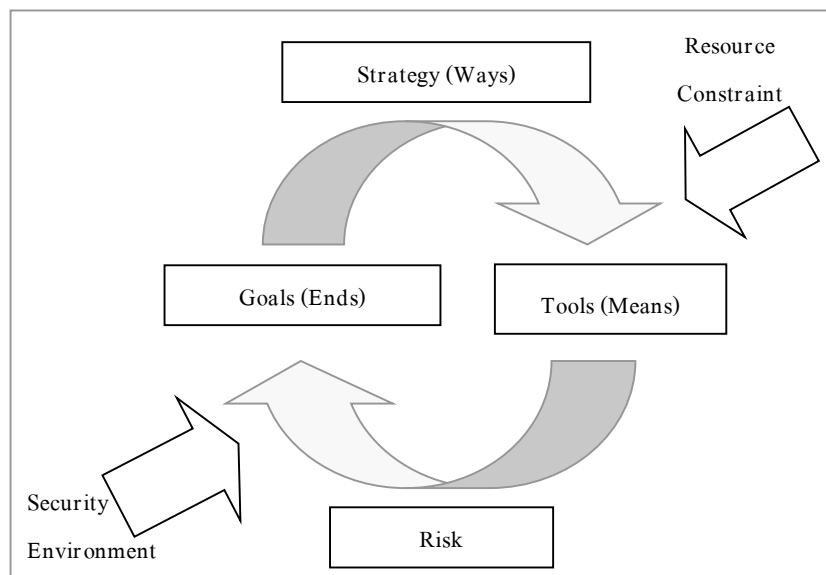
นั่น โลกใบนี้จึงเริ่มเล็กลงในทันทีเมื่อชาวยุโรปในยุคนั้นใช้ทะเลในการขยายอิทธิพลของตน และส่งผลกระทบต่อประเทศที่อยู่อีกมุมโลกหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงไม่น่าแปลกใจว่าหลายรัฐชาติในเอเชีย แอฟริกา และอเมริกาใต้ต้องตกเป็นอาณานิคมของประเทศในยุโรป รูปแบบการล่าอาณานิคมในยุคนั้นจึงเป็น โลกาภิวัตน์ในรูปของการบีบบังคับ ในขณะที่ปัจจุบันใช้รูปแบบค่านิยมแทน ดังนั้น โลกโลกาภิวัตน์ที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นเพียงวิวัฒนาการของโลกโลกาภิวัตน์ในอดีตที่ดำเนินมาโดยต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือในปัจจุบันคือเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ เป็นเสมือนเครื่องมือเสริม เพื่อเร่งรัดให้โลกเข้าสู่ระบบ โลกาภิวัตน์ที่เร็วขึ้น โดยยังคงคุณสมบัติการรวมตัวกันของสังคมโลกเป็นหนึ่งเดียว อันเป็นคุณสมบัติที่โดดเด่นของ โลกาภิวัตน์ ส่วนมิติความมั่งคั่งแล้วถือว่า โลกาภิวัตน์ในยุคนี้ยิ่งทำให้ตลาดการค้าระหว่างประเทศขยายตัวมากยิ่งขึ้น เพราะประชาคมโลกต่างสามารถติดต่อซื้อขายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกรวดเร็ว ระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นตัวเร่งการขยายตัวของ โลกาภิวัตน์และยิ่งช่วยเสริมความสำคัญของทะเล เพราะยิ่งธุรกรรมทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้นมากเท่าใด การขนส่งสินค้าจึงย่อมเกิดตามมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าทางเรือที่สามารถไปถึงทั่วโลกในปริมาณที่มากที่สุดได้โดยประหยัดและปลอดภัย

ตัวอย่างจากประวัติศาสตร์เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าชาติที่จะเจริญรุ่งเรืองได้นั้น ต้องมีสมุททานุภาพ และชาติที่จะมีสมุททานุภาพได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่ดีทั้ง ๖ ประการ โดย เฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะของรัฐบาลที่จะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของสมุททานุภาพ และต้องสร้างเสริมเครื่องมือที่จะใช้ทะเลอย่างเหมาะสม ได้แก่ วิสัยทัศน์ที่ยาวไกลในการดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมุททานุภาพ กองเรือพาณิชย์เพื่อตัดดวงประโยชน์จากการค้าทางทะเล กองเรือรบเพื่อปกป้องกองเรือพาณิชย์ รวมทั้งฐานทัพ/ท่าเรือที่จำเป็นในการปกป้องเส้นทางคมนาคมทางทะเล เป็นต้น บทเรียนที่ได้จากการวิเคราะห์ของมาฮานทำให้หลายประเทศได้แก่ รัสเซีย เยอรมัน และญี่ปุ่นนำไปเป็นหลักในการพัฒนาสมุททานุภาพของตนจนสามารถก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจได้ในยุคนั้น ซึ่งในปัจจุบันจีนกำลังจะก้าวสู่ความเป็นมหาอำนาจจึงพยายามสร้างสมุททานุภาพให้เข้มแข็ง เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและมั่งคั่งของประเทศตามทฤษฎีของมาฮานได้ในอนาคต

ทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบ^๒

ศาสตราจารย์ เฮนรี ซี บาร์ทเล็ทท์ แห่งวิทยาลัยการทัพอเมริกาได้จัดทำแบบจำลองแสดงหลักการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบไว้อย่างง่าย ๆ ตามภาพที่ ๒ - ๑ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ ๒ - ๑ Bartlett Model

ที่มา: พลเรือเอก วีรพล วรรณนท์. ยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ (นครปฐม: ศูนย์หนังสือศรีศิริ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง, ๒๕๕๓), หน้า ๖๖

๑. ตัวแปรสำคัญ แบบจำลองหลักการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบของบาร์ทเล็ทท์แสดงให้เห็นถึงกรรมวิธีที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าถึงความเกี่ยวพันกันระหว่างตัวแปรสำคัญ ๖ ประการ คือ วัตถุประสงค์/เป้าหมาย สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ กำลังรบ/เครื่องมือ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และความเสี่ยงจากความล้มเหลว

๒. วัตถุประสงค์/เป้าหมาย เป้าหมายมีอยู่ด้วยกันหลายระดับ ในระดับสูงที่สุดคือผลประโยชน์ของชาติหรือความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) ซึ่งเป็นเป้าหมายอัน

^๒ พลเรือเอก วีรพล วรรณนท์. ยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ (นครปฐม: ศูนย์หนังสือศรีศิริ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง, ๒๕๕๓), หน้า ๖๕-๗๓.

ต่อเนื่องและถาวรของชาติอันเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปคือความอยู่รอด (Survival) ของชาติ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ รวมทั้งความสงบสุขของโลกและภูมิภาค ส่วนเป้าหมายระดับต่ำลงมา ต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับเป้าหมายระดับสูง โดยต้องชั่งให้ค้ำระหว่างเป้าหมายระดับโลก กับระดับภูมิภาค และเป้าหมายระยะสั้นกับเป้าหมายระยะยาว เช่น การที่สหรัฐฯ มีพันธะในการดูแลรักษาตลาดต่างๆ ให้เป็นตลาดเปิดและให้มีเสรีภาพในการเดินเรื่อนั้น เป็นเป้าหมายระยะยาวที่เกิดจากผลประโยชน์ของชาติด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ส่วนเป้าหมายในการป้องกันไม่ให้อิรักและอิหร่านยึดครองอ่าวเปอร์เซียอาจเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วตามสถานการณ์

๓. สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง การตรวจสอบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง เป็นงานที่ยากที่สุด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์อาจทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เปลี่ยนไปอย่างมาก จึงควรพิจารณาในหลาย ๆ ด้าน อาทิ การเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางระดับประเทศ แนวโน้มที่มีอิทธิพลสูง ความไม่แน่นอนอันวิฤติ การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงด้านความต้องการภายในประเทศ แนวโน้มด้านศาสนา วัฒนธรรม และประชากร สงครามเชื้อชาติ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ฯลฯ

๔. ยุทธศาสตร์ เป็นแผนการเดินเกมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการด้วยทรัพยากรอันจำกัด แผนการเดินเกมในระดับสูงสุดคือ มหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) หรือยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (National Security Strategy) ซึ่งต้องชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนจุดแข็ง และความสามารถของรัฐบาลเราในการรับความท้าทายด้านต่างๆ ควรมีแนวคิดในทางปฏิบัติที่ชัดเจนว่าจะใช้กำลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ การเมือง/การทูต และการทหารอย่างไร เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของชาติ

ส่วนยุทธศาสตร์ในระดับต่อลงมา คือ ยุทธศาสตร์ของแต่ละสาขากำลังอำนาจของชาติ ที่ต้องมีรายละเอียดมากขึ้น เช่น ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจควรชี้ให้เห็นว่าประเทศจะปรับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือปรับบทบาทในเวทีการค้าโลกอย่างไร ยุทธศาสตร์ด้านการเมือง การทูตควรบ่งบอกว่าประเทศหวังจะบรรลุเป้าหมายสูงสุด โดยการติดต่อกับรัฐบาลต่างประเทศอย่างไร ในทำนองเดียวกัน ยุทธศาสตร์ทหารก็ควรสอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์อื่น ๆ โดยควรชี้ให้เห็นว่าประเทศของเราจะใช้กำลังทหารเพื่อป้องปราม ป้องกัน โจมตี หรือบีบบังคับประเทศอื่นอย่างไร และภายใต้เงื่อนไขอะไร

๕. กำลังอำนาจหรือเครื่องมือ ในทางทฤษฎีเครื่องมือสำหรับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด คือ ทรัพยากรทั้งหมดของประเทศ แต่ในทางปฏิบัติผู้กำหนดยุทธศาสตร์

มักคำนึงถึงเครื่องมือพื้นฐาน ๓ ประการคือ กำลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ กำลังอำนาจของชาติด้านการเมือง/การทูต และกำลังอำนาจของชาติด้านการทหาร ในปัจจุบันอาจนำเครื่องมืออื่นๆ มาใช้ประโยชน์มากขึ้น เช่น จิตวิทยา เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ และอิทธิพลอื่นๆ

๖. ทรัพยากรอันจำกัด ความต้องการมักสูงกว่าทรัพยากรที่มีอยู่เสมอ ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์จึงเป็นการจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะงบประมาณ การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และหนทางปฏิบัติใดมีความสำคัญสูงสุด รวมทั้งการจัดลำดับความเร่งด่วนของงานที่ต้องดำเนินการ

๗. ความเสี่ยงต่อความล้มเหลว เนื่องจากความไม่แน่นอนของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกประเทศ การกำหนดยุทธศาสตร์จึงต้องชั่งหรือประเมินระหว่างโอกาสที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด กับความเป็นไปได้ที่จะประสบความล้มเหลว ซึ่งการประเมินความเสี่ยงจะทำให้เกิดความพยายามในการค้นหา และเตรียมการแก้ไขความไม่สมดุลระหว่างตัวแปรสำคัญ เพื่อปรับลดผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้นๆ

๘. การแก้ไขเมื่อเกิดภาวะไม่สมดุลระหว่างตัวแปรสำคัญ การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรสำคัญตัวใดตัวหนึ่งมักทำให้ตัวแปรอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จนอาจถึงขั้นเกิดความไม่สมดุลขึ้น การปรับแต่งตัวแปรสำคัญเพื่อนำความสมดุลกลับคืนมามีอยู่ด้วยกันหลายวิธี คือ

๘.๑ การปรับเป้าหมาย เป็นจุดที่ควรเริ่มพิจารณาแก้ไขความไม่สมดุลระหว่างสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงกับเครื่องมือที่จะใช้ในการบรรลุเป้าหมาย ก็คือ การทบทวนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เดิมเสียใหม่

๘.๒ การเปลี่ยนเครื่องมือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอาจมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านเครื่องมือในการที่จะบรรลุเป้าหมาย เช่น การล่มสลายของสหภาพโซเวียตเป็นผลให้สหรัฐอเมริกาสามารถลดงบประมาณด้านการป้องกันประเทศลงได้มาก ในขณะที่บางโอกาสก็มีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ โดยการปรับลำดับความสำคัญของเครื่องมือต่าง ๆ

๘.๓ การทบทวนยุทธศาสตร์ หนทางปฏิบัติที่จะบรรลุเป้าหมายภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรมีอยู่มากมาย ซึ่งนักยุทธศาสตร์จะต้องเลือกหนทางปฏิบัติที่ดีที่สุดให้ได้

๑๐. การปรับค่าความเสี่ยงใหม่ ความเสี่ยงไม่สามารถกำหนด หรือวัดเป็นตัวเลขที่แน่นอนได้ โดยข้อเท็จจริงแล้วความเสี่ยงคือระดับความสบายใจ (Comfort Level) ที่นักวางแผนระดับสูงประสบในระหว่างการประเมินค่าตัวแปรสำคัญ และเมื่อเกิดภาวะไม่สมดุลระหว่างตัวแปร

สำคัญ แต่ไม่สามารถสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายยุทธศาสตร์ และเครื่องมือได้ หนทางสุดท้าย อาจจะต้องยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลจีน ไม่มีการระบุไว้เป็นทางการในเอกสารที่สามารถ เข้าถึงได้ จึงจำเป็นต้องศึกษาจากยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายป้องกันประเทศจากสมุดปกขาว ที่ทางการจีนนำออกเผยแพร่เป็นหลัก ซึ่งจากเอกสารอ้างอิงดังกล่าวพอสรุปได้ว่าจีนกำหนด วัตถุประสงค์แห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติไว้ดังนี้^๑

๑. วัตถุประสงค์พื้นฐาน เป็นชาติที่มีพลังอำนาจอย่างสมบูรณ์ด้วยการพัฒนา ศักยภาพของประเทศ เป็นรัฐที่มั่งคั่ง และมีกองทัพเข้มแข็ง (Rich State, Strong Army)

๒. วัตถุประสงค์เฉพาะ

- มีขีดความสามารถเพียงพอที่จะปกป้องอธิปไตยของชาติ รวมทั้งดินแดนที่จีน อ้างสิทธิ์ครอบครอง
- ต้องการสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่สันติ เพื่อให้เกื้อกูลต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ
- รักษาความมั่นคงทางการเมืองภายในเป็นลำดับแรก
- เป็นผู้นำในเอเชียในฐานะเป็นมหาอำนาจที่ทำหน้าที่ประสานการแก้ไขปัญหาด้าน ความมั่นคงในภูมิภาค

๓. ยุทธศาสตร์ชาติ

- ให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ การทหาร และการทูตเป็นลำดับแรก
- ด้านเศรษฐกิจ ใช้การทูตทางเศรษฐกิจเพื่อโน้มน้าวชักชวนให้ประเทศต่าง ๆ ขยายความร่วมมือทางการค้า การลงทุนกับจีน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนใน เวทีการเมืองระหว่างประเทศ
- ด้านการทหาร พัฒนากองทัพโดยให้ความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถ ในการป้องกันผลประโยชน์ทางทะเลในบริเวณอาณาเขตยุทธศาสตร์ของจีน
- ด้านการทูต ขยายบทบาททางการทูตให้เป็นที่ยอมรับในเวทีการเมืองระหว่าง ประเทศและเพื่อให้ประเทศต่างๆ เชื่อว่าจีนไม่เป็นภัยคุกคามต่อชาติใด

^๑ กรมข่าวทหารเรือ. เอกสารประกอบการสัมมนาผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ, ๒๕๕๔.

ในขณะที่การเสริมสร้างพลังอำนาจแห่งชาติของจีนยังไม่บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์แห่งชาติ จะแก้ไขปัญหาคัดแย้งด้วยการเจรจาโดยสันติวิธี และหลีกเลี่ยงการใช้กำลัง ยกเว้นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งของจีน เช่น อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน

เมื่อเศรษฐกิจและกองทัพของจีนมีการพัฒนาจนมีความเข้มแข็ง จะทำให้จีนได้รับการยอมรับในฐานะชาติมหาอำนาจ ซึ่งก็จะมีชาติใดกล้าท้าทายผลประโยชน์ของจีน และไม่จำเป็นที่จีนจะต้องใช้กำลังเข้าแก้ไขปัญหา

จะแสดงบทบาทแข็งกร้าว หากมีภัยคุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติของจีน หรือเมื่อประเทศต่างๆ รวมกลุ่มกันเป็นพันธมิตรเพื่อคุกคามจีน

เป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนา ๓ ขั้น ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๗๘ ซึ่งจีนยังคงดำรงไว้และยังคงกล่าวอ้างถึงในเอกสารที่เผยแพร่ในปัจจุบัน ได้แก่^๔

- ขั้นที่ ๑ การเพิ่มผลผลิตมวลรวมต่อประชากรเป็น ๒ เท่าของผลผลิตมวลรวมต่อประชากรปี ๑๙๘๐ และทำให้ประชาชนมีอาหารและเครื่องนุ่งห่มเพียงพอ ซึ่งจีนได้บรรลุตามเป้าหมายนี้ในช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๘๐

- ขั้นที่ ๒ การเพิ่มผลผลิตมวลรวมต่อประชากรเป็น ๔ เท่าของผลผลิตมวลรวมต่อประชากรปี ๑๙๘๐ ภายในสิ้นศตวรรษที่ ๒๐ ซึ่งจีนอ้างว่าได้บรรลุตามเป้าหมายนี้เมื่อปลายคริสต์ทศวรรษที่ ๒๐ (ปี ค.ศ.๑๙๙๕) ก่อนเวลาที่กำหนด

- ขั้นที่ ๓ การเพิ่มผลผลิตมวลรวมต่อประชากร เป็นเท่ากับระดับประเทศที่พัฒนาปานกลาง ทำให้จีนเป็นประเทศสังคมนิยมที่มั่งคั่ง เข้มแข็ง มีประชาธิปไตย ความเป็นอยู่ที่พัฒนาทันสมัย และยั่งยืน ภายในปี ค.ศ.๒๐๕๐ (หรือหลังจากก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนครบ ๑๐๐ ปี)

นโยบายในการป้องกันประเทศ^๕

จีนใช้นโยบายการป้องกันเชิงรับ แต่ใช้หลักยุทธศาสตร์ทหารเชิงรุก (การป้องกันเชิงรับคือการที่จะไม่รุกรานผู้อื่นก่อน แต่จะตอบโต้เมื่อถูกโจมตี ส่วนยุทธศาสตร์ทหารเชิงรุกหมายถึง การปฏิบัติการทางทหารที่อาจรวมถึงการโจมตีเพื่อให้ได้เปรียบ มิใช่เป็นฝ่ายตั้งรับอย่างเดียว) ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่กำหนดให้กองทัพมีหน้าที่ปกป้องการรุกรานจากต่างชาติ ป้องกันอธิปไตย บูรณภาพของประเทศ รักษาความมั่นคงภายใน และ

^๔ www.china.org.cn, “White Papers, China's Peaceful Development”. Sep. 2010.

^๕ www.china.org.cn, “White Papers, Diversified Employment of China's Armed Forces”, Apr. 16, 2013.

สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างสันติ ไม่แสวงหาการเป็นจ้าว หรือการขยายอำนาจทางทหาร ไม่ว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเป็นเช่นไร โดยกำหนดให้มีการพัฒนากองทัพแบ่งตามห้วงเวลาเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ ๑ เป็นการวางรากฐานและเสริมสร้างกำลังรบ มีกำหนดแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๓ (ค.ศ.๒๐๑๐)

- ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการพัฒนากำลังกองทัพให้มีความก้าวหน้าทันสมัยภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ.๒๐๒๐)

- ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการบรรลุจุดมุ่งทางยุทธศาสตร์ โดยการเสริมสร้างกองทัพให้เป็นกองทัพที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเอาชนะสงครามข้อมูลข่าวสารได้ ภายในกลางศตวรรษที่ ๒๑ (ค.ศ.๒๐๕๐)

โดยการพัฒนาด้านการป้องกันประเทศและกองทัพให้มีความทันสมัยนั้น จะดำเนินการอย่างสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งจะปฏิรูปโครงสร้างการจัดกองทัพ เสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติการร่วม โดยกองทัพต้องมีขีดความสามารถในการเคลื่อนย้ายกำลังได้อย่างรวดเร็ว ขยายการปฏิบัติการจากเฉพาะในเขตภาคทหารเป็นการเคลื่อนย้ายข้ามเขตภาคทหารและการปฏิบัติการระยะไกลได้ กองทัพเรือขยายระยะการป้องกันทางลึกลงชายฝั่งสู่การปฏิบัติการแบบบูรณาการทางทะเล และการต่อต้านการโจมตีด้วยนิวเคลียร์ กองทัพอากาศเร่งการพัฒนาจากการป้องกันอากาศอาณาเขต เป็นสามารถปฏิบัติการได้ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ขยายขีดความสามารถในการโจมตีทางอากาศ การป้องกันทางอากาศและการป้องกันจีปนาอวกาศ หน่วยบัญชาการทหารปืนใหญ่ที่ ๒ (กองกำลังอาวุธนิวเคลียร์ทางยุทธศาสตร์) ต้องมีขีดความสามารถในการป้องปรามทางยุทธศาสตร์ ด้วยการโจมตีด้วยจีปนาอวกาศติดหัวรบนิวเคลียร์ และจีปนาอวกาศติดหัวรบธรรมดา

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน

เมื่อนำยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายป้องกันประเทศหรือยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศของจีนข้างต้นมาพิจารณา สามารถนำมาวิเคราะห์หาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของจีนได้ ๔ ประการ^๖ ซึ่งผู้เขียนได้เคยวิเคราะห์ไว้พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่เปลี่ยนแปลง แต่จากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามอ้างถึง ๔ เห็นควรเพิ่มผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของจีนขึ้นอีก ๑ ประการรวมเป็น ๕ ประการ ได้แก่

^๖ นาวาเอกวิศาล ปันขำวงศ์กูร. “สาธารณรัฐประชาชนจีนกับความมั่นคงทางทะเลของไทยในทศวรรษหน้า”.

๑. เอกราช อำนาจอธิปไตย และสิทธิอธิปไตยทางทะเล (อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนทางทะเล)

๒. ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยทางทะเล และบรรยากาศที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีน

๓. การมีเกียรติและศักดิ์ศรีในประชาคมระหว่างประเทศ

๔. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากทะเล เพื่อความมั่นคงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

๕. การรักษาผลประโยชน์และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายของคนจีนในต่างแดน และจากผลประโยชน์ของชาติทางทะเลข้างต้น สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติทางทะเลของจีนได้ ดังนี้^๗

๑. เพื่อให้มีและดำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและคุ้มครองสิทธิอธิปไตยของชาติโดยทางทะเล

๒. เพื่อให้พื้นที่ผลประโยชน์ของชาติทางทะเลมีความสงบเรียบร้อย ปลอดภัย เอื้ออำนวยให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เพื่อให้ระบบการคมนาคมขนส่งทางทะเลสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

๔. เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลได้อย่างเต็มที่

๕. เพื่อให้ได้รับเกียรติและการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศจากการแสวงหาและใช้ประโยชน์จากทะเล

๖. เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งในบริเวณอาณาเขตอ้างสิทธิ์ทางทะเลของจีน และในดินแดนที่จีนเข้าไปแสวงประโยชน์

ผลการวิเคราะห์การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล และวัตถุประสงค์แห่งชาติทางทะเลของจีน พบว่ามีความสอดคล้องกันทั้งในเชิงการสนับสนุนความมั่นคง มั่งคั่ง และมีเกียรติในเวทีระหว่างประเทศ แสดงให้เห็นเป้าหมายของจีนในการใช้ประโยชน์จากทะเล ทั้งในด้านการคมนาคมขนส่ง การแสวงหาทรัพยากร และการทหารอย่างครบถ้วน ซึ่งสามารถนำมาพิจารณากำหนด “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในทศวรรษหน้า(พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๓)” ได้ดังนี้

๑. ปกป้องอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนในดินแดนที่จีนอ้างสิทธิ์ครอบครอง

๒. ใช้นโยบายการป้องกันประเทศเชิงรับและยุทธศาสตร์ทางทหารเชิงรุก

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓

๓. ป้องกันผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งในดินแดนที่จีนอ้างสิทธิ์ครอบครอง และในดินแดนที่คนจีนเข้าไปแสวงประโยชน์

๔. ดำรงการคมนาคมขนส่งทางทะเลให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

๕. แก้ไขปัญหาขัดแย้งด้วยการเจรจาโดยสันติวิธีและหลีกเลี่ยงการใช้กำลัง ยกเว้นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งของจีน เช่น อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน

๖. เสริมสร้างความไว้วางใจ ผลประโยชน์ร่วม ความเสมอภาค และประสานความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ลดความหวาดระแวงภัยคุกคามจากจีน

๗. เสริมสร้างให้จีนเป็นมหาอำนาจทางทะเลภายในปี พ.ศ.๒๕๕๓

ซึ่งจะนำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในทศวรรษหน้าดังกล่าวไปวิเคราะห์ร่วมกับยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล โดยเปรียบเทียบกับหลักการกำหนดยุทธศาสตร์ในบทที่ ๔ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องว่าเป็นยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีนที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ต่อไป

ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุก (String of Pearls)

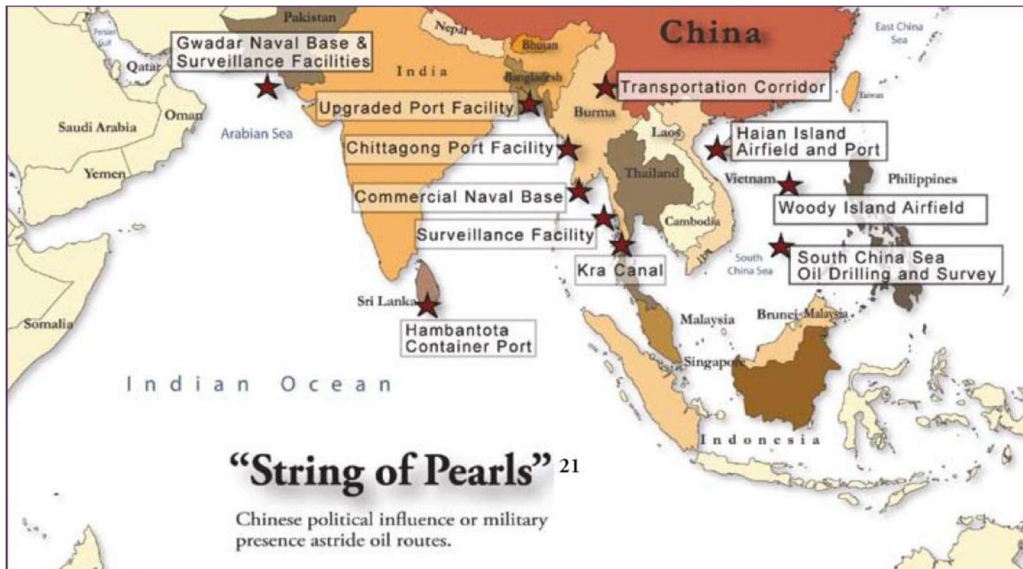
จากการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องเป็นเวลามากกว่า ๒๐ ปี จีนต้องใช้ในการลำเลียงขนส่งทางทะเลเป็นหลัก ทั้งการลำเลียงสินค้าเข้า-ออกและพลังงาน จากปิโตรเลียม ซึ่งจีนต้องนำเข้าพลังงานจากปิโตรเลียมและของเหลวจำนวนวันละ ๑๐.๓๖ บาร์เรลต่อวัน (พ.ศ.๒๕๕๕) และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น ๒๐.๔๘ ล้านบาร์เรลต่อวันในปี ๒๕๕๓^๔ ซึ่งพลังงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จีนนำเข้าจากตะวันออกกลางและแอฟริกา จึงจำเป็นต้องใช้อย่างยิ่งยวดที่ต้องใช้เส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Line of Communications: SLOCs) ที่เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก และต้องดำรงความสามารถในการใช้เส้นทางดังกล่าวไว้ ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุก^๕ ที่เริ่มตั้งแต่ไข่มุกเม็ดแรก คือ เกาะไหหลำทางตอนใต้ของจีนที่มีการพัฒนาท่าเรือ ฐานทัพเรือดำน้ำ และสนามบิน ไข่มุกเม็ดที่ ๒ คือ เกาะวูดดี้ (Woody Island) ในหมู่เกาะพาราเซล ห่างจากชายฝั่งตะวันออกของเวียดนามประมาณ ๓๐๐ ไมล์ ซึ่งได้รับการปรับปรุงท่าเรือและสนามบิน ไข่มุกเม็ดที่ ๓ คือ ท่าเรือน้ำลึก นิคม

^๔ Annual Energy Outlook 2014, : [www.eia.gov/forecast/aco/pdf/0383\(2014\).pdf](http://www.eia.gov/forecast/aco/pdf/0383(2014).pdf), p.A-38

^๕ Christopher J. Perherson, Lieutenant Colonel, “string of Pearls: meeting the challenge of china’s rising power across the asian littoral”, July 2006, p.3-4, Online : <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=721>

อุตสาหกรรม ท่อส่งน้ำมันดิบและท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ตลอดจนถึงเส้นทางรถไฟระหว่างจีน-เมียนมาร์ ที่เมืองจ้าวผั่ว(Kyaukpu) ในรัฐยะไข่ของเมียนมาร์ เพื่อใช้ขนส่งน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติและสินค้า

ภาพที่ ๒ – ๒ China’s String of Pearls Strategy

ที่มา : <http://mygoldenbengal.wordpress.com/2014/05/06/bangladesh-u-s-relations-security-in-the-bay-of-bengal/>

จากชายฝั่งตะวันตกของเมียนมาร์ไปยังเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนานของจีน^๑ ไข่มุกเม็ดที่ ๔ คือ ท่าเรือจิตตะกอง ในบังคลาเทศ ซึ่งเป็นท่าเรือขนถ่ายตู้คอนเทนเนอร์ ไข่มุกเม็ดที่ ๕ คือ ท่าเรือกวาดาร์ (Gwadar) ปากีสถาน ซึ่งอยู่ห่างจากช่องแคบฮอร์มุซ ๒๕๐ ไมล์ นอกจากนี้ท่าเรือต่างๆ ที่กล่าวแล้วยังมีการอ้างถึงการที่จีนได้ช่วยเหลือในการสร้างท่าเรือยุทธศาสตร์ทางตอนใต้ของศรีลังกาชื่อ Hambantota โดยใช้งบประมาณเกือบ ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และคาดว่าท่าเรือแห่งนี้จะสามารถรองรับเรือสินค้าได้ถึง ๓๓ ลำภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ.๒๐๒๐) หรือรวมทั้งสิงคโปร์วาก็เป็นไข่มุกที่อยู่ในยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกของจีนด้วยเช่นกัน ซึ่งตลอดเส้นทางเดินเรือที่สำคัญนี้จีนได้เสริมสร้างความสัมพันธ์กับรัฐชายฝั่ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความร่วมมือระหว่างประเทศ และความสัมพันธ์ทางการทหาร สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องประกันความปลอดภัยของการใช้เส้นทางเดินเรือในการลำเลียงสินค้าและพลังงานจากตะวันออกกลางและแอฟริกาไปยังจีน ซึ่งรวมถึงการ

^๑ นาวาเอกปัทมพงษ์ ดุรงค์ฤทธิชัย. “ยุทธศาสตร์ทางเรือของจีนในบริบทที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในกลุ่มอาเซียนและประเทศไทย”. (เอกสารประจำภาค, วิทยาลัยการทัพเรือ, พ.ศ.๒๕๕๖). หน้า ๑๐๕.

ภาพที่ ๒ – ๓ เส้นทางขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลางของจีน

ที่มา : <http://mygoldenbengal.wordpress.com/2014/05/06/bangladesh-u-s-relations-security-in-the-bay-of-bengal/>

ลำเลียงสินค้าสู่ทวีปยุโรป ทวีปแอฟริกาทางตอนเหนือและทางตะวันตกด้วย

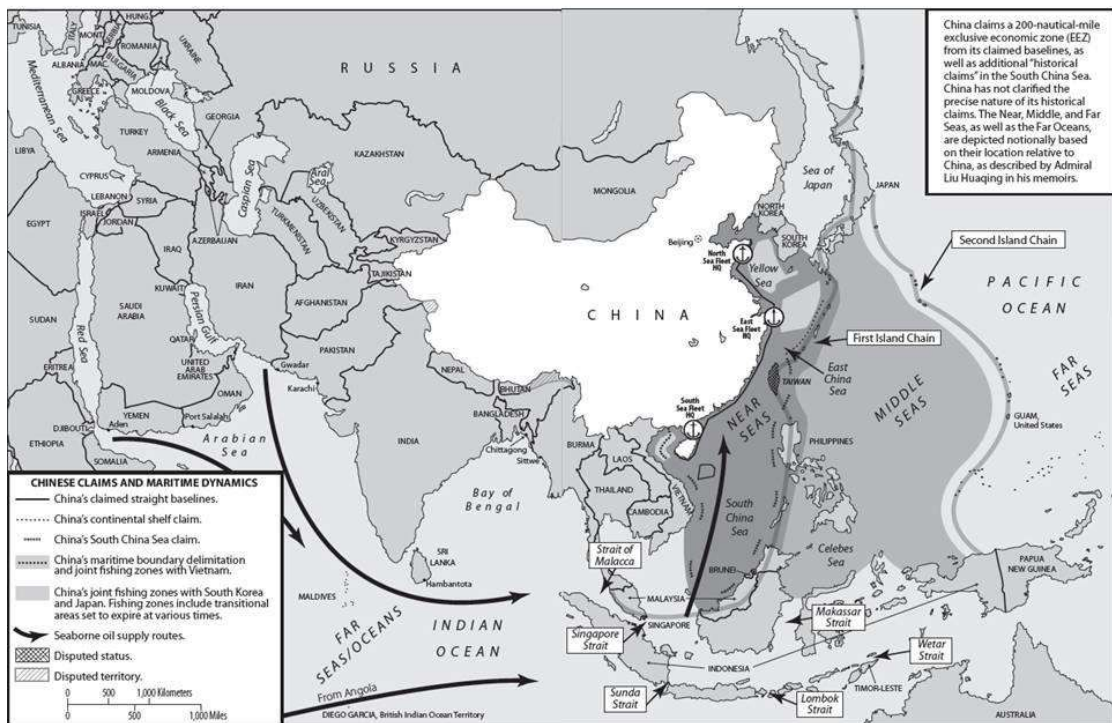
โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยก็ได้มีการเสนอให้ชุดคลองกระเชื่อมต่อระหว่างทะเลอันดามันกับอ่าวไทย ซึ่งเปรียบเสมือนไข่มุกอีกเม็ดหนึ่ง แต่โครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินการได้เพราะท่าทีของประเทศไทยที่ยังไม่ยอมรับข้อเสนอของจีน และการถูกคัดค้านจากประเทศเพื่อนบ้านที่จะได้รับผลกระทบ ทั้งจากอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ นอกจากนี้ จีนยังได้ทำสัญญากับราชอาณาจักรกัมพูชาในการสร้างทางรถไฟจากทางใต้ของจีนมายังกัมพูชาด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกของจีนนั้นครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีน โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมทางทะเลและช่องทางติดต่อจากดินแดนภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนมายังมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้ (ด้านอ่าวไทย) จะทำให้จีนมีทางออกสู่ทะเลเพิ่มมากขึ้น ลดโอกาสที่จะถูกปิดล้อมจากชาติมหาอำนาจ และจะเห็นว่าการข้อจำกัดของเส้นทางเดินเรือตามแนวยุทธศาสตร์นี้ยังคงต้องขึ้นอยู่กับความสงบเรียบร้อยในมหาสมุทรอินเดีย และในทะเลจีนใต้ ตั้งแต่ช่องแคบมะละกา ช่องแคบสิงคโปร์ และหมู่เกาะสแปรตลีย์ เป็นหลัก

ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล (Far Sea Defense)

ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกนั้นเปรียบเสมือนยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลที่ชาติตะวันตกใช้เรียกยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีน โดยในส่วนของจีนเองไม่เคยยอมรับหรือกล่าวถึงยุทธศาสตร์นี้ไว้ในเอกสารที่มีการเผยแพร่เลย แต่จีนกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือเชิงรุกที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์การป้องกันไกลฝั่ง (Far Sea Defense) เป็น ๓ ชั้น^๑ โดยกำหนดวงระยะพื้นที่ปฏิบัติการหรือแนวหมู่เกาะที่ใช้กำหนดพื้นที่ปฏิบัติการ (Island Chains) เพื่อให้สัมพันธ์กับการพัฒนากำลังรบทางเรือตามห้วงเวลาที่จะทำให้สามารถปฏิบัติการไกลออกไปในทะเลลึกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามภาพที่ ๒ – ๔ ดังนี้

ภาพที่ ๒ – ๔ ยุทธศาสตร์ป้องกันไกลฝั่ง (Far Sea Defense)

“Near Seas” vs. “Far Seas”

ที่มา: <http://www.gloria-center.org/wp-content/uploads/2013/03/Fig-6.jpg>

^๑ นาวาโท ภาณุพันธุ์ รัชย์แก้ว. “จาก VARYAG ถึง SHILANG มั่นเรื่องของสาธารณรัฐประชาชนจีน”, นาวิกศาสตร์, ๕๕(๑๑) พฤศจิกายน ๒๕๕๕, หน้า ๘-๙.

ขั้นที่ ๑ ระหว่าง พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๓ "Green water active defense strategy" มีขีดความสามารถปฏิบัติการทางทะเลครอบคลุมพื้นที่ ทางทิศเหนือเริ่มตั้งแต่เมืองวลาดิวอสตอกของรัสเซีย ผ่านไปทางทิศตะวันออกครอบคลุม "The first island chain" ซึ่งประกอบด้วยหมู่เกาะ Aleutians หมู่เกาะ Kuriles หมู่เกาะ Ryukyus ใต้หวัน ฟิลิปปินส์ และหมู่เกาะ Greater Sunda จนกระทั่งจรดช่องแคบมะละกาในทางตอนใต้

ขั้นที่ ๒ ระหว่าง พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๖๓ มีขีดความสามารถปฏิบัติการทางทะเลครอบคลุม "The second Island chain" ประกอบด้วยแนวหมู่เกาะ Bonins (Ogasawara Islands) เกาะกวม หมู่เกาะ Marianas และหมู่เกาะ Palau ในขั้นตอนนี้จีนมุ่งเน้นการจัดการเรือบรรทุกเครื่องบินขนาดใหญ่ จัดหาเครื่องบินขึ้น-ลง ทางดิ่ง และ เรือคุ้มกันเรือบรรทุกเครื่องบิน

ขั้นที่ ๓ สามารถปฏิบัติการได้รอบโลก (Global Force) ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๓ เพื่อที่จะพัฒนาขีดความสามารถกำลังรบทางทะเลของจีนให้เป็นกองเรือทะเลลึก (Blue Water Navy) ที่สามารถปฏิบัติการได้ทุกแห่งในโลก ภายใต้ยุทธศาสตร์ "Active forward deployment scenario" โดยอาจมีฐานทัพเรือภายนอกประเทศด้วย

หากพิจารณาจากพัฒนาการของกองทัพเรือจีนจะเห็นว่า ปัจจุบันกองทัพเรือจีนกำลังอยู่ในขั้นที่ ๒ ของยุทธศาสตร์ป้องกันไกลฝั่ง โดยได้มีการจัดหาและปรับปรุงเรือบรรทุกเครื่องบิน เก่าจากรัสเซียชื่อ Varyag และนำเข้าประจำการพร้อมเครื่องบินประจำเรือตั้งแต่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ โดยตั้งชื่อว่า "เหลียวหนิง" นอกจากนี้ ยังได้พัฒนากองทัพเรือให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางเรือสาขาต่างๆ เช่น การรบผิวน้ำ การปราบเรือดำน้ำ และการต่อสู้อากาศยาน การสร้างดาวเทียมช่วยในการนำทาง และการจัดหาอากาศยาน เรือ พร้อมระบบอาวุธทั้งจากในประเทศ และจากต่างประเทศ ซึ่งการพัฒนากำลังทางเรือที่สำคัญในระหว่าง พ.ศ.๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน เป็นไปในภาพรวม ๘ ด้าน คือ การป้องปรามนิวเคลียร์ ความแม่นยำในการโจมตี การปฏิบัติการภายนอกประเทศ การป้องกันภัยทางอากาศ การคุ้มครองเส้นทางเดินเรือ ระบบการส่งกำลังบำรุงร่วม กิจการอวกาศ และเครือข่ายคอมพิวเตอร์^๒

สถานการณ์ความมั่นคงของโลก^๓

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องก้าวสู่แบบหลายขั้วอำนาจ (Multi-Polar) โดยที่สหรัฐอเมริกายังมีบทบาทนำ แต่รัสเซีย จีน ญี่ปุ่น รวมทั้ง สหภาพ

^๒ นาวาเอกปัทพงษ์ คุรงค์ฤทธิชัย. เรื่องเดิม. หน้า ๖๒.

^๓ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (กรกฎาคม ๒๕๕๗)

ยุโรป ได้มีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นในทิศทางที่คานอำนาจหรือลดบทบาทสหรัฐอเมริกาให้เป็นลักษณะขั้วอำนาจเดียว นอกจากนั้น โลกยังเผชิญกับการก้าวขึ้นมามีบทบาทในการเมืองระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจใหม่ เช่น บราซิล อินเดีย และแอฟริกาใต้ ซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (Brazil, Russia, India, China and South Africa -BRICS)

โครงสร้างอำนาจของโลกภายหลังการสิ้นสุดสงครามเย็นนับจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตได้เปลี่ยนจากลักษณะสองขั้วอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตไปเป็นลักษณะขั้วอำนาจเดียวที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ โดยเฉพาะบทบาทนำในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายภายหลังเหตุการณ์ ๙๑๑ ทำให้สหรัฐอเมริกาขยายพลังอำนาจด้านการทหารและพลังอำนาจด้านอื่นไปยังพื้นที่ภูมิภาคต่างๆ ของโลก ซึ่งการทุ่มเททรัพยากรของสหรัฐอเมริกาเพื่อเสริมสร้างระบบเครือข่ายพันธมิตรและผนึกความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ทำให้เกิดภาวะทางงบประมาณเป็นจำนวนมาก ประกอบกับผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ส่งผลให้สหรัฐอเมริกามีสถานะถดถอยเพิ่มขึ้น ในขณะที่รัสเซีย จีน และญี่ปุ่น ได้เสริมสร้างพลังอำนาจของชาติที่เข้มแข็งและโดดเด่นขึ้นเป็นลำดับ จึงนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเวทีการเมืองโลกแบบหลายขั้วอำนาจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งประเทศมหาอำนาจมีอิทธิพลและอำนาจแตกต่างกัน โดย สหรัฐอเมริกา มีพลังอำนาจเด่นชัดเรื่องการทหารซึ่งมีกองทัพพร้อมอาวุธทันสมัยและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ประเทศที่เป็นขั้วอำนาจสำคัญรองลงมาได้แก่ รัสเซีย ซึ่งแสดงพลังกองทัพที่เข้มแข็ง มีสมรรถนะในการรบสูง จีน ซึ่งมีพลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ การทหารและด้านเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ญี่ปุ่น ซึ่งมีพลังความแข็งแกร่งด้านเศรษฐกิจและเร่งให้ความสำคัญด้านการทหารทั้งเพิ่มกำลังทหารและพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น และ สหภาพยุโรป ซึ่งมีโครงสร้างที่รวมพลังอำนาจของชาติสมาชิก และมีความเข้มแข็งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และด้านการทหารอย่างชัดเจน โดยความสัมพันธ์ภายใต้ลักษณะหลายขั้วดังกล่าว แต่ละขั้วต่างมุ่งปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ และมีกรรวมกลุ่มพันธมิตรจากผลประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะเฉพาะกิจ

ชาติมหาอำนาจต่างๆ มีการแข่งขันและแย่งชิงอำนาจและอิทธิพลในหลายพื้นที่ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย – ยูเครน ที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา/สหภาพยุโรปกับรัสเซีย ตกอยู่ในสถานะตึงเครียด ความขัดแย้งในซีเรีย ที่มีรัสเซียและจีนให้การสนับสนุนรัฐบาลของประธานาธิบดี Bashar al-Assad และ สหรัฐอเมริกา ให้การสนับสนุนฝ่ายต่อต้าน ความขัดแย้ง

ในทะเลจีนตะวันออก ระหว่างจีน – ญี่ปุ่นเหนือหมู่เกาะเตียวหยูหรือเซนกากุ ซึ่งล่อแหลมต่อการเผชิญหน้าทางการทหาร เป็นต้น

แนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคงของโลก โดยในระยะ ๔ – ๕ ปีต่อไปนี้จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะหลายขั้วอำนาจ ที่ประเทศมหาอำนาจมุ่งใช้ศักยภาพและพลังอำนาจเพื่อรักษาผลประโยชน์ตนเอง และมีแนวโน้มการขยายตัวของเครือข่ายก่อการร้าย และผลกระทบจากการเกิดภัยในรูปแบบต่างๆ เพิ่มมากขึ้น โดยสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจสำคัญได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการต่างประเทศ ที่เป็นผลให้ทุกประเทศต้องปรับนโยบายต่างประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยและชาติพันธมิตรอื่นในแถบเอเชีย อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย นั้น สหรัฐอเมริกามีแนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อไป และมุ่งผลักดันให้ขยายกรอบความร่วมมือที่ก้าวไกลกว่าความร่วมมือทวิภาคีในพื้นที่ภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่สำคัญในหลายประเทศ และส่งผลกระทบในวงกว้าง ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านอาหาร ด้านพลังงาน ด้านโรคระบาด ด้านอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง และด้านอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ที่อาจก่ออันตรายต่อระบบความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังทรุดโทรมและเสื่อมถอยลง ตลอดจนอิทธิพลของกลุ่มทุนข้ามชาติที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ที่ทำให้คนไทยสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ

สถานการณ์ความมั่นคงในระดับภูมิภาค

๑. ภูมิภาคตะวันออกกลาง ยังคงมีปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศและความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาลของบางประเทศที่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนดุลอำนาจในภูมิภาค โดยเฉพาะ

๑.๑ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอิสราเอลกับปาเลสไตน์ซึ่งล่าสุดส่งผลให้เกิดการปะทะกันด้วยอาวุธสงครามในฉนวนกาซา

๑.๒ ปัญหาความเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในบางประเทศ อาทิ ประเทศอียิปต์ และซีเรีย ซึ่งส่งผลให้ดุลอำนาจในภูมิภาคเปลี่ยนไป โดยเฉพาะในอียิปต์ที่มีการขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มผู้นำรัฐบาลซึ่งเป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา กับกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง และสงครามกลางเมืองในซีเรีย

๑.๓ สงครามกลางเมืองในอิรักระหว่างรัฐบาลอิรักและกลุ่มก่อการร้าย Islamic State of Iraq and Levant (ISIL) ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายสามารถยึดครองพื้นที่ของอิรักได้หลายส่วน

๑.๔ ปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ในอิหร่านซึ่งมีพัฒนาการไปในทิศทางที่ดีขึ้นจากการหารือระหว่างอิหร่านและชาติมหาอำนาจต่างๆ

๒. ภูมิภาคแอฟริกา ยังคงเป็นภูมิภาคที่ประสบกับปัญหาความขัดแย้งภายในทางการเมือง ศาสนา ชาติพันธุ์ และการแย่งชิงทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นแหล่งกบดานเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้ายหัวรุนแรงจำนวนมากเนื่องจากความไร้เสถียรภาพทางการเมือง และความอ่อนแอของรัฐบาลที่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ นอกจากนี้ แอฟริกายังประสบกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ อาทิ ปัญหาโจรสลัด การลักลอบค้าอาวุธ ยาเสพติด ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แอฟริกายังคงเป็นภูมิภาคที่ชาติมหาอำนาจให้ความสนใจในการเข้ามาแสวงประโยชน์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนซึ่งได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคอย่างมาก

๓. ภูมิภาคเอเชียใต้ ยังคงประสบกับปัญหาการก่อการร้ายและความรุนแรงทางศาสนา โดยเฉพาะในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน บังกลาเทศ และอินเดีย กลุ่มตาลิบันทั้งในอัฟกานิสถานและปากีสถานยังคงใช้การโจมตีด้วยระเบิดรถยนต์ ระเบิดฆ่าตัวตาย และอาวุธสงครามต่างๆ ต่อทั้งเป้าหมายที่เป็นเจ้าหน้าที่ และเป้าหมาย Soft targets ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดีย-ปากีสถาน ซึ่งเป็นทั้งสองประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ถึงแม้จะไม่มีประเด็นสำคัญในห้วงปีที่ผ่านมา แต่ยังคงมีความสำคัญและเปราะบางสำหรับความมั่นคงในภูมิภาค

๔. ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปัจจุบันตกเป็นพื้นที่ที่แผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังที่ประธานาธิบดี Barack Obama ได้ประกาศเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔ ว่า สหรัฐอเมริกา จะหวนจะกลับมาให้ความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกตามยุทธศาสตร์หวนคืนเอเชีย (U.S. – Rebalancing Power in Asia Pacific) ซึ่งเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นความพยายามของสหรัฐฯ ในการทดแทนอำนาจและอิทธิพลของจีนในภูมิภาค สหรัฐอเมริกายังได้พยายามขยายอิทธิพลผ่านทางกลไกความร่วมมือ Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) และการมุ่งรื้อฟื้นความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับประเทศที่เป็นพันธมิตรดั้งเดิมในภูมิภาคนี้ อาทิ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม กัมพูชา และไทย โดยมุ่งเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่เน้นผลประโยชน์ด้านการทหาร ด้านเศรษฐกิจ และความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย ตลอดจนการรองรับภัยพิบัติขนาดใหญ่ จีน พยายามแผ่ขยายอิทธิพลของตนออกไปยังพื้นที่ทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออก ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อพิพาทกับประเทศในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ยังจีนยังได้ขยายอิทธิพลลงมาทางลุ่มแม่น้ำโขง โดยส่งเรือตรวจการณ์เข้ามาดูแลความปลอดภัยของเรือสินค้าจีน และพยายามผลักดันให้ประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงร่วมมือกับจีนในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายในพื้นที่ ในห้วงปีที่ผ่านมา จีนยังประสบกับปัญหาการก่อการร้ายจากขบวนการก่อการร้ายอุยกูร์ ซึ่งส่งผลให้จีนเพิ่มความเข้มงวดของมาตรการต่อต้านการก่อการร้าย และในอนาคตอาจส่งผลให้จีนเร่งกดดันนานาชาติ

รวมทั้งไทยให้ยกระดับความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้ายกับจีน ญี่ปุ่น เป็นอีกประเทศที่พยายามพัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศเพื่อรองรับภัยคุกคามจากจีนและเกาหลีเหนือ โดยได้มุ่งประสานความร่วมมือทางยุทธศาสตร์กับสหรัฐอเมริกาทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านการทหาร ซึ่งญี่ปุ่นบรรลุผลสำเร็จในการทดลองระบบต่อต้าน/ทำลายขีปนาวุธกลางอากาศที่ช่วยป้องกันความเสี่ยงต่อการโจมตีด้วยขีปนาวุธ และล่าสุดญี่ปุ่นยังได้ทำการตีความรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อเอื้อให้สามารถปฏิบัติการทางทหารนอกประเทศร่วมกับมิตรประเทศได้ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังได้ขยายความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มมากขึ้น เพื่อถ่วงดุลการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนในภูมิภาคเอเชียซึ่งเป็นตลาดการค้าที่สำคัญของญี่ปุ่น รัสเซีย มีความพยายามขยายบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านเศรษฐกิจ พลังงาน การทหาร และเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะกับเวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม ยังคงประสบกับปัญหาความขัดแย้งกับยูเครนทำให้ไม่สามารถแสดงบทบาทในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกได้เต็มที่ ออสเตรเลีย ได้เผยแพร่เอกสารที่มีชื่อว่า Australia in the Asian Century White Paper เมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียที่จะก้าวขึ้นมามีความสำคัญในโลก และระบุถึงบทบาทของออสเตรเลียที่จะเข้ามาข้องเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียเพิ่มขึ้นจนถึงปีพ.ศ. ๒๕๖๘

อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะยังคงประสบกับประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศดังต่อไปนี้

๔.๑ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับประเทศอาเซียนที่อ้างสิทธิ์เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในเอเชีย-แปซิฟิก อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งดังกล่าวยังไม่น่าจะยกระดับเป็นความขัดแย้งทางอาวุธได้ เนื่องจากศักยภาพทางทหารของประเทศคู่พิพาทที่แตกต่างกันมาก และประเทศคู่พิพาทยังไม่มี ความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ที่รุนแรง อย่างไรก็ตามหากปัญหายืดเยื้อต่อไปอาจส่งผลกระทบต่อเสรีภาพการเดินเรือและการรักษาเสถียรภาพของ Sea Lines of Communication (SLOCs) ได้

๔.๒ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนตะวันออก ระหว่างจีนและญี่ปุ่นจากกรณีพิพาทแย่งชิงกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะเตียวหยูหรือเซนกากุ และการประกาศเขตแสดงตนเพื่อ การป้องกันภัยทางอากาศ (Air Defence Identification Zone - ADIZ) ในทะเลจีนตะวันออกที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีข้อพิพาทเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ แสดงให้เห็นว่าจีนมีนโยบายที่แข็งกร้าวมากขึ้นกว่าเดิม ได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประเทศมหาอำนาจและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเป็นอันมากที่อาจนำไปสู่การเผชิญหน้า และลุ่่มเสี่ยงต่อการปะทะทางทหารได้ ความขัดแย้งนี้เองได้ส่งผลให้ทั้งสองประเทศพัฒนาศักยภาพทางการทหารของตนเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

๔.๑ ปัญหาในคาบสมุทรเกาหลี ในห้วง ๒ ปีที่ผ่านมาเกาหลีเหนือภายใต้การนำของนายคิม จอง-อึน ได้ทดลองอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธหลายครั้ง พร้อมทั้งมีท่าทีที่แข็งกร้าวต่อเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศที่ได้รับผลกระทบต้องพัฒนาและสะสมอาวุธและเทคโนโลยีเพื่อป้องกันตนเองจากการรุกรานของเกาหลีเหนือ

นอกจากภัยคุกคามจากตัวแสดงที่เป็นรัฐ (State-Actor) แล้ว ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกยังประสบกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่จากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actor) อาทิ ภัยจากการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง และภัยจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติขนาดใหญ่ที่มีความเสี่ยงจะเกิดภัยบ่อยครั้งมากขึ้นและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นด้วยซึ่งมีความซับซ้อนและจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายประเทศในการแก้ปัญหา

สถานการณ์ความมั่นคงในระดับอนุภูมิภาค

การรวมตัวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (๑๐ ประเทศ) จากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ ที่ประเทศไทย เมื่อ ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ เพื่อจัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ (ค.ศ.๒๐๑๕) โดยมีความร่วมมือที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ๓ เสาหลัก (Pillars) คือ เสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community: APSC) เสาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และเสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) โดยมีแผนงานที่มุ่งให้ ASEAN มีบทบาทสำคัญในการจัดการสถานะแวดล้อมทางความมั่นคงในภูมิภาค และส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกมีพัฒนาการทางการเมืองตามครรลองประชาธิปไตย รวมทั้งให้ความขัดแย้งและข้อพิพาทในภูมิภาคได้รับการแก้ไขโดยสันติวิธี ผ่านกระบวนการทางการทูต การพุดจาหารือ และฉันทามติ โดยการเจรจาแก้ไขความขัดแย้งจะยังคงยึดถือตามบรรทัดฐานของอาเซียนในเรื่องการเคารพอธิปไตยแห่งรัฐ และการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก

แม้ว่าประเทศสมาชิกยังมีความแตกต่างในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลให้การสร้างความร่วมมือช่วยเหลือกันดำเนินไปอย่างล่าช้า ยังมีปัญหาและผลกระทบด้านความมั่นคงที่ต้องแก้ไขร่วมกันหลายประการ รวมทั้งยังต้องเผชิญแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาที่มุ่งขยายบทบาทและอำนาจการทหารบีบให้ประเทศต่างๆ ร่วมมือต่อต้านการก่อการร้าย และการเผชิญกับการขยายอิทธิพลและการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับญี่ปุ่น รวมถึงการขยายบทบาทด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจของอินเดียภายใต้ันโยบาย Look East ตลอดจนยังมีปัญหาความขัดแย้งกันบ้างในกลุ่มประเทศสมาชิก เช่น การเผชิญหน้าด้วยกำลังทหารบริเวณชายแดนประเทศไทยกับ

กัมพูชา เป็นต้น แต่สมาชิกกลุ่ม ASEAN ทุกประเทศยังคงร่วมมือกันสร้างพลัง และได้พยายามจัดระดับความสัมพันธ์และสร้างสมดุลความร่วมมือกับจีน ทาทิได้และญี่ปุ่นในลักษณะ ASEAN+3 เพื่อสร้างพลังต่อรองทางเศรษฐกิจกับสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ทั้งนี้ เป้าหมายการขับเคลื่อนสำคัญภายใต้ความร่วมมือ ASEAN คือ การมุ่งสู่ประชาคม ASEAN ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่จะส่งผลให้ ASEAN มีความแข็งแกร่งและมีอำนาจในการต่อรองเพียงพอที่จะช่วยลดแรงกดดันจากประเทศมหาอำนาจได้มากขึ้น

ในด้านความร่วมมือด้านความมั่นคง ASEAN กำลังประสบกับภัยคุกคามทั้งในรูปแบบภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Traditional Threats) เช่น ปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอาเซียนกับจีนในประเด็นทะเลจีนใต้ และ ปัญหาการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค และ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) ได้แก่ ภัยธรรมชาติ การก่อการร้าย ภัยยาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ ฯลฯ ซึ่งมีความจำเป็นที่เหล่าประเทศสมาชิกจะต้องร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหามันคงเหล่านี้ ทั้งนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประเทศสมาชิกมีแผนมุ่งเสริมสร้างความร่วมมือในเสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community: APSC) ซึ่งเน้นการเสริมสร้างพัฒนาทางการเมืองของประเทศสมาชิกให้ข้อพิพาทและความขัดแย้งในภูมิภาคได้รับการแก้ไขอย่างสันติ อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกใน ASEAN เอง ก็ยังมีท่าทีต่อประเด็นความมั่นคงที่แตกต่างกันและในหลายโอกาสทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เต็มทีนัก

บทบาทของจีนในทะเลจีนใต้

จากสถานการณ์ความมั่นคงของโลกในภาพรวม ระดับภูมิภาค และระดับอนุภูมิภาคที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อขัดแย้งของจีนกับประเทศต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไทยในฐานะสมาชิกของอาเซียนปัญหาและข้อขัดแย้งที่น่าจะมีผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ซึ่งจีนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ

๑. ปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ หมู่เกาะในทะเลจีนใต้ประกอบด้วยหมู่เกาะสแปรตลีย์ พาราเซล ปราตัส นาตุนา และเกาะเล็ก ๆ โดยมีหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นหมู่เกาะที่ใหญ่ที่สุด มีพื้นที่ประมาณ ๓๘๘,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเวียดนามกับฟิลิปปินส์ ประกอบด้วย เกาะเล็ก ๆ และแนวหินปะการัง ประมาณ ๕๐๐ – ๖๐๐ แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่ถูกอ้างกรรมสิทธิ์ โดยจีน ไต้หวัน และเวียดนาม ส่วนมาเลเซีย บรูไนและฟิลิปปินส์อ้างกรรมสิทธิ์เพียงบางส่วน

ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้เป็นผลจากความเชื่อที่ว่าทะเลจีนใต้อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ โดยเมื่อกรกฎาคม ๒๕๓๐ จีนพบแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติขนาดใหญ่บริเวณตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่ง นายสง ลู่ ซิง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรณี ประกาศเมื่อ กันยายน ๒๕๓๗ ว่าบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์มีแหล่งน้ำมันถึง ๓๐,๐๐๐ ล้านตัน และการที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดยุทธศาสตร์สำหรับเส้นทางเดินเรือ จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ อ้างกรรมสิทธิ์โดยใช้ที่มาของการอ้างสิทธิ์ที่แตกต่างกัน ทั้งจากการอ้างประวัติศาสตร์(กรณีของจีน ใต้หวัน และเวียดนาม) และการอ้างการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ๒๐๐ ไมล์ทะเล เป็นผลทำให้เกิดพื้นที่เหลื่อมทับกันจึงเป็นที่มาของสาเหตุของความขัดแย้ง

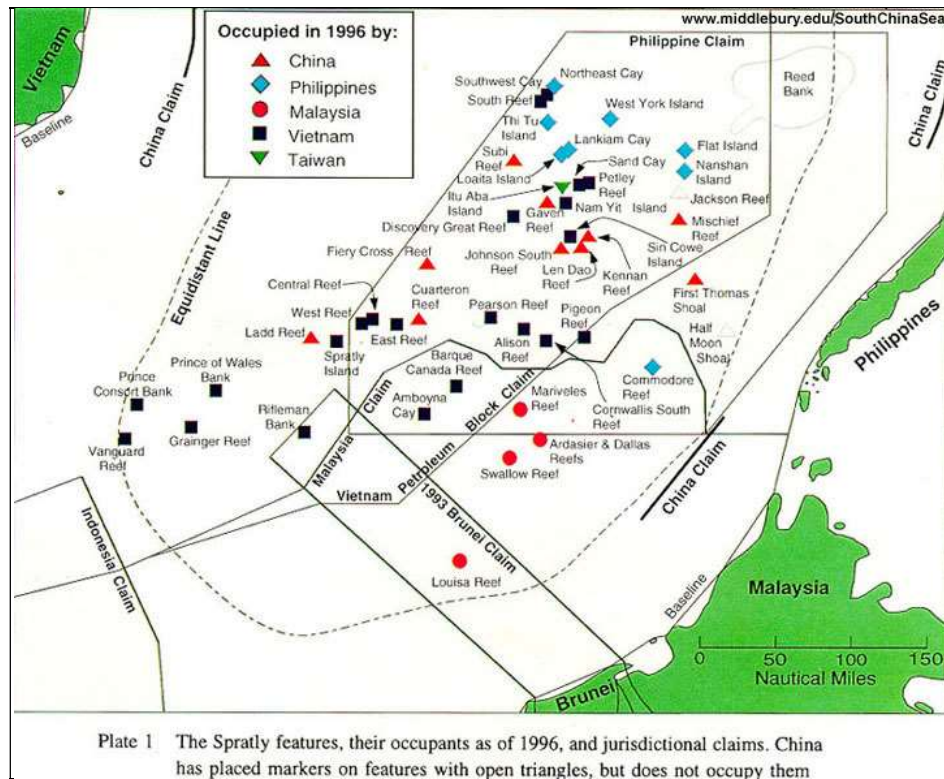
ความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ เริ่มเกิดขึ้นเมื่อมากกว่า ๔๐ ปี โดยมีหลายครั้งที่เกิดการใช้กำลังทหารปะทะกัน เช่น ระหว่างจีนกับเวียดนาม หรือการเผชิญหน้าระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์ และใต้หวันกับเวียดนาม แม้ทุกฝ่ายยืนยันว่าต้องการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทโดยสันติ จีนเคยถูกมองว่าเป็นตัวการทำให้ปัญหาบานปลาย ชั่วอายุให้เกิดความตึงเครียดและสร้างความกังวลแก่ประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากจีนยืนยันต้องการเจรจาแก้ไขปัญหาแบบทวิภาคี(Bilateral Discussion) ปฏิเสธคำเรียกร้องของกลุ่มอาเซียนที่ต้องการให้มีการเจรจาแบบพหุภาคี (Multilateral Talk) รวมทั้งชี้แจงเกี่ยวกับการประกาศอาณาเขตในทะเลจีนใต้ที่ถือว่าหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นของจีน และจะไม่เจรจาแบบพหุภาคีกับประเทศคู่กรณี หากประเทศนั้น ๆ ไม่ยอมรับว่าจีนมีอธิปไตยเหนือหมู่เกาะดังกล่าว ซึ่งทำให้กลุ่มประเทศอาเซียนไม่เห็นด้วยกับจุดยืนของจีน

แม้ว่าจะมีการเรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องช่วยกันรักษาสภาพบรรยากาศที่มั่นคงและมีเสถียรภาพในภูมิภาค แต่ประเทศที่ประกาศอ้างอธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ต่างก็ประจำการกำลังทหารของตน และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บนเกาะที่ตนกล่าวอ้างสิทธิ์ รวมทั้ง จัดการซ้อมรบอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นเครื่องยืนยันการประกาศกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของ ดังนั้น ความขัดแย้งครั้งใหม่ในบริเวณทะเลจีนใต้จึงมี โอกาสจะเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต ซึ่งประเทศที่ได้อ้างสิทธิ์ครอบครองกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ได้แก่

๑.๑ ฟิลิปปินส์ อ้างสิทธิ์ครอบครองหมู่เกาะสแปรตลีย์ต่อที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อปี ๒๔๘๕ และปี ๒๔๘๗ การดำเนินการของฟิลิปปินส์ได้ส่งกำลังไปยึดครองบางเกาะที่อ้างสิทธิ์ และให้กองทัพเพิ่มการลาดตระเวนทางทะเลและทางอากาศเพื่อป้องกันการล่วงล้ำอธิปไตยของชาติอื่น

๑.๒ จีน เป็นชาติแรกที่อ้างกรรมสิทธิ์ครอบครองหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซล โดยอ้างประวัติศาสตร์ เมื่อ ๒,๒๐๐ ปี หรือตั้งแต่ ๒๐๖ ปีก่อนคริสต์กาล หรือตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น และเป็นชาติแรกที่ส่งทหารเข้าไปยังหมู่เกาะสแปรตลีย์ และพาราเซล เมื่อ ๑ ธันวาคม ๒๔๕๐

ภาพที่ ๒ – ๕ แผนที่แสดงอ้างสิทธิ์ครอบครองของประเทศต่างๆ ในหมู่เกาะในทะเลจีนใต้

ที่มา : www.middlebury.edu/SouthChinaSea

๑.๓ ไต้หวัน อ้างประวัติศาสตร์โดยใช้พื้นฐานเช่นเดียวกับจีน และได้ประกาศครอบครองเกาะใต้ผิง หรือเกาะ Itu Aba ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะสแปรตลีย์อย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๔๕๐ หลังจากที่ได้รับมอบเกาะคืนจากญี่ปุ่นที่แพ้สงครามโลกครั้งที่ ๒

๑.๔ เวียดนาม อ้างสิทธิ์การครอบครองหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซลมาตั้งแต่เวียดนามใช้การปกครองในระบอบกษัตริย์ เมื่อปี ๒๓๕๕ อีกทั้งยังอ้างว่าเป็นมรดกตกทอดมาจากการครอบครองของฝรั่งเศส เวียดนามประกาศอ้างสิทธิ์การครอบครองเมื่อปี ๒๔๕๕

๑.๕ มาเลเซีย อ้างสิทธิ์การครอบครองหมู่เกาะสแปรตลีย์ โดยใช้เขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นตัวกำหนด เมื่อปี ๒๕๒๖ และเป็นประเทศสุดท้ายที่ส่งทหารเข้าไปประจำการพื้นที่อ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้

๑.๖ บรูไน อ้างสิทธิ์การครอบครองเนินหินโสโครกหลุยซ่า โดยใช้เขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นตัวกำหนด แต่เป็นประเทศเดียวที่มีได้ส่งกำลังทหารเข้าไปประจำการ

๒. กรณีพิพาทระหว่างประเทศที่อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้

๒.๑ ปัญหาพิพาทระหว่างจีนกับไต้หวัน จีนและไต้หวันต่างก็ประกาศอ้างกรรมสิทธิ์ดินแดนหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ รวมทั้งประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เนื่องจากทั้งคู่ต่างถือว่าตนคือ ประเทศจีนที่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงมีสิทธิ์เป็นเจ้าของดินแดนหมู่เกาะดังกล่าว

๒.๒ ปัญหาพิพาทระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์จัดตั้งกองกำลังทหารประจำบนเกาะในหมู่เกาะสแปรตลีย์ เพื่อชิงประกาศความเป็นเจ้าของก่อนที่จะถูกเวียดนามบุกยึดครอง แต่ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ ได้เกิดความตึงเครียดกับจีน เนื่องจากจีนเข้าไปก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างบน Mischief Reef ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ที่ฟิลิปปินส์ประกาศครอบครอง ต่อมาเมื่อพฤศจิกายน ๒๕๔๑ จีนได้ขยายสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวเป็นอาคารคอนกรีต ๓ ชั้น มีจานสายอากาศของระบบสื่อสารผ่านดาวเทียมและคาดว่าจะมีการติดตั้งระบบอาวุธสำหรับป้องกันเกาะด้วย ซึ่งถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อฟิลิปปินส์ แต่เนื่องจากฟิลิปปินส์ไม่มีขีดความสามารถทางทหารจึงมิได้การต่อต้านการกระทำดังกล่าวของจีน

ห้วงปี ๒๕๔๒ ฟิลิปปินส์และจีนได้ร่วมหารือทวิภาคีเพื่อแก้ไขปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างเห็นชอบที่จะแก้ปัญหาโดยสันติด้วยวิถีทางการทูต แต่ในพฤษภาคม ๒๕๔๒ ได้เกิดเหตุการณ์เรือประมงจีนล่ม ขณะที่เรือตรวจการณ์ของฟิลิปปินส์เข้าทำการจับกุมบริเวณใกล้ Scarborough Shoal ทางฝั่งตะวันตกของเกาะลูซอน ซึ่งฟิลิปปินส์ยืนยันว่าเป็นอธิปไตย แต่จีนประณามเหตุการณ์ดังกล่าว รวมทั้งเรียกร้องให้มีการสอบสวนและให้ฟิลิปปินส์ชดเชยค่าเสียหาย และเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๕ เรือรบฟิลิปปินส์พยายามจับกุมเรือสำรวจของจีน ๒ ลำที่เดินเรืออยู่บริเวณเขตน้ำตื้น Scarborough shoal ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ต่างอ้างสิทธิ์ แต่ถูกขัดขวางโดยเรือรบจีนทำให้สถานการณ์ในพื้นที่มีความตึงเครียดมากขึ้น เชื่อว่าการที่จีนเลือกที่จะยึดครองเกาะ Mischief Reef ในหมู่เกาะ สแปรตลีย์ เนื่องจากเห็นว่าฟิลิปปินส์มีกำลังกองทัพอ่อนแอกว่าประเทศใดๆ ซึ่งการกระทำของจีน แสดงให้เห็นเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของจีน ๒ ประการ คือ การค่อยๆ รุกคืบไปอย่างมั่นคงในขณะเดียวกันก็อาศัยการเจรจาแบบสันติเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพิพาท ในขณะที่ฟิลิปปินส์ก็ทำทนายการเสริมสร้างอาณาเขตทางทหารของจีนด้วยการจัดตั้งกองกำลังทหารที่แข็งแกร่งขึ้นในพื้นที่พิพาทเช่นเดียวกัน โดยรัฐบาลฟิลิปปินส์เปิดเผยถึงแผนการที่จะสร้างฐานทัพเรือแห่งใหม่ของตนเองที่ออยส์เตอร์เบย์บนเกาะปาลาวันภายในปี ๒๕๕๘

ล่าสุดฟิลิปปินส์เมื่อ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๖ ได้ยื่นฟ้องต่อ International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) เพื่อให้ตีความว่าเส้นประ ๙ จุด (China's 9-dashed line) ที่จีนอ้างสิทธิ์สามารถปฏิเสธเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone - EEZ) ของฟิลิปปินส์ตามกฎหมายทะเลหรือไม่ และขอให้ตีความว่ากรณีของหินหรือแนวปะการังที่โผล่พ้นเหนือผิวน้ำ

เฉพาะเวลาน้ำลง (เช่นกรณีของ Scarborough Shoal) จะสามารถใช้เป็นเส้นฐานในการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะออกไปได้อีก ๒๐๐ ไมล์ทะเล หรือใช้เป็นเส้นฐานเพื่อกำหนดทะเลอาณาเขตได้เพียง ๑๒ ไมล์ทะเล รวมทั้งได้ขอให้ตีความว่าการที่จีนเข้าครอบครองแนวปะการังในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของฟิลิปปินส์ บริเวณทะเลฟิลิปปินส์ตะวันตก (ชื่อที่ฟิลิปปินส์ใช้เรียกทะเลจีนใต้) เช่น ที่ Mischief Reef และ Subi Reef นั้นสามารถกระทำได้หรือไม่ แต่มิได้มีการขอให้ศาลตีความกำหนดแนวเขตเศรษฐกิจจำเพาะของฟิลิปปินส์และจีน หรืออำนาจอธิปไตยเหนือหินหรือเกาะในบริเวณพิพาท^๑ การที่ฟิลิปปินส์ได้ดำเนินกลไกทางกฎหมายควบคู่ไปกับวิธีการทูตโดยการยื่นเรื่องการอ้างสิทธิ์ของจีนเหนือหมู่เกาะพิพาท ต่อคณะอนุญาโตตุลาการของสหประชาชาติภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล โดย นายอัลเบิร์ต เคล โรซารีโอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฟิลิปปินส์ได้แถลงว่าการยื่นขอคำตัดสินของสหประชาชาติเป็นแนวทางปฏิบัติที่สมเหตุสมผลเพียงแนวทางเดียวที่เหลืออยู่ เนื่องจากรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ลองใช้วิธีการทูตในรูปแบบอื่นมาหมดแล้ว^๒ แม้ว่าฟิลิปปินส์ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะแก้ไขปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์โดยสันติวิธีแล้ว แต่ฟิลิปปินส์เชื่อว่าปัญหาความขัดแย้งจะยังคงอยู่ต่อไป และจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อฟิลิปปินส์ รวมทั้งภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก โดยส่วนรวม

๒.๓ ปัญหาข้อพิพาทระหว่างจีนกับเวียดนาม จีนและเวียดนามมีปัญหาพิพาทเกี่ยวกับการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ดินแดนในทะเลจีนใต้ ๓ แห่ง ได้แก่ หมู่เกาะพาราเซล (ทางตอนเหนือของทะเลจีนใต้) หมู่เกาะสแปรตลีย์ (ทางตอนใต้ของทะเลจีนใต้) และเขตแดนทางทะเลในบริเวณอ่าวตังเกี๋ยระหว่างชายฝั่งตอนเหนือของเวียดนามกับเกาะไหหลำของจีน ซึ่งทั้งสองประเทศเกิดปัญหาพิพาทในทะเลจีนใต้มาตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีที่ผ่านมา โดยความตึงเครียดเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ เมื่อจีนส่งกำลังทหารเข้าขับไล่ทหารเวียดนามใต้ที่ประจำการในหมู่เกาะพาราเซล พร้อมกับยึดครองเกาะดังกล่าวในเวลาต่อมา เมื่อปี ๒๕๓๕ จีนได้ผ่านกฎหมายว่าด้วยการผนวกเอาหมู่เกาะสแปรตลีย์เข้าเป็นดินแดนของจีน ซึ่งปัญหาพิพาทระหว่างจีนกับเวียดนามที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากกรณีที่บริษัทน้ำมันต่างชาติเข้ามาสำรวจปิโตรเลียมในบริเวณพื้นที่พิพาท โดยเวียดนามและจีนต่างก็ให้สัมปทานกับบริษัทน้ำมันมาดำเนินการสำรวจในบริเวณพื้นที่ที่ทับซ้อนกัน จึงทำให้เกิดความไม่พอใจและมักคุกคามหรือขัดขวางการดำเนินการสำรวจเหล่านั้นๆ จนเกิดเป็นปัญหาพิพาทกัน

^๑ Wikipedia., “Spratly Islands dispute”. (Online). Available :

http://en.wikipedia.org/wiki/Spratly_Islands_dispute.

^๒ Asia Pacific Defense Forum. “จีน ฟิลิปปินส์ เวียดนามมี มาเลเซียและได้วันต่างอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้”.

(Online). Available : <http://apdforum.com/th/article/rmiap/articles/online/features/2013/12/05/china-sea-outposts>.

บ่อยครั้ง เช่น เมื่อกรกฎาคม ๒๕๓๗ เรือรบของจีนได้สกัดกั้นเรือขุดเจาะน้ำมันของบริษัท MOBIL ที่ได้รับสัมปทานจากรัฐบาลเวียดนาม และได้ยิงเรือตรวจการณ์ของเวียดนาม เมื่อปี ๒๕๔๖ จีนส่งเรือวัดความสั่นสะเทือน (Seismic Survey Ship) จำนวน ๒ ลำ มาคุกคามต่อการสำรวจน้ำมันของบริษัท BP ในเขตไหล่ทวีปของเวียดนาม ล่าสุดเมื่อ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ จีนได้ส่งแท่นสำรวจของบริษัท ไชนา เนชั่นแนล ปีโตรเลียม (CNPC) เข้าไปทำการสำรวจในพื้นที่รอบๆ หมู่เกาะพาราเซลที่เวียดนามอ้างสิทธิ์เป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และถูกเรือประมงของเวียดนามเข้าขัดขวางแต่ถูกเรือของจีนชนจนเรือประมงจมไป ๑ ลำ ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นชนวนให้เกิดเหตุจลาจลนองเลือดต่อต้านจีนในเวียดนาม มีการเข้าทำลายโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ จนต้องอพยพคนจีนจำนวนหลายพันคนกลับประเทศ พร้อมประกาศเตือนภัยการท่องเที่ยวในเวียดนาม ทำให้นักท่องเที่ยวชาวจีนแบบกลุ่มได้ยกเลิกการเดินทางมายังเวียดนามและกัมพูชาเกือบทั้งหมด และจีนได้ถอนแท่นสำรวจออกไปหลังจากที่ได้ทำการสำรวจพื้นที่เป็นเวลามากกว่า ๒ เดือน^๑ ถือเป็นสถานการณ์ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดที่สุดในรอบ ๓๐ ปีระหว่างจีน-เวียดนาม นอกจากนี้ สิ่งที่จีนสร้างความตึงเครียดให้กับประเทศเพื่อนบ้านยิ่งขึ้นไปอีกคือ การประกาศตั้งเมืองซานซาบนเกาะหย่งชิงหรือเกาะวูดี้ ซึ่งเกาะใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะพาราเซล ขึ้นกับมณฑลไหหลำ เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ โดยกำหนดให้เป็นฐานปฏิบัติการเพื่อปกป้องรักษาอธิปไตยของจีน และใช้ในการพัฒนาทรัพยากรทางทะเลของเกาะซีซา จงซา และ หานานซา และบริเวณรอบๆ หมู่เกาะในทะเลจีนใต้^๒

๒.๔ ปัญหาพิพาทระหว่างจีนกับอินโดนีเซีย อินโดนีเซียได้ประท้วงการจัดทำแผนที่ทางทะเลของจีนเมื่อปี ๒๕๓๖ ที่แสดงให้เห็นว่าเขตเศรษฐกิจจำเพาะทางตอนเหนือของอินโดนีเซียได้ถูกทับซ้อน กลายเป็นส่วนหนึ่งของเขตเศรษฐกิจจำเพาะของจีน โดยอินโดนีเซียปฏิเสธการร้องขอของจีนที่จะขอเจรจาสองฝ่ายเกี่ยวกับแหล่งก๊าซนาตุนา และยื่นกรานให้จีนแก้ไขแผนที่แสดงเขตอ้างกรรมสิทธิ์ทางทะเลเหนือพื้นที่ของอินโดนีเซียก่อน

๒.๕ ปัญหาพิพาทระหว่างจีนกับมาเลเซีย ตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ มาเลเซียได้ก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางทหารขึ้นบนเกาะ Terumbu Layang Layang (Swallow Reef) และ Terumba Matanani (Mariveles Reef) และในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ได้สร้างรีสอร์ตและที่พักทหารบนเกาะ

^๑ ASTVผู้จัดการออนไลน์. “แท่นขุดเจาะน้ำมันจีนสกัดกั้นการสำรวจในน่านน้ำพิพาทนอกชายฝั่งเวียดนามแล้ว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=957000080167>.

^๒ สุทธิชัยหุยนต์ . “จีนตั้งเมืองใหม่ทะเลจีนใต้: กลยุทธ์ยึดก่อนเจรจาทีหลัง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/suthichaiyoon/20120813/465780/จีนตั้งเมืองใหม่ทะเลจีนใต้:-กลยุทธ์ยึดก่อนเจรจาทีหลัง.html>.

Swallow Reef พร้อมส่งทหารขึ้นไปอยู่ประมาณ ๗๐ คน^๑ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่อ้างกรรมสิทธิ์ คัดค้าน แต่มาเลเซียเพิกเฉยต่อคำคัดค้าน ปัจจุบันที่แห่งนี้เป็นที่ท่องเที่ยวพักผ่อนของบุคคล สำคัญในรัฐบาลมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม มาเลเซียมีความกังวลเกี่ยวกับการที่จีนประกาศเส้นอาณา เขตทางทะเล โดยครอบคลุมแหล่งก๊าซธรรมชาติ Jintan นอกชายฝั่งรัฐซาราวักของมาเลเซีย ซึ่ง แหล่งก๊าซธรรมชาติดังกล่าวสำรวจโดยบริษัทน้ำมันของ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และมาเลเซีย

มาเลเซียได้สร้างที่มั่นทางทหารเพิ่มขึ้น ในบอร์เนียวซาบาห์ และซาราวัก นอกจากนี้ ได้เพิ่มความร่วมมือทางทหารอย่างใกล้ชิดกับบรูไน รวมทั้งประจำการเรือเร็วโจมตี ๖ ลำ ไว้ที่เมืองลาบวนในซาราวัก และได้สร้างฐานทัพเรือดำน้ำไว้ที่เมืองเซปังการ์ (Sepangar) ใกล้กับ ลาบวนด้วย

๓. ความเคลื่อนไหวของจีนในทะเลจีนใต้ จีนประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นพื้นที่ ประมาณร้อยละ ๘๐ ของพื้นที่ในทะเลจีนใต้ ทำให้มีพื้นที่ติดต่อกับอาณาเขตทางทะเลของประเทศ กลุ่มอาเซียน ๕ ประเทศ นอกจากนี้ ยังครอบคลุมเส้นทางการเดินเรือในทะเลจีนใต้เกือบทั้งหมด การประกาศอาณาเขตทางทะเลในทะเลจีนใต้อย่างกว้างขวางของจีนเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจและด้านการทหารของจีน ขณะเดียวกันก็กระทบต่อความมั่นคงในการเดินเรือของ ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่ต้องอาศัยเส้นทางเดินเรือในทะเลจีนใต้เป็นเส้นทางในการผ่านเข้า-ออกไปยัง ทวีปอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ จีนได้เสริมกำลังบริเวณหมู่เกาะพาราเซลและสแปรตลีย์ โดยเฉพาะเรือ รบผิวน้ำและเรือดำน้ำ เพื่อเป็นเครื่องยืนยันการประกาศว่าดินแดนหมู่เกาะในทะเลจีนใต้เป็นของ จีน การที่จีนกำลังดำเนินการปรับปรุงเรือผิวน้ำและเรือดำน้ำให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น การนำ เรือบรรทุกเครื่องบินพร้อมอากาศยานประจำเรือเข้าประจำการ การพัฒนาฐานทัพเรือในทะเล จน นับว่ามีขีดความสามารถเพียงพอที่จะคุกคามต่อเส้นทางเดินเรือและต่อประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะบางประเทศที่ไม่มีขีดความสามารถที่จะทำสงครามต่อต้านกำลังทางเรือของจีนได้

สำหรับแนวโน้มในการแก้ปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ของจีนนั้น เมื่อ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๒ นายหยาง หยียนฮือ (Yang Yanyi) ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรีจีน กระทรวงการต่างประเทศจีน กล่าว ระหว่างการปาฐกถาในหัวข้อ “China’s Policy on Asia-Pacific Security” ว่า จีนจะแก้ไขปัญหาข้อ พิพาทโดยสันติวิธี และเจ้าหน้าที่ของจีนได้อ้างถึงหลักการของอาเซียนที่ประกาศเมื่อปี ๒๕๔๐ เรื่องการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคและการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศที่ เกี่ยวข้อง คือ

^๑ Alan Collins. “ASEAN, the China Threat and the South China Sea Dispute, in The Security Dilemmas of Southeast Asia”. (Singapore: Institute of Southeast Asia Studies, 2000), p.145

- ความขัดแย้งและข้อพิพาทในภูมิภาคควรแก้ไขด้วยการเจรจาทวิภาคี มิใช่การคุกคามหรือการใช้กำลัง
- ประเทศที่เกี่ยวข้องควรใช้ความอดกลั้น มุ่งร่วมมือและพัฒนาร่วมกัน
- ประเทศที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญสูงสุดในการพัฒนาความสัมพันธ์ทวิภาคี และไม่ให้ข้อพิพาทเป็นอุปสรรคต่อความพยายามร่วมกันในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค

นายจู หรงจี นายกรัฐมนตรี จีนแถลงในการร่วมประชุมกับผู้นำประเทศอาเซียนที่สิงคโปร์ เมื่อ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ เกี่ยวกับปัญหาพิพาทหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ว่า จีนจะดำเนินการในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความคืบหน้าต่อคำปฏิญญาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea - COC) จีนและประเทศสมาชิกในอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพิพาทหมู่เกาะสแปรตลีย์ เจรจากันที่บรูไน เมื่อ กรกฎาคม ๒๕๔๕ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเกี่ยวกับ COC โดยประเด็นที่ยังตกลงกันไม่ได้ ได้แก่ ความขัดแย้งในเรื่องพื้นที่ที่แต่ละฝ่ายจะครอบครอง ที่ประชุมยืนยันที่จะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดต่อไปในการจัดทำ COC และเห็นชอบให้มีการเลื่อนการลงนามเอกสารออกไปก่อน

ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่พนมเปญ/กัมพูชาเมื่อ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมประเทศสมาชิกอาเซียนและจีน ได้ร่วมลงนามในแถลงการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติของฝ่ายต่าง ๆ ในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea by ASEAN and China - DOC) เพื่อป้องกันการเกิดความตึงเครียดในทะเลจีนใต้ ซึ่งแถลงการณ์ดังกล่าวจะเป็นการปูพื้นฐานนำไปสู่การลงนาม COC ในอนาคต

จีน เวียดนามและฟิลิปปินส์ ได้เคยบรรลุข้อตกลงในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region-GMS) ครั้งที่ ๒ ที่เมืองคุนหมิง เมื่อ ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ว่า ทั้ง ๓ ประเทศจะร่วมมือสำรวจแหล่งน้ำมันในทะเลจีนใต้โดยเร็วที่สุด และได้ทำข้อตกลงร่วมศึกษาวิจัยแนวโน้มน้ำมันดินไหวทางทะเล และสำรวจแหล่งน้ำมันเบื้องต้นในทะเลจีนใต้ครอบคลุมพื้นที่ ๑๔๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร เป็นระยะเวลา ๓ ปี แต่ข้อตกลงดังกล่าวก็มิได้มีการดำเนินการแต่อย่างใด

จีนและประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีข้อพิพาทยังคงพยายามที่จะแก้ไขปัญหาพิพาทหมู่เกาะสแปรตลีย์ โดยได้เห็นพ้องให้มีการจัดทำร่างแนวทางปฏิบัติ (Draft CoC) เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในทะเลจีนใต้เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากอ้างสิทธิ์ทับซ้อนกัน แต่ถึงปัจจุบันยังคงไม่สามารถลงนามในข้อตกลงดังกล่าวได้ โดยในส่วนของจีนเองได้เสนอทางออก ๓ ทางในการจัดการกรณีพิพาททะเลจีนใต้ ในการประชุมเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๖ ระหว่าง นายหวัง อี้

รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของจีน กับ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ประธานคณะมนตรีเพื่อสันติภาพและความปรองดองแห่งเอเชีย ดังนี้

- การปรึกษาหารือและการเจรจากับภาคีที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือการเจรจาทวิภาคีโดยตรงในหมู่ภาคีที่เกี่ยวข้อง

- การนำปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ไปใช้ พร้อมผลักดันให้มีการปรึกษากันเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติในทะเลจีนใต้

- การค้นหาโอกาสในการสำรวจร่วมกัน

แต่ทั้งนี้ จีนไม่มีความรีบร้อนในการดำเนินการ และเห็นว่าการตกลงในระเบียบปฏิบัติในทะเลจีนใต้ในระยะอันสั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของหลายฝ่าย ภาคีที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันค้นหาวิธีการต่างๆ ในการสำรวจร่วมกัน เพราะเป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจแก่ภาคีที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้เต็มใจที่จะแก้ไขข้อพิพาทโดยใช้การร่วมมือกัน^๑ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงท่าทีของจีนที่ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดในช่วง ๑๕ ปีที่ผ่านมา และเชื่อว่าน่าจะเป็นเช่นนี้ต่อไปอีกจนถึงทศวรรษหน้า หากสถานะแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศและทางการทหารในภูมิภาคยังไม่เปลี่ยนแปลง

นอกจากนั้น ในช่วงการเยือนประเทศในอาเซียนช่วงปลายปี ๒๕๕๖ ระหว่างการเยือนอินโดนีเซีย ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของเส้นทางขนส่งสินค้าในทะเลจีนใต้ว่า “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ หนึ่งในเขตสำคัญของเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) จีนพร้อมที่จะเพิ่มความร่วมมือทางทะเลกับอาเซียน” ซึ่งการเลือกที่จะกล่าวในช่วงเยือนอินโดนีเซียที่ถือว่าเป็นประเทศแกนนำ (ตัวจริง) ของอาเซียน และอินโดนีเซียไม่มีข้อขัดแย้งกับจีนในประเด็นพื้นที่ทับซ้อนในทะเลจีนใต้ ล่าสุดอินโดนีเซียยังได้พยายามเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาททะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับอีก ๔ ประเทศในอาเซียน โดยแนวคิดเส้นทางสายไหมทางทะเลนี้ยังสอดคล้องกับการผลักดันในการจัดตั้งกองทุน China-ASEAN Maritime Cooperation Fund วงเงิน ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียน เพื่อใช้ในการวิจัยทางทะเล การปกป้องสิ่งแวดล้อม การรักษาความปลอดภัยในการเดินเรือ การเชื่อมโยงเส้นทางเดินเรือ

^๑ Asia Pacific Defense Forum. “จีนและเวียดนามสัญญาว่าจะห้าทางออกอย่างสันติในกรณีพิพาททะเลจีนใต้”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://apdforum.com/th/article/rmiap/articles/online/features/2013/08/16/china-vietnam-deal>.

การค้นพบและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเล ตลอดจนการต่อสู้กับภัยคุกคามข้ามชาติ เป็นต้น^๒

บทบาทของจีนในมหาสมุทรอินเดีย

มหาสมุทรอินเดียเป็นมหาสมุทรที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ ๓ ของโลก รองลงมาจากมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรแอตแลนติก นับเป็นมหาสมุทรที่มีความสำคัญยิ่ง ตั้งอยู่นอกชายฝั่งภาคใต้ด้านตะวันตกของไทย รายล้อมด้วยทวีปและอนุทวีปสำคัญของโลก ได้แก่ แอฟริกาใต้ แอฟริกาตะวันออก ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ออสเตรเลีย และ แอนตาร์กติกา โดยมีประเทศต่างๆ รวมถึงอาณานิคมรายล้อมอยู่รวม ๓๕ ประเทศ ๘ อาณานิคม มีพื้นที่ประมาณ ๖๘,๕๕๖ ล้านตารางกิโลเมตร หรือมีขนาดใหญ่กว่าสหรัฐอเมริกาประมาณ ๕.๕ เท่า มีขอบฝั่งยาวประมาณ ๖๖,๕๒๖ กิโลเมตร มีทะเลน้อยใหญ่และพื้นที่สำคัญประกอบด้วย ช่องแคบโมแซมบิก อ่าวเอเดน ทะเลแดง อ่าวโอมาน ทะเลอาระเบีย อ่าวเปอร์เซีย อ่าวเบงกอล ทะเลอันดามัน ช่องแคบมะละกา ทะเลชวู ทะเลติมอร์ ทะเลฟลอเรส Great Australian Bight เป็นต้น^๓

มหาสมุทรอินเดียรายล้อมไปด้วยประเทศต่างๆ ที่เป็นทั้งคู่ค้า พันธมิตร อีกทั้งบางคู่เคยมีกรณีพิพาทกันมาในอดีต และมากกว่าครึ่งหนึ่งของความขัดแย้งและการสู้รบบนโลกในปัจจุบันปรากฏอยู่ในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย จากการที่มหาสมุทรอินเดียยังมีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ ประเทศต่างๆ จึงได้บรรจุมหาสมุทรอินเดียไว้ในยุทธศาสตร์ของตนด้วย โดยเฉพาะปัจจัยและสภาวะแวดล้อมประกอบการประเมินยุทธศาสตร์ เช่น การทะยานขึ้นของศักยภาพและอำนาจของจีนและอินเดียในมหาสมุทรอินเดีย การอาจเผชิญหน้ากันทางนิวเคลียร์ระหว่างอินเดียและปากีสถาน การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในอิรักและอัฟกานิสถาน การก่อการร้าย และอุบัติเหตุการกระทำอันเป็นโจรสลัดทั้งในและรอบ ๆ Horn of Africa ตลอดจนการบริหารจัดการบนทรัพยากรประมงที่ค่อยๆ ลดน้อยลงไปทุกที^๔

^๒ รองศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ อักษรศรี พานิชสาส์น. “เส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road)”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/aksomsri/20140416/574835/เส้นทางสายไหมทางทะเล-\(Maritime Silk Road\)-ในยุคสี่จีนผิง.html](http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/aksomsri/20140416/574835/เส้นทางสายไหมทางทะเล-(Maritime Silk Road)-ในยุคสี่จีนผิง.html), (๑๖ เมษายน ๒๕๕๗).

^๓ Wikipedia. “Indian Ocean”. (Online). Available: http://en.wikipedia.org/wiki/Indian_Ocean, (28 February 2014).

^๔ Sergei DeSilva-Ranasinghe, “Why the Indian Ocean Matters,” (Online). Available : <http://the-diplomat.com/2011/03/02/why-the-indian-ocean-matters/?all=true>, (28 February 2014).

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไทยคือทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นผืนน้ำอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอ่าวเบงกอล ทางด้านใต้ของพม่าและทิศตะวันตกของไทย มีความยาวจากแนวทิศเหนือถึงทิศใต้ราว ๑,๒๐๐ กิโลเมตร กว้างจากทิศตะวันออก-ทิศตะวันตกราว ๖๕๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๗๕๗,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีแนวชายฝั่งของไทย เมียนมาร์ มาเลเซีย และเกาะสุมาตราของอินโดนีเซียโอบล้อมอยู่ โดยมีช่องแคบมะละกาเป็นช่องทางเดินเรือที่สำคัญ เป็นจุดเชื่อมระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก โดยผ่านจากทะเลอันดามันเข้าสู่ทะเลจีนใต้^๒

นอกจากนี้ มหาสมุทรอินเดียยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่างๆ จำนวนมากตามพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ ก้อนแมงกานีส (Manganese nodules) ที่กระจายอยู่ทั่วไปในมหาสมุทรอินเดีย หินฟอสเฟต (Guano or Phosphatized Rock) บริเวณเกาะมาดากัสการ์และตะวันตกของออสเตรเลีย แร่ฟอสฟอไรต์ (Phosphorite) บริเวณชายฝั่งแอฟริกาใต้ เยเมน และ โอมาน นอกจากนี้ยังมีแหล่งแร่สำคัญต่างๆ จำนวนมากที่ขุดเจาะอยู่บริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดีย เช่น Chromite (Cr), Ilmenite (Il, หรือ Titanium), Tin (Sn), Iron (Fe), Monazite (M) และ Zircon (Zr) เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ตะวันออกกลาง อ่าวเบงกอล และอินโดนีเซีย เป็นต้น โดยเฉพาะปริมาณน้ำมันจำนวนมหาศาลบริเวณตะวันออกกลางซึ่งเป็นที่ต้องการของโลก ดังนั้น จากการใช้เงินที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงอย่างต่อเนื่อง จึงมีความต้องการน้ำมันจำนวนมากเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของตน และประเทศคู่ค้าน้ำมันที่สำคัญของจีนคือประเทศในตะวันออกกลางและแอฟริกา นอกจากนี้ การค้าระหว่างจีนกับยุโรป แอฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชียใต้ ยังต้องอาศัยการขนส่งทางเรือเป็นหลัก โดยต้องใช้เส้นทางผ่านเข้า-ออกมหาสมุทรอินเดียทั้งสิ้น ทั้งนี้มหาสมุทรอินเดียมีช่องทาง ผ่านเข้าออก (Chokepoints) ที่สำคัญ ต่อจีนจำนวน ๔ แห่งด้วยกัน คือ^๒

๑. ช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) ตั้งอยู่ระหว่างโอมานกับอิหร่าน เชื่อมต่อ อ่าวเปอร์เซีย อ่าวโอมาน และทะเลอาระเบียเข้าด้วยกัน นับเป็นช่องแคบที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก มีเรือประเภทต่างๆ ตั้งแต่เรือประมงถึงเรือน้ำมันขนาดใหญ่ผ่านเข้าออกวันละประมาณ ๓,๐๐๐ ลำ โดยในปี ๒๕๕๕ มีการลำเลียงน้ำมันด้วยเรือผ่านช่องแคบนี้เฉลี่ยวันละ ๑๔ ล้าน บาร์เรลน้ำมันดิบเกือบ ๑๗ ล้านบาร์เรลต่อวัน เพิ่มจากปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓ ที่มีการส่งน้ำมันผ่านประมาณ ๑๕.๕ -

^๒ นาวาเอก เดชชล ภู่อาระ. “ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของรัฐชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย กลุ่มอนุภูมิภาคอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน”. (เอกสารประจำภาค, วิทยาลัยการทัพเรือ, ๒๕๔๘). หน้า ๕.

^๒ พลเรือตรี ช่อฉัตร กระเทศ. “จีนกับมหาสมุทรอินเดีย”, *จุลสารความมั่นคงศึกษา* (๑๑๕-๑๑๖), ตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๕๕., หน้า ๑ - ๕.

๑๖.๐ ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งน้ำมันที่ผ่านช่องแคบฮอร์มุซเมื่อปี ๒๕๕๔ คิดเป็นร้อยละ ๓๕ ของการลำเลียงน้ำมันทางทะเล หรือร้อยละ ๒๐ ของการค้าน้ำมันของโลก

๒. คลองสุเอซ (Suez Canal) ตั้งอยู่ในประเทศอียิปต์เชื่อมต่อระหว่างทะเลแดงกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และเชื่อมต่อระหว่างเอเชียกับยุโรป มีความยาวประมาณ ๑๒๐ ไมล์ มีเรือประเภทต่างๆ เดินทางผ่านเฉลี่ยวันละ ๕๐ ลำ ซึ่งจากสถิติเมื่อเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายนปี ๒๕๕๓ มีเรือสินค้าเกือบ ๑๖,๕๐๐ ลำเดินทางผ่านคลองสุเอซสู่มหาสมุทรอินเดีย โดยร้อยละ ๒๐ เป็นเรือขนส่งน้ำมัน ส่วนร้อยละ ๕ เป็นเรือขนส่งก๊าซธรรมชาติเหลว

๓. ช่องแคบบับเอลมันเดบ (Bab al-Mandab Channel) เป็นช่องแคบระหว่าง Horn of Africa กับ ตะวันออกกลาง นับเป็นจุดเชื่อมโยงทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งเชื่อมต่อระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับมหาสมุทรอินเดีย มีที่ตั้งอยู่ระหว่างเยเมน จิบูตี และ อิริทรี และระหว่าง ทะเลแดงกับอ่าวเอเดน ช่องแคบบับเอลมันเดบมีความกว้าง ๑๘ ไมล์ มีช่องทางเดินเรือที่แคบที่สุดกว้างเพียง ๒ ไมล์ มีสถิติการขนส่งน้ำมันดิบผ่านช่องแคบนี้ที่ ๑.๒ ล้านบาร์เรลต่อวันในปี ๒๕๕๒ นับเป็นช่องแคบที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจีนสู่ประจัญยุโรป

๔. ช่องแคบมะละกา (Strait of Malacca) ตั้งอยู่ระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย และ สิงคโปร์ เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียออกสู่ทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนที่แคบที่สุดกว้าง ๑.๗ ไมล์ทะเล เป็นเส้นทางที่สั้นที่สุดในการลำเลียงน้ำมันจากตะวันออกกลางสู่ตลาดเอเชีย โดยเฉพาะสู่ตลาดจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ รวมถึงประเทศต่างๆ ริมขอบมหาสมุทรแปซิฟิก ในแต่ละปีมีสถิติเรือผ่านเข้าออกช่องแคบมะละกามากกว่า ๕๐,๐๐๐ ลำ ซึ่งมีจำนวนมากว่าการผ่านคลองสุเอซกว่า ๒ เท่า และมากกว่าคลองปานามาประมาณ ๑ เท่า ทั้งนี้ สถิติการขนส่งน้ำมันดิบผ่านช่องแคบมะละกาที่ ๑๓.๖ ล้านบาร์เรลต่อวันในปี ๒๕๕๒ และปัจจุบันอยู่ที่ ๑๕ ล้านบาร์เรลต่อวัน มากที่สุดรองลงมาจากช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งในอนาคตจากความต้องการน้ำมันที่เพิ่มขึ้นของประเทศต่างๆ ในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) และเอเชียตะวันออก จะทำให้การจราจรทางน้ำยิ่งหนาแน่นมากขึ้นกว่าเดิม

ปัญหาความมั่นคงในมหาสมุทรอินเดีย^๒

๕

ในห้วงที่ผ่านมามหาสมุทรอินเดียถือว่ามีความสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาคความมั่นคงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการค้าขนส่งทางทะเลในพื้นที่คือ ปัญหาโจรสลัด ซึ่งที่สำคัญมีเพียง ๒ พื้นที่ในมหาสมุทรอินเดียที่ยังคงมีปัญหาโจรสลัด ได้แก่

^๒ พลเรือตรี ช่อฉัตร กระเทศ. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗ - ๑๓.

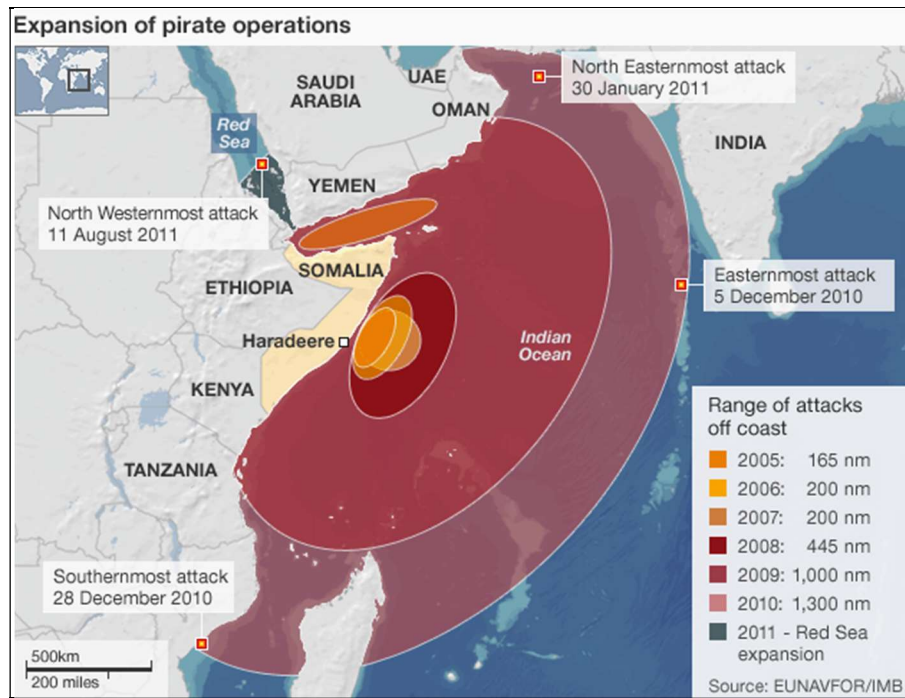
๑. โจรสลัดโซมาเลีย เริ่มเป็นภัยคุกคามต่อการเดินเรือนานาชาติในช่วงครึ่งหลังของ สงครามกลางเมืองของโซมาเลียในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๘ สถาบันต่างๆ ได้แสดงความกังวลต่อสถานการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดโซมาเลีย เพราะทำให้เกิดความสูญเสียจากการขนส่งสินค้าและค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าทางเรือที่เพิ่มขึ้นประมาณ ปีละ ๖.๖ – ๖.๘ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยปัญหาเริ่มจากชาวประมงท้องถิ่นโซมาเลียได้เริ่มออกไปล่าเรือประมงต่างชาติที่ลักลอบเข้ามาทำประมงในเขตน่านน้ำชายฝั่ง และได้ใช้กองกำลังติดอาวุธออกปฏิบัติการจับยึดเรือประมงต่างชาติเหล่านั้น และเรียกค่าเสียหายกับค่าธรรมเนียมในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของโซมาเลียเพื่อเป็นรายได้ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนไปเป็นการจัดตั้งเป็นขบวนการโจรสลัดขึ้นในเมือง Haradera และเมืองต่างๆ ตามชายฝั่งตะวันออกของโซมาเลีย โดยโจรสลัดได้เริ่มเข้าปล้นเรือประมงขนาดเล็กแล้วเรียกค่าไถ่อย่างต่อเนื่อง และได้เปลี่ยนเป็นการโจมตีเรือสินค้าขนาดใหญ่ที่สามารถเรียกค่าไถ่ได้สูงกว่าเรือประมงขนาดเล็ก และได้ปฏิบัติการ โกลฝั่งขึ้นเรื่อยๆ จนบางครั้งได้ขยายพื้นที่ออกไปจนถึงกว่า ๑,๐๐๐ ไมล์จากชายฝั่งโซมาเลียในช่วง ปี ๒๕๕๔

จากการกระทำอันเป็นโจรสลัดของประชาชนโซมาเลีย ได้สร้างปัญหาแก่ชีวิตและทรัพย์สินที่มีมูลค่ามหาศาลของประเทศต่างๆ ที่ต้องใช้เส้นทางเดินเรือผ่านอ่าวเอเดน ทะเลอาระเบีย Somalia Basin และ Horn of Africa ทำให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้มีมติออกมาหลายฉบับเพื่อให้ชาติต่างๆ มีอำนาจในการปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยในปี ๒๕๕๒ มีการจัดตั้งกองกำลังเรือเฉพาะกิจผสมที่ ๑๕๑ (Combined Task Force 151 – CTF 151) ขึ้นกับกองบัญชาการกองกำลังผสมทางทะเล(Combined Maritime Forces - CMF) ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ มีกองบัญชาการที่กรุงมานามา ราฮานาจักรบาห์เรน ประกอบกำลังจากเรือรบ เครื่องบินลาดตระเวนตรวจการณ์ และกำลังพลจากชาติต่างๆ กว่า ๒๐ ประเทศ ร่วมปฏิบัติการภารกิจปราบปรามโจรสลัด ในขณะที่กองกำลังทางเรือของยุโรป (European Union Naval Force - EU NAVFOR) ก็ได้จัดกำลังเข้าร่วมใน Operation Atalanta ภารกิจปราบปรามโจรสลัดและคุ้มกันเรือสินค้าของโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในโซมาเลียหรือ World Food Programme^๒ รวมทั้ง องค์การความร่วมมือแอดแลนติกเหนือ หรือ

^๒ European Naval Force. “Countering Piracy off the coast of Somalia”. (Online). Available : <http://eunavfor.eu/mission/>.

NATO ก็จัดกำลังทางเรือเข้าร่วมปฏิบัติการในภารกิจ Operation Ocean Shield ในภารกิจปราบปรามโจรสลัดด้วย^๒

ภาพที่ ๒ – ๖ พื้นที่ปฏิบัติการของโจรสลัดโซมาเลีย

ที่มา: http://news.bbcimg.co.uk/media/images/58607000/gif/_58607718_somalia_attacks_2011_624.gif

นอกจากกองกำลังนานาชาติแล้ว รัฐบาลของประเทศที่ได้รับผลกระทบก็ได้ส่งกำลังทางเรือเข้าปฏิบัติการในลักษณะหน่วยกำลังอิสระ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น รัสเซีย อินเดีย มาเลเซีย เกาหลีใต้ และอิหร่าน ซึ่งกองกำลังต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว และหน่วยกำลังอิสระที่ปฏิบัติการในพื้นที่ ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับโจรสลัดเป็นประจำ และสนับสนุนการปฏิบัติระหว่างกันเมื่อได้รับการร้องขอ เนื่องจากพื้นที่ปฏิบัติการมีขนาดกว้างขวางมากครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๓.๒ ล้านตารางไมล์ ซึ่งหลังจากการปฏิบัติการต่อเนื่องมากกว่า ๖ ปีพบว่าเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในพื้นที่ตะวันตกเฉียงเหนือของมหาสมุทรอินเดียพื้นที่ ทะเลแดงตอนใต้ / ช่องแคบบับเอลมันเดบ / อ่าวเอเดน / International Recommended Transit Corridor - IRTC ทางตอนเหนือของ Horn of Africa และพื้นที่อื่นๆ ในมหาสมุทรอินเดีย ได้ลดลงเป็นจำนวนมาก จากสถิติในปี ๒๕๕๓ ที่

^๒ Maritime Command. "Operation Ocean Shield". (Online) Available : ^๓

เคยถูกจับเรียกค่าไถ่จำนวน ๔๗ ลำ ลดลงเป็น ๒๕ ลำในปี ๒๕๕๔ และเหลือ ๔ ลำในปี ๒๕๕๕ ส่วนในปี ๒๕๕๖ ไม่มีเรือที่ถูกจับเรียกค่าไถ่เลย และในปี ๒๕๕๗ นับตั้งแต่ต้นปีจนถึงเดือน มิถุนายน มีเรือที่ถูกจับเรียกค่าไถ่เพียง ๑ ลำ^๒ ทั้งนี้ เกิดจากผลการปฏิบัติของกองกำลังต่างๆ และจากการใช้มาตรการป้องกันตนเองของเรือพาณิชย์ทั้งมาตรการเชิงรับ เช่น การเพิ่มความเร็วในการเดินทาง การติดตั้งรั้วลวดหนามตลอดแนวกราบเรือ การติดตั้งหัวฉีดน้ำแรงดันสูงสำหรับฉีดไล่เรือเร็วของโจรสลัดในขณะที่แล่นเข้าหาเพื่อส่งโจรสลัดขึ้นยึดเรือ และการป้องกันเชิงรุก ได้แก่ การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยพร้อมอาวุธปืนประจำบนเรือในช่วงเดินทางผ่านพื้นที่ที่มีการกระทำ การอันเป็นโจรสลัด ซึ่งมาตรการต่างๆ ดังกล่าวนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกองกำลังทางเรือต่างๆ ยังคงปฏิบัติงานภารกิจปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด โขมาเลียอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงนับว่าภัยคุกคามจากโจรสลัด โขมาเลียยังคงมีอยู่ หากแต่ได้ลดลงอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ เมื่อยังมีการดำเนินมาตรการป้องกันของเรือพาณิชย์และการปฏิบัติงานของกองกำลังต่างๆ ในพื้นที่

๒. โจรสลัดในช่องแคบมะละกา จากที่กล่าวมาข้างต้นว่าช่องแคบมะละกาช่วงที่แคบที่สุดกว้างเพียง ๑.๗ ไมล์ทะเล ซึ่งการเดินทางเรือผ่านช่องทางที่แคบและตื้น เรือที่ผ่านส่วนใหญ่จึงต้องลดความเร็วและใช้มาตรการด้านความปลอดภัยในนำเดินเรือมากเป็นพิเศษ จึงเป็นสถานที่และโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำอันเป็นโจรสลัด ซึ่งเริ่มขึ้นในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจช่วงปี ๒๕๔๐ ที่มีชาวมาเลเซียและอินโดนีเซียย้ายถิ่นฐานและประกอบอาชีพตามชายฝั่งทะเลของช่องแคบมากขึ้น และส่วนหนึ่งได้หันมากระทำการอันเป็นโจรสลัดเพื่อต้องการหาเงินจำนวนมากอย่างง่าย ๆ

จากสถิติพบว่า ๒ ใน ๓ ของการกระทำอันเป็นโจรสลัดหรือการยึดคร่าเรือมักเกิดขึ้นขณะที่เรือกำลังเดินทางผ่านจากมหาสมุทรอินเดียไปยังทะเลจีนใต้ บริเวณเกาะ Palau Anambas, Palau Mankai, Palau Natuna และ Palau Subi Besar ของอินโดนีเซีย เนื่องจากมีลักษณะเป็นเกาะแก่งที่เหมาะสมกับการซ่อนพรางตัว และรัฐชายฝั่งดูแลได้อย่างไม่ทั่วถึง แต่ในปี ๒๕๔๕ จากการที่รัฐชายฝั่งบริเวณช่องแคบมะละกาได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซียและสิงคโปร์ ได้เล็งเห็นถึงปัญหาการกระทำอันเป็นโจรสลัดและการปล้นเรือด้วยอาวุธในพื้นที่บริเวณทะเลจีนใต้และช่องแคบมะละกาว่ากระทบต่อความมั่นคงของตนโดยตรง จึงได้ร่วมกับอีก ๑๖ ประเทศแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีญี่ปุ่นเป็นแกนนำให้การสนับสนุนด้วยการตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารว่าด้วยความร่วมมือ

^๒ Wikipedia. "Piracy in Somalia". (Online). Available :

http://en.wikipedia.org/wiki/Piracy_in_Somalia. (30 July 2014).

ระดับภูมิภาคเพื่อการต่อต้านโจรสลัดและการปล้นเรือโดยใช้อาวุธในเอเชีย (Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia - Information Sharing Centre: ReCAAP- ISC) และรัฐชายฝั่งช่องแคบ ๔ ประเทศ (๓ ประเทศและไทย) ได้ร่วมกันลาดตระเวนปราบปรามโจรสลัดในช่องแคบมะละกา ซึ่งหลังจากการปฏิบัติทำให้สถิติของการกระทำอันเป็นโจรสลัดในช่องแคบมะละกาได้ลดลงเป็นลำดับ จนในปี ๒๕๕๖ มีจำนวนการกระทำอันเป็นโจรสลัด ๑๑ รายและการปล้นเรือโดยใช้อาวุธ จำนวน ๑๓๕ ราย (ซึ่งมักเป็นการปล้นเรือที่เกิดขึ้นในเขตท่าเรือหรือพื้นที่จอดเรือทอดสมอ) จึงนับว่าภัยจากการกระทำอันเป็นโจรสลัดได้ลดลงจนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ และยังไม่มียุทธศาสตร์ต่อเส้นทางคมนาคมทางทะเล^๒

นอกจากปัญหาโจรสลัดแล้ว ปัญหาด้านความมั่นคงที่อาจเกิดขึ้นในมหาสมุทรอินเดียคือการที่มหาอำนาจต่างๆ ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกับจีน เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย และอินเดีย ยังมีบทบาท อิทธิพล การครอบครองพื้นที่ และคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของตนด้วยกำลังทหาร และอาจขัดขวางเส้นทางคมนาคมทางทะเลของจีน โดยประเทศมหาอำนาจที่เข้ามาปฏิบัติการในมหาสมุทรอินเดียโดยมีที่ตั้งทางทหารและประเทศใหญ่อื่นที่มีพื้นที่ติดมหาสมุทรอินเดียที่จีนจะต้องให้ความสนใจหากจะเข้ามามีบทบาทในมหาสมุทรอินเดีย ได้แก่^๓

๑. อินเดีย เป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดและเป็นประเทศที่มีกำลังกองทัพเข้มแข็งที่สุดในมหาสมุทรอินเดีย มีที่ตั้งทางทหารบนแผ่นดินใหญ่ และบริเวณหมู่เกาะนิโคบาร์ทางทิศตะวันออกเฉียงของอินเดียในทะเลอันดามัน นอกจากนี้อินเดียนับเป็นประเทศมหาอำนาจขนาดเล็กที่มีอาวุธนิวเคลียร์ มีกำลังทหารที่เข้มแข็งประมาณ ๑.๓ ล้านคน แต่มีอาวุธที่ค่อนข้างจะล้าสมัย อย่างไรก็ตาม ขณะนี้อินเดียอยู่ระหว่างขั้นตอนการปรับปรุงกองทัพเพื่อให้สามารถรับมือกับจีนที่มีความขัดแย้งเรื่องพรมแดนมาช้านานจวบจนปัจจุบัน อินเดียจึงเป็นหอกข้างแคร่ต่อจีนหากจีนจะกระทำการใดๆ ในมหาสมุทรอินเดีย

จากความขัดแย้งระหว่างจีนกับอินเดียเหนือทิเบตเมื่อปี ๒๔๕๓ ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีความตึงเครียดมาจนถึงปัจจุบัน และการพิพาทนี้ได้ถึงจุดแตกหักและเป็นสงครามเต็มตัวเมื่อปี ๒๕๐๕ และเกือบจะมีสงครามกันอีกครั้งในปี ๒๕๓๐ ซึ่งหลังเหตุการณ์นี้

^๒ The Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP). "Annual Report". (Online). Available : <http://www.recaap.org/LinkClick.aspx?fileticket=J11Ty9QrFWk%3d&tabid=93&mid=542>.

^๓ พลเรือตรี ช่อฉัตร กระทบ. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔ - ๑๒.

กว่า ๒๗ ปี การเจรจากรณีพิพาทเรื่องดินแดนเหนือทิเบตระหว่างสองประเทศก็ยังไม่มีความก้าวหน้าและไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ทั้งสองประเทศยังคงเป็นคู่แข่งที่สำคัญต่อกันในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอยู่ ปัจจัยอื่นนอกเหนือไปจากกรณีพิพาทเรื่องดินแดน และสิ่งที่ทำให้ยังคงมีรอยร้าวอยู่ระหว่างทั้งสองประเทศที่อาจจะปะทุขึ้นมาได้ทุกขณะ ก็คือความหวาดระแวงของอินเดียต่อจีนในการที่จีนเป็นพันธมิตรกับปากีสถานและเมียนมาร์ และอาจอยู่เบื้องหลังการก่อความไม่สงบในทิเบตและแคชเมียร์ การเคลื่อนไหวทางชนชาติในแคว้นสิกขิม และการก่อการร้าย นอกจากนี้ อินเดียยังมีความกังวลต่อการขยายขอบเขตอำนาจของสภาความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาติ (UN Security Council) ซึ่งจีนเป็นสมาชิกถาวรอยู่และอาจใช้อำนาจที่มีอยู่ในทางตรงข้ามกับอินเดีย

อินเดียยังมีความกังวลต่อจีนอีกจากการที่จีนกำลังจะวางกำลังทางเรือจากช่องแคบฮอร์มุซไปถึงช่องแคบมะละกา โดยอินเดียกำลังรีบแก้ปัญหานี้โดยพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับประเทศต่าง ๆ ในมหาสมุทรอินเดีย

ด้านการจัดหายุทธโศปกรณ์ อินเดียกำลังเป็นประเทศที่นำเข้าอาวุธยุทธโศปกรณ์มากเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยมีแผนที่จะใช้งบประมาณ ๑ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ จัดหาอาวุธยุทธโศปกรณ์ในห้วงทศวรรษหน้า ซึ่ง นาย James R. Clapper ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติสหรัฐอเมริกา กล่าวต่อรัฐสภาสหรัฐว่า “กองทัพอินเดียกำลังเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับกองทัพตนให้สามารถต่อสู้กับกรณีพิพาทตามแนวชายแดนได้ และกำลังดำเนินการเพื่อถ่วงดุลอำนาจต่อการแสดงกำลังของจีนในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งปัจจุบันอินเดียก็ได้ตั้งข้อสังเกตว่าจีนกำลังให้ความสนใจมหาสมุทรอินเดียและผลประโยชน์ในมหาสมุทรอินเดียมากกว่าระดับปกติ นอกจากโอกาสที่จะเกิดข้อพิพาทกับกำลังทางเรือของจีนในมหาสมุทรอินเดียแล้ว อินเดียก็อาจเกิดข้อพิพาทกับจีนในทะเลจีนใต้เนื่องจากบริษัทน้ำมันของอินเดียได้เข้าไปแสวงหาน้ำมันบริเวณชายฝั่งเวียดนาม โดยเมื่อ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๕ จีนได้เคยเตือนอินเดียให้ถอยออกจากการสำรวจน้ำมันที่มีอยู่มากตามแนวชายฝั่งเวียดนามและในพื้นที่ที่เวียดนามอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้เพื่อสันติภาพและความมั่นคง (Peace and Security) ในภูมิภาค เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ขัดแย้ง ซึ่งคิดว่ามั่นคงไม่เป็นการดีที่อินเดียจะเข้าไปสำรวจน้ำมันในพื้นที่

๒. สหรัฐอเมริกา หลังจากทีอริคบุกคูเวตในปี ๒๕๓๓ และเกิดสงครามขึ้นในอ่าวเปอร์เซีย สหรัฐอเมริกาได้ใช้ เรือรบจากฐานทัพเรือต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ ที่โอมานและการ์ตา ร่วมกับการเสริมกำลังทางเรือจากกองเรือต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาเดินทางเข้าสู่อ่าวเปอร์เซีย ทำการระดมยิงอิรัก เพื่อให้อิรักปลดปล่อยคูเวตและทำลายกำลังของอดีตประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ประกอบกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี ๒๕๓๔ ทำให้รัสเซียต้องถอนกำลังออกจากมหาสมุทรอินเดีย โดยในปี ๒๕๓๘ สหรัฐอเมริกาได้ตั้งกองเรือที่ ๕ (มหาสมุทรอินเดีย) โดยมี

กองบัญชาการอยู่ที่ราชอาณาจักรบาห์เรน เพื่อปฏิบัติการในทะเลแดง ทะเลอาระเบีย อ่าวเปอร์เซีย และพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้ในปี ๒๕๔๓ สหรัฐอเมริกากลางมาเป็นมหาอำนาจชาติเดียวในมหาสมุทรอินเดีย

การที่สหรัฐอเมริกาสามารถคงและแสดงกำลังในมหาสมุทรอินเดียอยู่ได้นั้น เพราะมีฐานทัพอยู่ที่ดีเอโก การ์เซีย (Diego Garcia) กลางมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งนับเป็นแกนหลักของยุทธศาสตร์เพื่อให้ตนสามารถดำรงอยู่ได้ในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งข้อพิจารณาของสหรัฐอเมริกาในการคงกำลังทางเรือไว้ในมหาสมุทรอินเดีย คือ

๒.๑ สหรัฐอเมริกามีความต้องการที่จะแสดงกำลังในระดับภูมิยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์นี้เป็นการดำเนินการระยะยาว แต่มิใช่เป็นยุทธศาสตร์เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรน้ำมัน (ซึ่งประเทศต่างๆ มักจะเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้น)

๒.๒ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ที่จำเป็นยิ่ง (Vital Interest) ในภูมิภาค ซึ่งจากการที่สหรัฐอเมริกาได้ทุ่มงบประมาณมหาศาลมาหลายทศวรรษเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนในมหาสมุทรอินเดีย จึงได้วางกำลังของตนไว้ ณ ที่ต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดียอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการคงกำลังไว้ในอ่าวเปอร์เซียให้ได้ตลอดเวลา ซึ่งกองเรือที่ ๕ มีภารกิจในการดำเนินการดังกล่าว ถึงขั้นที่มีขีดความสามารถในการเข้าแทรกแซงประเทศต่างๆ ได้ โดยมีการวางฐานส่งกำลังหลักไว้ที่ดีเอโก การ์เซีย และจากฐานส่งกำลังต่างๆ ในบริเวณอ่าวเปอร์เซีย เช่น บาห์เรน ฟุไจราห์(Fujairah) – สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เป็นต้น

๒.๓ เพื่อให้สามารถต่อต้านการก่อการร้ายที่สหรัฐอเมริกาต้องเผชิญนับตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษที่ ๑๙๙๐ เป็นต้นมา โดยมีจุดประสงค์เพื่อถอนรากถอนโคนและป้องกันมิให้เงินทุนและอาวุธเข้าถึงกลุ่มก่อการร้ายได้ หรือภารกิจปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยทางทะเล (Maritime Security Operations) ที่รวมการต่อต้านการก่อการร้ายและการกระทำที่ผิดกฎหมายทั้งปวง เช่น การลำเลียงยาเสพติด การค้าอาวุธ เป็นต้น รวมทั้งเพื่อการป้องปรามอิหร่านซึ่งอาจเป็นภัยคุกคามต่อการเดินเรือในบริเวณอ่าวเปอร์เซียและช่องแคบฮอร์มุซ

นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังกล่าวถึงยุทธศาสตร์การรักษาอำนาจอธิปไตยทางทะเลของจีน (ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน) ว่า การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของจีนในทะเลจีนใต้แสดงให้เห็นว่าจีนเป็นประเทศที่ไม่น่าไว้วางใจ เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งจนกลายเป็นกรณีพิพาท ประเทศต่างๆ ในอาเซียนจึงควรเพิ่มความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ อย่างไรก็ดี จีนอาจมองว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการต่อต้านจีน และเห็นว่าการแผ่ขยายอิทธิพลในภูมิภาคของจีนมีมาอย่างยาวนานกว่า ๘๐ ปี โดยผ่านการวางแผนอย่างรอบคอบ ดังนั้น กรณีพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ อาจจะลามมาสู่มหาสมุทรอินเดียที่ซึ่งจีน

กำลังก้าวเข้ามามีอิทธิพลและมีผลประโยชน์อันสำคัญยิ่งมากขึ้น ได้แก่ ทรัพยากรน้ำมันและแร่ธาตุบนพื้นท้องทะเล เพราะคู่อริในทะเลจีนใต้ก็มีอิทธิพลอยู่ในมหาสมุทรอินเดียเช่นกัน สหรัฐอเมริกาจึงเกรงว่าการที่จีนกำลังขยายบทบาทในมหาสมุทรอินเดียนี้ อาจเป็นการวางแผนอย่างรอบคอบและอาจนำวิถีทางแก้ปัญหาผลประโยชน์ของจีนในทะเลจีนใต้มาใช้กับมหาสมุทรอินเดียก็ได้

๓. ฝรั่งเศส ยังคงกำลังของตนไว้ในมหาสมุทรอินเดียเพื่อรักษาผลประโยชน์ที่ยังคงอยู่บนตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม ได้แก่ เกาะแก่งต่างๆ ทั้งที่มีและไม่มีผู้คนอาศัย หรือแม้กระทั่งแค่นินกลางทะเล เพราะสิ่งสำคัญที่ต้องดำรงการยึดครองดินแดนหรือหินในมหาสมุทรอินเดียไว้ก็คือ สิทธิอำนาจอธิปไตย โดยจะได้ไม่นานน้ำภายในและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ๒๐๐ ไมล์รอบๆ ดินแดนที่ยึดครองด้วยโดยปริยาย ปัจจุบันกำลังทหารของฝรั่งเศสที่ประจำการในบริเวณมหาสมุทรอินเดียเรียกว่า Joint Commander French Forces in Indian Ocean (ALINDIEN)^๓ โดยตั้งอยู่ในฐานทัพบนเกาะเรอูนียง (La Réunion) เกาะมายอต (Mayotte) และแอนตาร์กติกา (Antarctica) และประจำการอยู่บนเรือในพื้นที่ครอบครองของฝรั่งเศส รวมทั้ง กำลังทหารที่ได้รับอนุญาตให้ประจำการในฐานทัพของฝรั่งเศสในจิบูตี และที่เมืองอาบูดาบีในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซึ่งการคงกำลังทหารฝรั่งเศสในมหาสมุทรอินเดียมีข้อพิจารณา ๒ ประการ คือ

๓.๑ ฝรั่งเศสมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองในพื้นที่ โดยในทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องรักษาเส้นทางลำเลียงน้ำมันจากอ่าวเปอร์เซียไปทางตะวันตกไปยังฝรั่งเศสและอาณานิคมทางตอนใต้ของมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้ง การขนส่งวัตถุดิบและสินค้าระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแอฟริกาตะวันออกกับฝรั่งเศส ซึ่งนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของฝรั่งเศส อีกทั้งฝรั่งเศสยังต้องการปกป้องอาณานิคม (ที่มีประชากรฝรั่งเศสอาศัยอยู่มากกว่า ๑ ล้านคน) เขตแดนทางทะเล และเขตเศรษฐกิจจำเพาะของคนที่มียุ่มหาศาลในมหาสมุทรอินเดียรอบอาณานิคมต่าง ๆ ด้วย ได้แก่ เกาะเรอูนียง (La Réunion) เกาะมายอต (Mayotte) และเกาะต่าง ๆ กระจายอยู่ในช่องแคบโมซัมบิก (Mozambique) และ French Austral and Antarctic Territories ประมาณ ๒.๗ ล้านตารางกิโลเมตร หรือ เท่ากับ ๑ ใน ๔ ส่วน ของเขตเศรษฐกิจจำเพาะภายใต้อำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสที่มีอยู่ทั่วโลก (มหาสมุทรอินเดีย มีพื้นที่ประมาณ ๗๕ ล้านตารางกิโลเมตร) สำหรับการเมืองในพื้นที่นั้น ฝรั่งเศสเป็นสมาชิกของ Indian Ocean Commission (IOC) ซึ่งเป็นองค์กรความร่วมมือในภูมิภาค โดยมี เกาะเรอูนียง เกาะมายอต ฝรั่งเศส มอริเชียส (Mauritius) เซเชลล์ (Seychelles) มาดากัสการ์ (Madagascar) และ เกาะโคโมโรส (Comoros) รวมอยู่ด้วย

^๓ Bharat Verma. "French forces in Indian Ocean". (Online) Available :

๓.๒ ฝรั่งเศสมีความผูกพันด้านประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม และการทหารกับประเทศต่างๆ ในพื้นที่มหาสมุทรอินเดียมาแต่โบราณและยังคงรักษาความสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลาในประเทศต่างๆ ในพื้นที่มหาสมุทรอินเดียไว้จนถึงขณะนี้ อีกทั้งฝรั่งเศสยังมีข้อผูกมัด (Commitment) กับบางประเทศในมหาสมุทรอินเดีย เช่น ข้อตกลงในการป้องกันร่วมกับจิบูตี (Djibouti) และ Comoros และข้อตกลงความร่วมมือทางทหาร Saudi Arabia, Qatar, Madagascar และ Mauritius เป็นต้น ฝรั่งเศสได้วางกำลังกองเรือฝรั่งเศสในมหาสมุทรอินเดีย (French Indian Ocean Naval Forces) เป็นกำลังทางเรือหลักไว้ในมหาสมุทรอินเดีย ประกอบด้วยเรือจำนวน ๖ลำ แต่หากมีความจำเป็นกองทัพเรือฝรั่งเศสก็สามารถส่งกำลังเสริมจากฝรั่งเศสได้ ที่ประกอบด้วยเรือบรรทุกเครื่องบิน เรือกวาดทุ่นระเบิด เรือดำน้ำ และกำลังรบเฉพาะกิจยกพลขึ้นบก ซึ่งภารกิจที่สำคัญของกำลังทางเรือฝรั่งเศสในมหาสมุทรอินเดีย คือ การปกป้องผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในมหาสมุทรอินเดีย ทั้งการควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลของประเทศ การปกป้องอาณานิคมและฐานทัพต่างๆ ของกองทัพฝรั่งเศส และเพื่อแสดงกำลังของฝรั่งเศสในพื้นที่ และหากจำเป็นจะช่วยเหลือมิตรประเทศข้างเคียงอาณานิคมข้อตกลงทางทหารที่มีระหว่างกัน โดยภารกิจเหล่านี้ต้องได้รับความร่วมมือและการประสานการปฏิบัติร่วมกับกองทัพเรือชาติต่างๆ ในพื้นที่ด้วย

๔. สหราชอาณาจักรหรือประเทศอังกฤษ ได้เคยถอนกำลังออกไปเมื่อสิ้นสุดยุคอาณานิคมเมื่อปี ๒๔๘๕ แต่ก็ยังคงความสัมพันธ์แนบแน่นกับประเทศต่างๆ ที่เคยเป็นอาณานิคมในภูมิภาคอยู่ภายใต้รหัส Five Powers Defence Arrangement อันประกอบด้วยประเทศสมาชิก ๕ ชาติ ได้แก่ สหราชอาณาจักร มาเลเซีย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และได้ย้อนกลับมาวางกำลังในพื้นที่ตะวันออกกลางและมหาสมุทรอินเดียอีกครั้งหนึ่งตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ เป็นต้นมา โดยได้ตั้ง UK Maritime Component Command ขึ้น มีกองบัญชาการที่กรุงมานามา ราชอาณาจักรบาห์เรน โดยใช้ฐานทัพร่วมกับกองเรือที่ ๕ ของกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา ซึ่งปัจจุบันกำลังขยายตัวอาคารกองบัญชาการในบาห์เรนเพื่อรองรับภารกิจที่เพิ่มมากขึ้น^๓ โดยอังกฤษถือว่าเป็นประเทศที่มีการวางกำลังทหารในภูมิภาคนี้มากเป็นอันดับที่ ๒ รองจากสหรัฐอเมริกา มีพื้นที่ปฏิบัติการในทะเลมากกว่า ๒.๕ ล้านตารางไมล์ (ขนาดใหญ่กว่าทะเลเหนือ ๘ เท่า) สำหรับกำลังทางเรือของอังกฤษที่ประจำการในพื้นที่จำนวน ๑๒ ลำ ประกอบด้วยเรือฟริเกตหรือเรือพิฆาตจำนวน ๒ ลำ โดยแยกกำลังลาดตระเวนในบริเวณอ่าวเปอร์เซีย ๑ ลำ และในมหาสมุทรอินเดีย ๑ ลำ เรือลำทำลายทุ่น

^๓ Royal Navy. "Royal Navy's enduring presence in the Middle East". (Online). Available :<http://www.royalnavy.mod.uk/news-and-latest-activity/news/2014/may/23/140523-ukmcc-enduring>.

ระเบิด ๔ ลำ พร้อมเรือฟิแล็ง ๑ ลำที่มีภารกิจเปิดเส้นทางเดินเรือในช่องแคบฮอร์มุซหากถูกวางทุ่นระเบิดโดยอิหร่าน และเรือช่วยรบที่ทำหน้าที่ส่งกำลังบำรุง รวมทั้งกำลังนาวิกโยธิน และกำลังกองการบินทหารเรือที่มีภารกิจค้นหาและปราบเรือดำน้ำ ภารกิจของกองกำลังทางเรือของอังกฤษ คือการรักษาผลประโยชน์ของชาติ รวมทั้ง การคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของพลเมืองอังกฤษที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้

๕. ออสเตรเลีย^๗ เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่สหราชอาณาจักรเริ่มถอยออกไปจากเอเชียหลังยุคอาณานิคม ซึ่งต่อมากลางทศวรรษที่ ๑๙๖๐ ความสัมพันธ์ก็แนบแน่นมากยิ่งขึ้นเมื่อสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ได้ร่วมกันลงนามในสัญญาพันธมิตรทางทหารหรือสนธิสัญญาแอนซัส (Australia, New Zealand and the United States Treaty: ANZUS) และออสเตรเลียก็เป็นประเทศที่เข้าร่วมสู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่กับสหรัฐอเมริกาในสมรภูมิใหญ่ๆ นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา

ออสเตรเลียนิยมยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างกองทัพเพื่อรองรับการปฏิบัติการทางทหารที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลด้วยกำลังรบของตนเองเป็นหลัก และหากไม่สามารถดำเนินการได้ก็จะร้องขอรับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรอื่นๆ ซึ่งภารกิจหลักที่กองทัพออสเตรเลียได้รับมอบในการป้องกันประเทศมี ๔ ประการ เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่

๕.๑ ป้อมปรามและเอาชนะข้าศึกที่จะเข้าโจมตีออสเตรเลีย

๕.๒ มีส่วนร่วมในการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของแปซิฟิกใต้ และติมอร์เลสเต

๕.๓ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการทางทหารในสถานการณ์ฉุกเฉินในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก (ออสเตรเลียได้กำหนดพื้นที่ครอบคลุมตั้งแต่มหาสมุทรอินเดีย จนถึงแปซิฟิกตะวันตก และเรียกรวมว่า อินโด-แปซิฟิก) โดยเฉพาะในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๕.๔ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการทางทหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของโลก

ซึ่งได้รวมภารกิจในการปกป้องเส้นทางคมนาคมและการเดินเรือมายังออสเตรเลีย เข้าไว้ในภารกิจป้องกันทวีปออสเตรเลียด้วย จะเห็นว่าออสเตรเลียได้แบ่งการป้องกันประเทศออกเป็นชั้นๆ เริ่มตั้งแต่ชั้นในสุดคือตัวทวีปและอาณาเขตทางทะเลรอบๆออสเตรเลีย ชั้นถัดมาคือประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ทางตอนใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก โดยประเทศที่สำคัญที่สุดได้แก่

^๗ Department of Defence, Australian Government. Defence White Paper. (Online). Available :

อินโดนีเซียและติมอร์เลสเต สำหรับชั้นที่ ๓ เป็นการป้องกันในพื้นที่มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตกที่มีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแกนกลาง โดยออสเตรเลียสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมและการเพิ่มการคงอยู่ในพื้นที่ของกองกำลังสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค และชั้นสุดท้ายคือการป้องกันในพื้นที่อื่นๆ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาหรือภัยคุกคามต่อออสเตรเลีย เช่น อัฟกานิสถานที่เป็นที่ฝึกสอนและที่พักพิงของผู้ก่อการร้ายชาวมุสลิมหัวรุนแรง โจรสลัดโซมาเลีย ในอ่าวเอเดนและทะเลทางตะวันออกของโซมาเลีย เป็นต้น ซึ่งในฐานะที่ปัจจุบันออสเตรเลียเป็น ๑ ใน ๑๕ สมาชิกของสหประชาชาติ ก็จะสนับสนุนการส่งกำลังเข้าร่วมปฏิบัติการตามมติของสหประชาชาติเมื่อเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของออสเตรเลียและขีดความสามารถของกองทัพจะอำนวย

สำหรับนโยบายในการป้องกันประเทศของออสเตรเลียไม่ใช่เชิงรับ (Defensive) แต่เป็นการป้องกันประเทศเชิงรุก โดยออสเตรเลียจะเตรียมตัวเพื่อตอบโต้การรุกราน ด้วยการป้องกันตนเองและโจมตีฐานทัพของฝ่ายตรงข้าม เพื่อป้องกันไม่ให้อุปกรณ์เข้าสู่ออสเตรเลียได้ และจะพยายามขัดขวางไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามก่อสงคราม และในอีก ๓๐ ปีข้างหน้าออสเตรเลียจะดำรงขีดความสามารถในการป้องกันตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเสริมสร้างกำลังทางเรือโดยในปี ๒๕๗๘ (ค.ศ. ๒๐๓๕) ออสเตรเลีย จะมีกำลังทางเรือที่เข้มแข็งขึ้น โดยจะเพิ่มขนาดของกองเรือดำน้ำใหม่ใหญ่ขึ้นเป็น ๒ เท่า คือจะมีเรือดำน้ำแบบใหม่จำนวน ๑๒ ลำ มาทดแทนเรือดำน้ำชั้น Collins ที่ปัจจุบันมีประจำการอยู่ ๖ ลำ การจัดหาเรือพิฆาตป้องกันภัยทางอากาศใหม่จำนวน ๓ ลำ จัดหาเรือฟริเกตปราบเรือดำน้ำทดแทนเรือฟริเกตชั้น ANZAC เรือยกพลขึ้นบกขนาดใหญ่ (Landing Helicopter Dock) จำนวน ๒ ลำ เฮลิคอปเตอร์ Sea Hawk MH-60R จำนวน ๒๔ ลำ เครื่องบินลาดตระเวนตรวจการณ์ทางทะเล และในส่วนของกำลังทางอากาศจะมีการจัดหาเครื่องบินขับไล่ Joint Strike Fighter F-35 ถึงจำนวน ๗๒ ลำด้วย

ออสเตรเลียเห็นว่าสหรัฐอเมริกาจะยังคงเป็นมหาอำนาจทางทะเลชาติเดียวของโลก รวมทั้งเป็นมหาอำนาจทางทะเลในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย แต่ในอีก ๒๐ ปีข้างหน้าจะมีการปรากฏตัวของกำลังทางเรือของจีนและอินเดีย ซึ่งในเอเชียใต้ออสเตรเลียมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอินเดีย นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียได้ด้วย เช่น ปากีสถานที่มีความร่วมมือกันในการต่อต้านและปราบปรามเครือข่ายการก่อการร้ายในประเทศ มีความร่วมมือทางทหารมากขึ้น และช่วยเหลือในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านต่างๆ ออสเตรเลียยังได้ช่วยเหลืออัฟกานิสถานในการส่งกำลังเข้าร่วมใน International Security Assistance เพื่อช่วยเหลือและเสริมขีดความสามารถของ Afghan National Security Forces

สำหรับตะวันออกกลางและแอฟริกา ออสเตรเลียมีผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของชาติอยู่มากในตะวันออกกลาง รวมถึงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการค้า จึงมีความมุ่งมั่นที่จะดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อป้องกันการสร้างอาวุธทำลายล้างสูง และช่วยเหลือให้โลกสามารถเข้าถึงแหล่งพลังงานในตะวันออกกลางได้ โดยออสเตรเลียได้ส่งกำลังทางเรือเข้าปฏิบัติการในพื้นที่ตะวันออกกลางอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ รวมทั้งการส่งเรือรบและเครื่องบินลาดตระเวนตรวจการณ์ทางทะเลเข้าไปร่วมปฏิบัติการในกองกำลังนานาชาติเพื่อปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัดโซมาเลีย ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ มาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ออสเตรเลียยังพยายามที่จะให้เกิดสันติภาพขึ้นในแอฟริกา อันเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนความมั่นคงของโลก เช่น การเข้าช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการรักษาสันติภาพ เป็นต้น

ความเคลื่อนไหวของจีนในมหาสมุทรอินเดีย^๓

มหาสมุทรอินเดียที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ ๓ ของโลก เป็นเส้นทางผ่านเข้าออกที่สำคัญต่อเศรษฐกิจโลกและของจีน มีแหล่งทรัพยากรน้ำมันสำรองที่มากที่สุดในโลก ซึ่งจีนต้องพึ่งพาและรักษาแหล่งน้ำมันนี้ไว้เพื่อป้อนเข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่กำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วให้รอดหน้าต่อไปโดยไม่สะดุด นอกจากนี้ มหาสมุทรอินเดียยังเป็นประตูการค้าของจีนสู่เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกาและยุโรปผ่านช่องทางต่างๆ อีกด้วย แต่พื้นที่นี้ใช้ว่าจะปลอดภัยต่อจีนเนื่องจากปัญหาโจรสลัดใน ๒ พื้นที่ คือ ในบริเวณทะเลแดง อ่าวเอเดน ชายฝั่งโซมาเลีย และบริเวณ Horn of Africa กับ บริเวณช่องแคบมะละกาที่เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียสู่ทะเลจีนใต้ ซึ่งเรือสินค้าและเรือน้ำมันจีนต้องผ่านเข้าออก

จากความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีต่อจีน และปัญหาการกระทำอันเป็นโจรสลัด ซึ่งเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่แล้ว จีนยังต้องพบกับภัยคุกคามแบบดั้งเดิมคืออุปสรรคที่เกิดจากอิทธิพลของกำลังทางเรือของมหาอำนาจและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น ซึ่งต่างก็พยายามเข้ามามีบทบาทในมหาสมุทรอินเดีย เพราะมีผลประโยชน์และทรัพยากรอันมหาศาล โดยเฉพาะน้ำมัน ซึ่งในส่วนการดำเนินการของจีนเองในภูมิภาคนี้ ก็ได้มีการหลายด้านทั้งการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การทำประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มหาสมุทรอินเดียเป็นเส้นทางคมนาคมของการนำเข้าพลังงานและการขนส่งสินค้า มีรายละเอียดดังนี้

๑. การสำรวจปิโตรเลียมและแร่ธาตุในมหาสมุทรอินเดียของจีน

นอกจากผลประโยชน์ในเรื่องแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่ต้องการจากตะวันออกกลางแล้ว จีนได้เริ่มเข้าไปทำธุรกิจต่างๆ ในตะวันออกกลางเมื่อปี ๒๕๒๒ และในปี ๒๕๒๖ ได้

^๓ พลเรือตรี ช่อฉัตร กระเทศ. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๗ - ๑๘.

ก่อตั้งขึ้นบริษัทน้ำมันแห่งชาติของจีน หรือ China National Petroleum Cooperation (CNPC) ณ ประเทศคูเวต และต่อมาในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ ๑๙๙๐ บริษัทน้ำมันของจีนได้ลงนามด้านการบริการและเทคนิคกับประเทศต่างๆ ใน Gulf Cooperation Council ซึ่งมีมูลค่ากว่า ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเมื่อสิงหาคม ๒๕๕๔ จีนได้เริ่มเข้าสำรวจแหล่งทรัพยากรแร่ได้ทะเลในมหาสมุทรอินเดียเป็นครั้งแรก โดยผ่านทางพันธมิตรผู้ใกล้ชิดอย่างเมียนมาร์และศรีลังกา ทั้งนี้ China Ocean Mineral Resources Research and Development Association ได้ประกาศว่าจีนได้รับอนุমัติให้สำรวจหาแร่ Polymetallic Sulphide บนพื้นที่ ๑๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรในเขตทะเลหลวง (International Seabed Region) ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งจีนได้รับสัมปทานขุดก๊าซธรรมชาติในทะเลทางตะวันตกของเมียนมาร์ โดยจีนได้สร้างท่าเรือเพื่อรับน้ำมันดิบที่เมืองจ้าวผิวในรัฐยะไข่ของเมียนมาร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการสร้างท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากเมียนมาร์สู่จีน เพื่อเป็นเส้นทางลำเลียงสำรองเข้าสู่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน หลีกเลี่ยงช่องแคบมะละกาที่เริ่มมีการเดินเรือที่หนาแน่นมากขึ้นและยังเป็นจุดอันตรายทางยุทธศาสตร์ในการลำเลียงน้ำมันสู่จีน

๒. การทำประมง

ถึงแม้มหาสมุทรอินเดียจะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งปลาทูน่า แต่ความสนใจในการทำประมงของจีนในทะเลหลวงในมหาสมุทรอินเดียยังมีน้อยมาก ทั้งนี้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ พบเพียงได้วันที่เริ่มทำการประมงปลาทูน่าด้วยเบ็ดราวในมหาสมุทรอินเดียครั้งแรกในปี ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จึงนับการทำประมงในมหาสมุทรอินเดียยังไม่ใช่เป็นผลประโยชน์ของจีน

๑. เส้นทางคมนาคมทางทะเล

จากการที่จีนต้องการน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากตะวันออกกลางอันเป็นผลประโยชน์สำคัญของจีน ซึ่งการลำเลียงต้องดำเนินการโดยเรือน้ำมัน/ก๊าซธรรมชาติผ่านมหาสมุทรอินเดียช่องแคบมะละกา ทะเลจีนใต้ สู่จีนตามลำดับ ประกอบกับการจะต้องผ่านพื้นที่ที่มีโจรสลัดชุกชุม ดังนั้น เส้นทางคมนาคมทางทะเลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดที่จะจีนต้องรักษาไว้ให้มีความมั่นคงและปลอดภัยอยู่เสมอ ซึ่งนอกจากความสำคัญในการเป็นเส้นทางลำเลียงน้ำมันแล้ว มหาสมุทรอินเดียยังเป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าและวัตถุดิบหลักระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ในตะวันออกกลาง แอฟริกา และยุโรป หากพิจารณาจากสถิติการค้าของสหภาพยุโรปกับประเทศคู่ค้าสำคัญในปี ๒๕๕๕ ของคณะกรรมการยุโรป ซึ่งได้ตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวพบว่า จีนเป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้า (ส่งออกและนำเข้า) สูงสุดเป็นอันดับที่ ๒ ของโลก มีมูลค่าถึง ๓,๐๑๐,๑๔๒ ล้านยูโร และเป็นประเทศคู่ค้าที่มีมูลค่าการค้ากับสหภาพยุโรปสูงสุดเป็นอันดับที่ ๒ โดยมีมูลค่า ๔๒๖,๖๘๕

ล้านยูโร หรือ ๑๔.๒ % ของการค้ากับโลก^๓ ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่ใช้เส้นทางเดินเรือผ่านมหาสมุทรอินเดีย

จากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวจีนจึงต้องดำรงเส้นทางคมนาคมทางทะเลจากมหาสมุทรอินเดียไปยังเมืองท่าชายฝั่งทะเลของจีนตามยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกของจีน ซึ่งตลอดเส้นทางเดินเรือที่สำคัญนี้จีนได้เสริมสร้างความสัมพันธ์กับรัฐชายฝั่ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความร่วมมือระหว่างประเทศ และความสัมพันธ์ทางการทหารตามที่ได้กล่าวไปแล้ว สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องประกันความปลอดภัยของการใช้เส้นทางเดินเรือดังกล่าว

สำหรับปัญหาความมั่นคงที่เกิดจากการกระทำอันเป็นโจรสลัดโซมาเลีย จีนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยส่งหมู่เรือปราบปรามโจรสลัดซึ่งประกอบกำลังด้วยเรือฟริเกตหรือเรือพิฆาตจำนวน ๒ ลำ กับเรือส่งกำลังบำรุงขนาดใหญ่อีก ๑ ลำ ไปปฏิบัติภารกิจคุ้มกันเรือสินค้าของจีนและชาติอื่นๆ ที่แล่นผ่านเข้า – ออกพื้นที่อ่าวเอเดนและนอกชายฝั่งโซมาเลียมาตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน (สิงหาคม ๒๕๕๖) เป็นชุดที่ ๑๘ แล้ว โดยแต่ละชุดจะปฏิบัติการในพื้นที่ต่อเนื่องเป็นเวลาประมาณ ๓ เดือน โดยวิธีการของจีนจะปฏิบัติการอิสระ ไม่ปฏิบัติการร่วมกับกองกำลังทางเรือนานาชาติ แต่จะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์โจรสลัดและจะสนับสนุนกองกำลังอื่นๆ หากได้รับการร้องขอ ทั้งนี้ จีนได้ใช้วิธีคุ้มกันเรือสินค้าในลักษณะของกระบวนเรือ (Convoy) โดยมีจุดนัดพบเพื่อรวมพลกับเรือสินค้าที่ต้องการร่วมกระบวนเรือบริเวณปลายช่องทางเดินเรือทั้งสองด้านบริเวณใกล้กับ Horn of Africa และใกล้กับจิบูตี บริเวณช่องแคบبابเอลมันเดบ ซึ่งการส่งหมู่เรือปราบปรามโจรสลัดไปยังอ่าวเอเดนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาเกือบ ๖ ปี ทำให้จีนได้ใช้ช่วงเวลาในการเดินทางไปและกลับในการฝึกการเดินเรือและการปฏิบัติการทางเรือสาขาต่างๆ ที่จำเป็น เช่น การป้องกันภัยทางอากาศ การป้องกันภัยเรือดำน้ำ และการป้องกันภัยเรือผิวน้ำ ซึ่งเป็นสาขาปฏิบัติการทางยุทธวิธีตามแบบที่จำเป็นในการก้าวไปสู่กองเรือทะเลลึกตามยุทธศาสตร์การป้องกันทางทะเลระยะไกลของจีน ทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้การปฏิบัติงานร่วมกับกองเรือนานาชาติที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน และยังเป็นการสร้าง ความคุ้นเคยกับประเทศในภูมิภาคกับการปรากฏตัวของกำลังทางเรือของจีนอีกด้วย

นอกจากนั้น ยังถือเป็นการทดสอบและเตรียมความพร้อมในการส่งกำลังบำรุงให้กับกองเรือของจีนที่ปฏิบัติการในต่างประเทศของเมืองท่าต่างๆ ที่อยู่ในเส้นทางเดินเรือ เพราะมีการแวะเยี่ยมเมืองท่าและการฝึกร่วมกับกองทัพเรือของแต่ละประเทศอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะหมู่เรือ

^๓ European Commission, Directorate-General for Trade. “China, Trade with World”. (Online) Available :

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, (16-04-2014).

ปราบปรามโจรสลัดชุดที่ ๑๖ ได้รับการกิจพิเศษต่อเนื่องจากการปฏิบัติการในอ่าวเอเดนไปปฏิบัติหน้าที่คุ้มกันเรือบรรทุกอาวุธเคมีของซีเรียไปส่งให้กับเรือของสหรัฐอเมริกาเพื่อนำไปทำลายในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และยังได้เดินทางต่อไปยังทางตอนเหนือและทางฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกา โดยแวะเยี่ยมเมืองท่าของ ๘ ประเทศ ได้แก่ คูนิเซีย เซเนกัล ไอวอรี โคสต์ ในจิเรีย คาเมรูน อังโกลา นามิเบีย และแอฟริกาใต้ ก่อนที่จะเดินทางกลับฐานทัพเรือชิงเต่าในจีน รวมระยะเวลาที่ออกปฏิบัติการทั้งสิ้นถึง ๘ เดือน

สรุปได้ว่าความเคลื่อนไหวของกำลังทางเรือของจีนในมหาสมุทรอินเดีย เริ่มมาจากการส่งเรือรบจำนวน ๒ ลำเดินทางรอบโลกครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๔๕ โดยแวะเมืองท่าเพียงแห่งเดียวที่สิงคโปร์ และการเริ่มส่งเรือรบเดินทางแวะเยี่ยมเมืองท่าและฝึกร่วมกับกองทัพเรือต่างประเทศในมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้ ได้แก่ ปากีสถาน อินเดีย และไทยเมื่อปี ๒๕๔๘ เป็นต้นมา ส่วนความเคลื่อนไหวในมหาสมุทรอินเดียคือจากการส่งหมู่เรือปราบปรามโจรสลัดไปปฏิบัติการกิจอย่างต่อเนื่องในพื้นที่อ่าวเอเดน และทะเลนอกชายฝั่งโซมาเลียมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ และยังไม่มีการข่าวสารเกี่ยวกับการตั้งฐานทัพนอกประเทศ หรือการมีกำลังทหารจีนประจำการไว้ในประเทศใดในภูมิภาคนี้แต่อย่างใด

สรุป

ในบทนี้ได้กล่าวถึงทฤษฎีในการกำหนดยุทธศาสตร์และได้พิจารณาเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนขึ้น ซึ่งยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนที่สังเคราะห์ได้ในครั้งนี้ได้พบว่าแตกต่างไปจากเดิม เพราะมีการกำหนดให้ครอบคลุมผลประโยชน์ของชาติทางทะเลในดินแดนที่อ้างสิทธิ์และในดินแดนที่คนจีนเข้าไปแสวงประโยชน์ ซึ่งเหมือนกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย ฯลฯ ที่ระบุไว้ในลักษณะเดียวกัน นอกจากนั้น จากการที่มีการกำหนดเป้าหมายให้สามารถปฏิบัติการทางเรือได้ทุกแห่งทั่วโลกภายในปี ๒๕๕๓ จึงมีการกำหนดการก้าวขึ้นเป็นชาติมหาอำนาจทางทะเลไว้ในยุทธศาสตร์ทางทะเลด้วย โดยสามารถแยกยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลออกเป็น ๒ ทาง คือ ทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ได้แก่ ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกหรือยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ส่วนยุทธศาสตร์ทางเรือของจีนที่มีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติการเป็นพื้นที่ตามห้วงเวลานั้น ได้แก่ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล

จากการนั้นได้มีการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของโลก ภูมิภาค และอนุภูมิภาค ทั้งในเอเชีย – แปซิฟิก และ ในมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงและความเคลื่อนไหวของจีนในแต่ละพื้นที่ พบว่าปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ คือ การอ้างกรรมสิทธิ์ของหมู่เกาะสแปรตลีย์ และหมู่เกาะ

อื่นๆ ในทะเลจีนใต้ ตลอดจนอาณาเขตทางทะเลและเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่ยังมีการอ้างสิทธิ์ทับซ้อนกัน เพื่อการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจีนมีข้อพิพาทอยู่กับชาติอาเซียน ๔ ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน โดยแต่ละประเทศก็มีวิธีดำเนินการที่แตกต่างกันในการแก้ไขปัญหา แม้ว่าคูกรณีหลายประเทศจะได้พยายามใช้ช่องทางการเจรจาผ่านเวทีการประชุมของอาเซียนและเวทีอื่นๆ แล้วก็ตาม แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ และจีนเองก็ไม่รีบร้อนที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวหากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังไม่ยอมรับการอ้างสิทธิ์ครอบครองของจีน แต่จะใช้วิธีสร้างความเข้มแข็งของกำลังทางเรือและขีดความสามารถในการสนับสนุนการส่งกำลังบำรุงในหมู่เกาะที่จีนครอบครองอยู่ เพื่อใช้เป็นฐานต่อระยะในการปฏิบัติการของกำลังทหารตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล แม้ว่าแนวโน้มภายในทศวรรษหน้าจีนยังต้องการจะแก้ไขปัญหาข้อพิพาทโดยสันติวิธี แต่จีนให้ความสำคัญกับการแสวงประโยชน์ร่วมกันมากกว่าการลงทุนในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในทะเลจีนใต้และการแบ่งปันเขตแดนทางทะเล ซึ่งท่าทีของจีนในเรื่องดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งกับประเทศคู่กรณี และอาจส่งผลกระทบต่อเส้นทางเดินเรือในภูมิภาคซึ่งผ่านบริเวณดังกล่าวได้

ส่วนเรื่องปัญหาความมั่นคงในมหาสมุทรอินเดียเป็นปัญหาความมั่นคงที่เกิดจากการกระทำอันเป็นโจรสลัดโซมาเลียและโจรสลัดในช่องแคบมะละกา ซึ่งปัจจุบันได้ลดความรุนแรงและผลกระทบลงมาก สำหรับปัญหาของการขยายอิทธิพลของชาติต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก และในมหาสมุทรอินเดีย ทั้งจากประเทศมหาอำนาจและประเทศชายฝั่งที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเองนั้น อาจจะทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันในพื้นที่ได้ทั้ง ๒ ภูมิภาค โดยเฉพาะระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา จีนกับญี่ปุ่น หรือจีนกับอินเดีย

บทที่ ๔

ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน ที่มีต่อประเทศไทย

กล่าวนำ

จากการตรวจสอบสถานการณ์ความมั่นคง ปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดีย (อินโด – แปซิฟิก) และยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนที่ผ่านการสังเคราะห์ ในบทที่ ๓ ในบทนี้จะนำมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเชื่อถือได้ของยุทธศาสตร์ดังกล่าวว่ากำหนดขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือไม่ รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการที่จีนต้องการเป็นมหาอำนาจทางทะเล โดยใช้ทฤษฎีสमुททานุภาพ และจะนำแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงมาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนจะมีต่อภูมิภาคและต่อประเทศไทยในทศวรรษหน้า เพื่อนำไปพิจารณา กำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้าที่เหมาะสมต่อไป

วิเคราะห์ขีดความสามารถของจีนในการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเล

ในการวิเคราะห์ขีดความสามารถของจีนในการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลจะใช้ทฤษฎีสमुททานุภาพของมาฮาน และทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบของ Bartlett มาวิเคราะห์ ดังนี้

๑. สมุททานุภาพที่เกื้อกูลต่อยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีน

ปัจจัยสำคัญที่เกื้อกูลต่อสมุททานุภาพหรือกำลังอำนาจทางทะเล ที่จะมีผลต่อการเป็นชาติมหาอำนาจทางทะเลของจีน ได้แก่

๑.๑ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ จีนมีพรมแดนติดกับทะเลเป็นระยะทางมากกว่า ๑๘,๐๐๐ กิโลเมตร ตั้งแต่อ่าวไต้หวันทางตอนเหนือ ทะเลเหลือง ทะเลจีนตะวันออก อ่าวตังเกี๋ย และทะเลจีนใต้ ซึ่งมีอาณาเขตพื้นที่ทางทะเลประมาณ ๔.๗๑ ล้านตารางกิโลเมตร^๑ และตั้งอยู่ในเส้นทางเดินเรือหลักของแปซิฟิกตะวันตก ไปยังฝั่งตะวันออกของสหพันธรัฐรัสเซีย เกาหลีใต้

^๑ กรมข่าวทหารเรือ. เอกสารประกอบการสัมมนาผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ , ๒๕๕๔.

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) และญี่ปุ่น แม้จะมีชายฝั่งทะเลที่ทอดยาวเพียงพอที่ทำให้สามารถออกทะเลได้สะดวก แต่มีทางออกสู่ทะเลเฉพาะทางฝั่งตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น และมีพรมแดนทางบกติดกับประเทศเพื่อนบ้านถึง ๑๕ ประเทศ เป็นระยะทางกว่า ๒๐,๐๐๐ กิโลเมตรที่เป็นข้อจำกัดในการออกสู่ทะเล ดังนั้น ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของจีนถือว่าเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมุทรภาพ แม้ว่าจะมีข้อด้อยอยู่บ้างจากการที่ไม่สามารถออกสู่ทะเลได้ทุกด้าน

๑.๒ ลักษณะรูปร่างขอบฝั่งของประเทศ ถือว่าเป็นประเทศที่มีขอบฝั่งทะเลที่ยาวมีอ่าวที่เหมาะสมสำหรับจอดเรือ มีท่าเรือตามแนวชายฝั่งจำนวนมาก และขีดความสามารถด้านพาณิชย์นาวีสูง รวมทั้ง สามารถใช้แม่น้ำแยงซีเกียงเป็นเส้นทางขนส่งให้เรือสินค้าขนาด ๑๐,๐๐๐ ตัน เดินเรือเป็นระยะทาง ๔,๒๒๒ กิโลเมตรจากชายฝั่งนครเซี่ยงไฮ้เข้าไปยังนครฉงชิ่ง ตอนกลางของประเทศ ได้^๒ จึงนับว่าปัจจัยข้อนี้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมุทรภาพของจีนเป็นอย่างมาก

๑.๓ การขยายอาณาเขตและขอบเขตของดินแดน การที่จีนมีชายฝั่งทะเลที่ทอดยาว มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีทัศนคติสนับสนุนการค้าขายหรือการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทะเล ทั้งการประมง พาณิชยกรรม และพร้อมที่จะไปแสวงหาประสบการณ์ในดินแดนใหม่ และการมีชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศต่างๆ ทั่วโลกประมาณ ๕๐ ล้านคน ส่วนใหญ่อพยพจากมณฑลฝูเจี้ยน กวางตุ้งและไหหลำ ซึ่งเป็นหัวเมืองชายทะเล^๓ เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยนี้ได้เป็นอย่างดี

๑.๔ จำนวนประชากรที่มีความสามารถในการใช้ทะเล จากประชากรในปี ๒๕๕๖ ของจีนกว่า ๑,๓๖๒ ล้านคน^๔ มีอัตราความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยประมาณ ๑๔๐ คนต่อตารางกิโลเมตร แต่ในพื้นที่ชายทะเลมีอัตราความหนาแน่นประชากรสูงกว่านี้มาก เช่น นครเซี่ยงไฮ้มีอัตราความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยประมาณ ๓,๗๐๐ คนต่อตารางกิโลเมตร^๕ และในภาพรวม

^๒ สถานกงสุลใหญ่ ณ นครฉงชิ่ง. “การคมนาคมและโลจิสติกส์มหานครฉงชิ่ง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://www.thaiembassy.org/chengdu/th/articles/4008/43401>.

^๓ Wikipedia. “Overseas Chinese”. (Online) Available : http://en.wikipedia.org/wiki/Overseas_Chinese, (2014 - 08 - 29).

^๔ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง. “ข้อมูลทั่วไป” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://www.thaiembbeij.org/thaiembbeij/th/republic-of-china/overview-of-china/>.

^๕ World Population Review. “China Population 2014”. (Online). Available :

<http://worldpopulationreview.com/countries/china-population/>.

ประชากรของจีนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามแนวชายฝั่งทะเล โดยประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจัยข้อนี้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมุททานุภาพเช่นกัน

๑.๕ อุปนิสัยประจำชาติ คนจีนมีนิสัยชอบการค้าขายกับต่างประเทศ ชอบการผจญภัย มีความขยันขันแข็งในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก จึงนิยมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทะเล และมีวิทยาการด้านการเดินเรือมาตั้งแต่ในอดีต ดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ไทยก็กล่าวถึงการค้าขายกับจีนด้วยเรือสำเภามาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นเวลากว่า ๗๐๐ ปีมาแล้ว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยอีกประการหนึ่ง

๖. คุณลักษณะของรัฐบาล นับตั้งแต่จีนได้เริ่มเปิดประเทศและรับเอาแนวทางการค้าเสรีในสมัยนายเติ้ง เสี่ยวผิง ทางกรจีนก็มีนโยบายส่งเสริมการค้าต่อเรือ และการพาณิชย์นาวีเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ จนกระทั่งการกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกลในปี ๒๕๔๕ เพื่อสร้างกำลังทางเรือให้มีความเข้มแข็งและสามารถคุ้มครองผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในการป้องกันเขตอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเล และดำรงเส้นทางเดินเรือที่จำเป็นต่อการค้าเลี้ยงวัตถุดิบ พลังงาน และสินค้าต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจดำรงอยู่ได้ ซึ่งขีดความสามารถในการต่อเรือของจีนได้พัฒนาไปมากและเริ่มประสบผลสำเร็จตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษที่ ๑๙๘๐ และเห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ ๑๐ และ ๑๑ ของจีน (ช่วงปี ๒๕๔๔-๒๕๔๘ และ ๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ ตามลำดับ) เมื่อทางการได้ให้มีการควมรวมภาคอุตสาหกรรมต่อเรือเข้าด้วยกัน การเปิดรับเทคโนโลยีจากชาติตะวันตก และการเข้าแข่งขันการค้าต่อเรือในตลาดโลก ทำให้ปัจจุบันจีนได้ก้าวมาเป็นผู้นำอันดับ ๑ ในอุตสาหกรรมต่อเรือโดยในปี ๒๕๕๓ มีกำลังการผลิต ๕๐.๘ ล้านตัน หรือคิดเป็นรายได้ ๔๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ^๖ หรือร้อยละ ๔๓ ของการค้าต่อเรือในโลก จนปัจจุบันกำลังผลิตในการต่อเรือมีมากเกินความต้องการของตลาด จึงได้ปรับเปลี่ยนไปวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในประเทศ รวมทั้งนำขีดความสามารถไปใช้ในภาควิศวกรรมที่เกี่ยวข้องกับทะเล (Marine Engineering) เช่น การสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันหรือก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

จากผลของการดำเนินการตามนโยบายส่งเสริมการอุตสาหกรรมต่อเรือและพาณิชย์นาวี ทำให้ปัจจุบันจีนมีเรือสินค้ามากกว่า ๒๑๐,๐๐๐ ลำ ซึ่งอุตสาหกรรมทางทะเลของจีนกำลังกลายเป็นหนึ่งในเสาหลักของเศรษฐกิจจีน^๖ และจีนต้องการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมต่อเรือ

^๖ GlobalSecurity.org, "China Shipbuilding Industry". (Online). Available :

<http://www.globalsecurity.org/military/world/china/shipbuilding.htm> .

ก้าวขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่งของโลกภายใน ๑๐ – ๒๐ ปี^๑ ซึ่งปัจจุบันก็ได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้แล้ว นอกจากนั้น ทางการเงินไม่เคยล้มที่จะออกกฎหมายใด ๆ ที่จะรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของตน แม้ว่าจะต้องเสี่ยงต่อการกระทบกระทั่งกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การจัดตั้งเขตปกครองพิเศษของหมู่เกาะทะเลจีนใต้บนเกาะวูดดีในหมู่เกาะพาราเซล หรือการประกาศเขตแสดงตนเพื่อการป้องกันภัยทางอากาศในทะเลจีนตะวันออก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ที่มีข้อพิพาทกับญี่ปุ่นในบริเวณหมู่เกาะเตียวหยู เป็นต้น ซึ่งปัจจัยคุณลักษณะของรัฐบาลนี้ถือว่าสำคัญและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสมรรถภาพของจีนเป็นอย่างมาก

จากปัจจัยทั้ง ๖ ประการที่เกื้อหนุนต่อสมรรถภาพหรือกำลังอำนาจทางทะเลของจีนที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้แนวโน้มการพัฒนาเป็นชาติมหาอำนาจทางทะเลของจีนมีความเป็นไปได้ แม้ปัจจุบันยังไม่มีฐานทัพเรือในต่างประเทศ แต่สามารถชดเชยได้ด้วยการขอเข้าใช้ฐานทัพและท่าเรือมิตรประเทศของจีนตามแนวเส้นทางเดินเรือในเอเชีย – แปซิฟิกและในมหาสมุทรอินเดีย แล้วจัดตั้ง “ระบบการส่งกำลังบำรุงระยะไกล” ที่เหมาะสมขึ้นทดแทน อีกทั้งจะเป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของจีนที่ไม่ต้องการรุกรานชาติใดด้วยกำลังทหารหรือการมีกำลังทหารประจำการในต่างประเทศ ทั้งยังช่วยลดความหวาดระแวงและกระแสต่อต้านจีนจากมิตรประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย

๒. การกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเล

ในการศึกษาการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน และเพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์จากบทที่ ๓ ว่ายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลที่กำหนดขึ้นนั้น มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางการดำเนินการของจีนตามยุทธศาสตร์ในห้วง ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓ โดยการใช้แบบจำลองตามทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบของ Bartlett Model โดยศึกษาตัวแปรสำคัญ ๖ ประการ ดังนี้

๒.๑ วัตถุประสงค์เป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีน คือ การรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลให้ได้ทุกแห่งในโลกภายในปี ๒๕๕๓

๒.๒ สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง

เมื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ความมั่นคงในโลกจะพบว่ากำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนแปลงจากขั้วอำนาจเดียวเป็นลักษณะของหลายขั้วอำนาจที่ไม่สมดุลกัน มหาอำนาจแต่ละประเทศต่างมุ่งปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในภูมิภาคอินโด –

^๑ “China shipbuilding sector in recovery mode”. Online : <http://www.seatrade-global.com/news/asia/china-shipbuilding-sector-in-recovery-mode.html> (2014 - 08 - 30)

แปซิฟิก ซึ่งจีนได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น โดยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศมหาอำนาจ คงมีเพียงสหรัฐอเมริกาเพียงประเทศเดียวที่มีแนวโน้มว่าจะสามารถมีการขัดแย้งถึงขั้นต้องใช้กำลังทางทหารเข้าระงับข้อพิพาท โดยสาเหตุของข้อขัดแย้งน่าจะเกิดจากสาเหตุหลัก ๓ ประการ คือ การรักษาผลประโยชน์และผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค การสนับสนุนญี่ปุ่นกรณีที่มีข้อขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ของหมู่เกาะเดียวอยู่ในทะเลจีนตะวันออก และการสนับสนุนได้หวั่นกรณีข้อขัดแย้งเนื่องจากการประกาศเอกราชซึ่งสหรัฐอเมริกามีพันธกรณีที่จะต้องให้ความคุ้มครอง รวมทั้ง อาจเกิดความขัดแย้งกับญี่ปุ่นเนื่องจากข้อขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ของหมู่เกาะเดียวอยู่และจากการขยายอิทธิพลทางทหารของญี่ปุ่น

สำหรับในทะเลจีนใต้แนวโน้มในห้วง ๑๐ ปีข้างหน้าโอกาสเกิดข้อขัดแย้งกรณีพิพาทระหว่างประเทศที่อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้อาจยังมีอยู่ โดยเฉพาะระหว่างจีนกับเวียดนามและจีนกับฟิลิปปินส์ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุน แม้ว่าจีนจะยังคงเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของเวียดนาม โดยในปี ๒๕๕๖ มูลค่าการค้าขายรวม ๕๐,๒๑๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นการนำเข้าจากจีนถึง ๓๖,๕๕๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเวียดนามขาดดุลการค้าจีนถึง ๒๓,๗๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ^๔ แต่จากเหตุการณ์จลาจลนองเลือดที่ชาวเวียดนามทำการประท้วงต่อต้านจีนที่นำแท่นสำรวจปิโตรเลียมเข้าไปสำรวจในเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่เวียดนามอ้างสิทธิ์ใกล้หมู่เกาะพาราเซลในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๗ ทำให้จีนต้องอพยพพยานักธุรกิจและคนงานจีนที่ประกอบธุรกิจและทำงานอยู่ในเวียดนามกลับประเทศกว่า ๓,๐๐๐ คน ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่ยังคงฝังใจระหว่างทั้งสองประเทศ จึงถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังมีความขัดแย้งกันอยู่และสถานการณ์ยังละเอียดอ่อนพร้อมที่จะปะทุได้ตลอดเวลา แม้ว่ากำลังทางเรือของเวียดนามยังไม่มีความพร้อมพอที่จะท้าทายกำลังทางเรือของจีนได้ก็ตาม

แต่ในส่วนของมาเลเซียและบรูไนน่าจะยังไม่มีข้อพิพาทในห้วงระยะเวลาดังกล่าว เนื่องจากปัจจุบันมาเลเซียเองจำเป็นต้องพึ่งพาจีนเป็นอย่างมาก โดยปัจจุบันจีนถือเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของมาเลเซียติดต่อกันมากกว่า ๕ ปี นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ในปี ๒๕๕๖ มูลค่าการค้าขายระหว่างสองประเทศเป็นเงิน ๒๐๓,๒๓๐ ล้านดอลลาร์ (ประมาณ ๖๓,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) เฉพาะสินค้าจากไฮโดรคาร์บอนและผลผลิตจากปิโตรเลียมซึ่งเป็นสินค้าออกหลักของมาเลเซียคิดเป็นมูลค่า ๔๐,๒๒๐ ล้านดอลลาร์ (๑๒,๕๗๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) หรือร้อยละ ๔๑.๕ ของสินค้าออก

^๔ China Daily. "China remains Vietnam's biggest trade partner in 2013" (Online). Available :

ของมาเลเซียไปยังจีน^๕ บรูไนเองก็มีจีนเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญและเป็นประเทศที่ไปลงทุนในจีนมากเป็นอันดับ ๒ ของกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้น แนวโน้มในภาพรวมประเทศในอาเซียนที่มีข้อพิพาท การอ้างสิทธิ์ครอบครองดินแดนในทะเลจีนใต้ หากคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ยังคงมีโอกาสมิที่จะมีความร่วมมือกันแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ โดยยังไม่ต้องการเจรจาหรือตกลงกันในเรื่องกรรมสิทธิ์ของดินแดน/หมู่เกาะและอาณาเขตที่เกี่ยวข้องเนื่องตามกฎหมายทะเล และจากกำลังทางเรือของจีนที่มีจำนวนมากขึ้นและมีสมรรถนะสูงขึ้น คงทำให้การวางกำลังทางเรือในบริเวณดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นด้วย ผลที่อาจจะตามมาคือโอกาสที่จะมีการกระทบกระทั่งกับกำลังทางเรือของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคย่อมมีสูงขึ้นตามไปด้วย แต่จากวัตถุประสงค์ของจีนเองที่ต้องการให้ในพื้นที่ทะเลจีนใต้มีความเรียบร้อยและสงบ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนเองที่ยังต้องพึ่งพาประเทศในอาเซียน โดยเฉพาะในคาบสมุทรอินโดจีนตั้งแต่เมียนมาร์จนถึงเวียดนาม ซึ่งจีนถือว่าเป็นเปรียบเสมือนกับ “หลังบ้าน” และยังเป็นช่องทางออกสู่ทะเลของภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน รวมทั้งเป็นเส้นทางสำรองที่เชื่อมต่อกับมหาสมุทรอินเดียในกรณีที่ดินถูกปิดล้อมในทะเลจีนใต้ ซึ่งที่ตั้งของประเทศไทยก็อยู่ตรงกึ่งกลางของภูมิภาคนี้ ดังนั้น การกระทบกระทั่งกันในพื้นที่หากมีก็น่าจะไม่ยืดเยื้อและจบลงในระยะเวลานั้น โดยไม่กระทบต่อการใช้เส้นทางเดินเรือ และจีนน่าจะเน้นการแก้ปัญหาอย่างสันติ ยกเว้นกรณีข้อขัดแย้งที่มีผลต่อบูรณภาพแห่งดินแดน

ในส่วนสภาวะแวดล้อมทางทะเลในมหาสมุทรอินเดีย ภัยคุกคามของจีนได้แก่ ปัญหาภัยความมั่นคงในรูปแบบใหม่ เช่น การกระทำอันเป็นโจรสลัด การก่อการร้าย และภัยพิบัติต่างๆ ส่วนความขัดแย้งน่าจะเกิดจากการรักษาอุลอันจาและผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา ในภูมิภาค การรักษาเส้นทางเดินเรือที่จะใช้ในการลำเลียงพลังงานและสินค้าที่ผ่านเข้ามาในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณช่องแคบมะละกา (รวมช่องแคบสิงคโปร์ไว้ด้วย) ส่วนปัญหาภัยความมั่นคงแบบดั้งเดิมนั้นนอกจากสหรัฐอเมริกาแล้ว แนวโน้มการขยายอิทธิพลของอินเดียเข้ามาในพื้นที่ก็เริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น อาจมีโอกาสมิที่จะเกิดการกระทบกระทั่งกันได้หากจีนเพิ่มการส่งกำลังทางเรือเข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่เพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางทะเลของจีน

ดังนั้น จากการประเมินสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน ได้แก่ ปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ และภัยคุกคามความมั่นคงแบบดั้งเดิมจากปัญหาความขัดแย้งการอ้างสิทธิ์ครอบครองในทะเล

^๕ Department of Statistics, Malaysia. “TRADE PERFORMANCE FOR THE YEAR OF 2013 AND THE MONTH OF DECEMBER 2013”. Online : http://www.statistics.gov.my/portal/images/stories/files/LatestReleases/trade/bi/Dec13/Pre_External_Trade_Dec13BI.pdf

และจากการรักษาดุลอำนาจและผลประโยชน์ของมหาอำนาจในภูมิภาค รวมทั้ง ทำให้ทราบถึงแรงบังคับของความต้องการทางเศรษฐกิจของจีนที่ต้องการสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคที่มีความสงบสุขเพื่อให้การดำเนินตามยุทธศาสตร์บรรลุผลได้ ซึ่งโดยภาพรวมสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงยังมีความสงบสุขและมีเสถียรภาพเพียงพอที่จะสามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลนี้ได้

๒.๓ ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกที่จีนใช้ในการดำรงเส้นทางคมนาคมของพลังงาน วัตถุดิบและสินค้าระหว่างจีนกับตะวันออกกลาง แอฟริกา และยุโรป ด้วยการเข้าไปสนับสนุนให้มีการสร้าง/พัฒนาท่าเรือ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในดินแดนของมิตรประเทศตลอดเส้นทางเดินเรือ พร้อมการสร้างเส้นทางสำรองเพื่อใช้ในการลำเลียงพลังงานเข้าสู่จีน สนับสนุนด้วยยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล โดยพัฒนาขีดความสามารถของกำลังทางเรือ การขยายระยะปฏิบัติการ และมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทั้งการเตรียมความพร้อม การจัดหาและสร้างเสริมกำลังทางเรือ ทำให้ความมุ่งมั่นและเป้าหมายที่จะเป็นหนึ่งในมหาอำนาจทางทะเลของจีนภายในปี ๒๕๕๓ มีความน่าจะเป็นที่จะสามารถกระทำได้เพราะสอดคล้องกับพลังอำนาจแห่งชาติด้านต่างๆ ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ทำให้ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลนี้มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้

๒.๔ กำลังอำนาจหรือเครื่องมือ

กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ ทางการเมืองระหว่างประเทศ การพาณิชย์นาวี และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงจะทำให้ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกสามารถดำเนินไปได้ สำหรับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล กำลังอำนาจหรือเครื่องมือของยุทธศาสตร์นี้คือ กำลังทางเรือซึ่งจีนกำลังพัฒนาให้มีขนาด ประเภท และจำนวนที่เพียงพอต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้มีขีดความสามารถ ๘ ด้าน คือ การป้องปรามนิวเคลียร์ ความแม่นยำในการโจมตี การปฏิบัติการนอกประเทศ การป้องกันภัยทางอากาศ การคุ้มครองเส้นทางเดินเรือ ระบบการส่งกำลังบำรุงร่วม กิจการอวกาศ และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งกำลังอำนาจต่างๆ ของจีนนับว่ามีความพร้อมที่จะดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลที่กำหนด

๒.๕ ทรัพยากรอันจำกัด

๒.๕.1 ด้านงบประมาณ จากการเล็งเห็นความสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ และรัฐบาลจีนในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเล ทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องและได้รับเพิ่มเติมมาตลอด ทำให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ดังนั้น งบประมาณจึงอาจไม่ใช่ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของจีน

๒.๕.๒ ด้านเทคโนโลยี จากการที่ชาติตะวันตกยังคงจำกัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีทันสมัยทางทหารหรือทางด้านพลเรือนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการทหารได้ รวมทั้ง การห้ามขายอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยให้กับจีน การดำเนินการของจีนจึงจำเป็นต้องจัดหาจากประเทศที่ยอมขายหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าวให้ เช่น สหภาพรัสเซีย อิสราเอล บราซิล เป็นต้น หรือการนำเทคโนโลยีทางด้านพลเรือนมาประยุกต์ใช้กับงานทางทหาร รวมทั้งการค้นคว้าวิจัยเองด้วย ซึ่งจำเป็นต้องใช้ระยะในการดำเนินการ และอาจไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จตามแผนงานที่วางไว้ ดังนั้น เทคโนโลยีจึงถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของจีน

๒.๖ ความเสี่ยงต่อความล้มเหลว

ความเสี่ยงคือความแตกต่างระหว่างวัตถุประสงค์/เป้าหมาย กับกำลังอำนาจ/เครื่องมือเมื่อนำไปปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ ซึ่งวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน คือ การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลได้ทุกแห่งในโลก ด้วยการใช้กำลังอำนาจทางด้านการเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ การพาณิชย์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยใช้ขีดความสามารถของกำลังทางเรือ ๘ ประการสนับสนุนการดำเนินการ ดังนั้น ความเสี่ยงของยุทธศาสตร์นี้ประการแรก คือ สภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจของโลกที่มีผลต่องบประมาณที่ใช้ดำเนินการของกำลังอำนาจทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ และทางด้านการทหารในการเสริมสร้างกำลังกองทัพ โดยเฉพาะกำลังทางเรือ ซึ่งต้องสัมพันธ์กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ และยังคงต้องการสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคที่มีความสงบเรียบร้อย มีความปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อจะทำให้มีความมั่งคั่งสามารถนำไปพัฒนากำลังอำนาจตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลที่ต้องการได้ แต่จากสภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจของโลกตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นต้นมา ส่งผลให้เศรษฐกิจของจีนเกิดการชะลอตัว และต้องปรับลดอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจลดลงจนมาอยู่ในระดับร้อยละ ๗ – ๗.๕ ในปี ๒๕๕๗ หรือลดลงต่อเนื่องเป็นปีที่ ๕ แม้ว่าจะยังคงถือว่ามีเสถียรภาพก็ตาม ปัจจัยเชิงลบที่สำคัญได้แก่ ความเปราะบางของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งยังอาจเกี่ยวพันไปถึงข้อขัดแย้งทางการเมืองระหว่างจีนกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเปรียบเสมือนระเบิดเวลาทีรอวันประทุ^๑ สำหรับความเสี่ยงประการที่สอง ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่หากไม่สามารถจัดหาหรือพัฒนาได้ทันตามแผนงานที่วางไว้ก็ย่อมมีผลกระทบต่อการดำเนินการพัฒนากองทัพเพื่อมาสนับสนุนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

^๑ ดอกเตอร์ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร, อัครราชทูต(ฝ่ายการพาณิชย์) สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงปักกิ่ง.

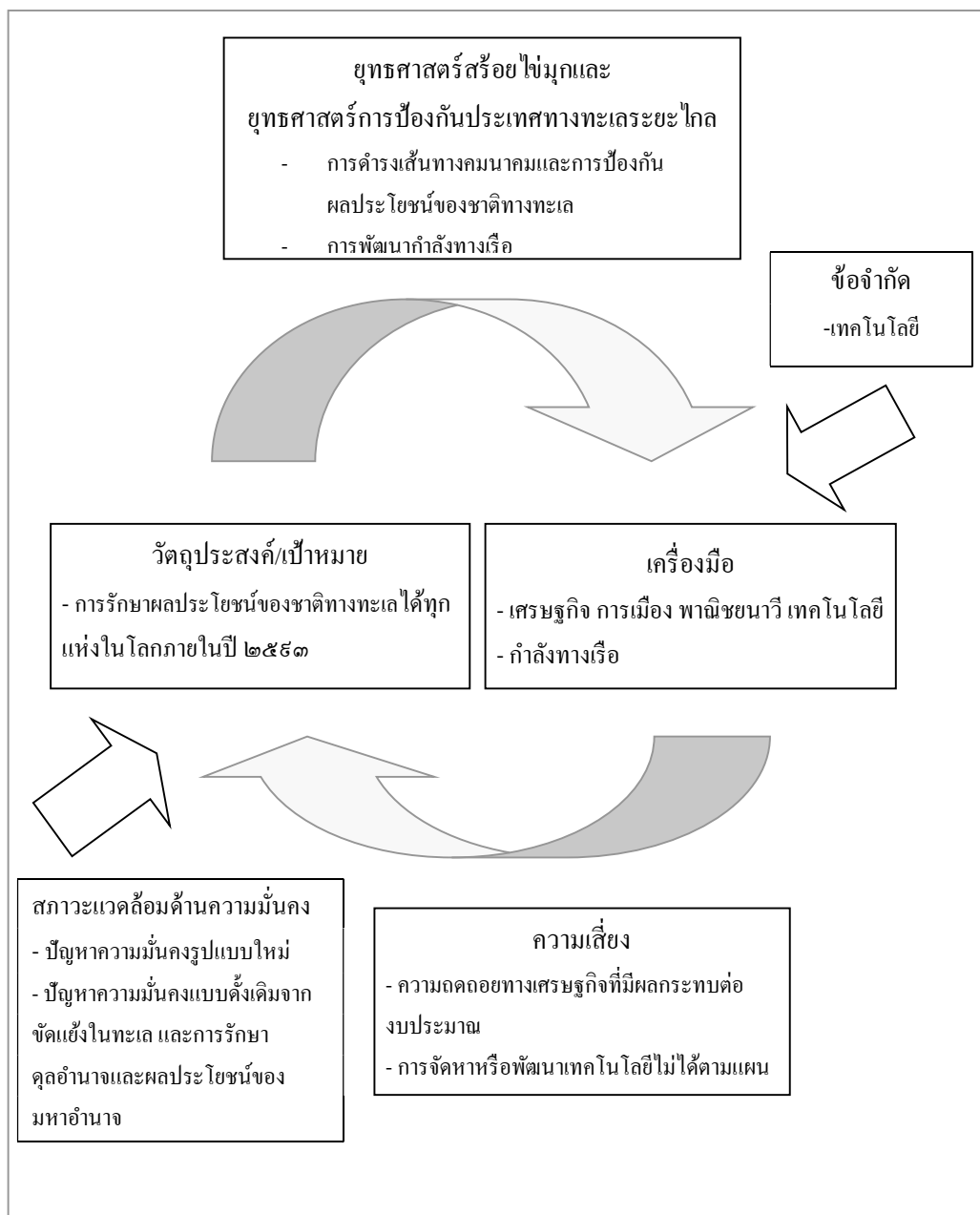
“เศรษฐกิจจีนในปี ๒๕๕๗...การเติบโตเชิงคุณภาพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.slideshare.net/Noppom_Thepsithar/2014-0123-57.

สามารถนำตัวแปรทั้ง ๖ ประการมาวิเคราะห์ในแบบจำลองตามทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบของ Bartlett Model ได้ดังภาพที่ ๔ - ๑ ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่ายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์สรีอัยไม่มุกและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล ได้กำหนดขึ้นตามทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และมีความเหมาะสม เชื่อถือได้ และยอมรับปฏิบัติได้

ภาพที่ ๔ - ๑ การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน

ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนที่มีต่อประเทศไทย

ในการวิเคราะห์ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนต่อประเทศไทย จะใช้แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศมาเป็นกรอบในการพิจารณา ซึ่งการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางทะเลของจีนพบว่าเป็นแนวคิดแบบสังคมนิยมใหม่ โดยจีนเลือกใช้กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจ และการที่จีนพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างต่อเนื่องจนมีระบบเศรษฐกิจที่โตเป็นอันดับ ๒ ของโลก ทำให้กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนสูงขึ้น มีความมั่งคั่งเพียงพอที่จะนำไปใช้เสริมสร้างกำลังอำนาจทางทหารเพื่อนำมาใช้ในการป้องกันตนเอง ปกป้องการดำเนินการทางเศรษฐกิจ และการคานอำนาจกับประเทศเพื่อนบ้านและชาติมหาอำนาจอื่น แต่การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนจะดำเนินไปได้ก็จำเป็นต้องมีสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่มีเสถียรภาพ มีความสงบเรียบร้อย และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ซึ่งกำลังทหารที่เข้มแข็งและมีขีดความสามารถสูงขึ้น ทำให้ประเทศที่มีความขัดแย้งกับจีนมองขีดความสามารถทางทหารที่เพิ่มมากขึ้นของจีนเป็นภัยคุกคาม และจากท่าทีการดำเนินการของจีนต่อปัญหาความขัดแย้งที่มีความก้าวร้าวมากขึ้น ทำให้เกิดความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจของรัฐในภูมิภาค และเกิดการสะสมอาวุธเพิ่มมากขึ้นของญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งมีสมาชิกถึง ๔ ประเทศที่มีปัญหาข้อพิพาทการอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ และอาเซียนกำลังจะกลายเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ซึ่งได้รวมเสาหลักไว้ ๓ ด้าน คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ที่มีการรวมตัวกันตามแนวทางภูมิภาคนิยมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ รวมทั้งการสร้างอำนาจการเจรจาต่อรองกับมหาอำนาจหรือภูมิภาคอื่นๆ ที่มีการรวมตัวกัน โดยประชาคมการเมืองและความมั่นคงมีเป้าหมายสร้างเสถียรภาพทางการเมืองในภูมิภาค เป็นกลไกและเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่างๆ ระหว่างรัฐสมาชิกด้วยกันเองหรือปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง

ท่าทีของจีนนอกจากใช้แนวทางสังคมนิยมใหม่ในการดำเนินบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศแล้ว ในสมัยของเติ้งเสี่ยวผิงได้เปิดประเทศเปลี่ยนมาใช้แนวทางพาณิชยกรรมใหม่ที่เน้นการสร้างความมั่นคงระหว่างประเทศด้วยการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในลักษณะเสรี แต่รัฐยังคงควบคุมนโยบายการเงินและนโยบายการคลังอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามาสู่รัฐมากกว่าการไหลออก มีการกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการชักชวนให้รัฐต่างๆ ร่วมลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ร่วมกัน ทำให้รัฐต่างๆ มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันมากกว่าที่จะขัดแย้งถึงขั้นใช้กำลังทหารในการแก้ไขปัญหา และจีนยังใช้แนวทางเสรีนิยม

ใหม่ที่สำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่รัฐต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผ่านตัวแสดงต่าง ๆ ที่อาจไม่ใช่รัฐ และยังคงให้ความสำคัญกับองค์กรและสถาบันที่เป็นตัวกลางทำให้เกิดความร่วมมือ โดยการมีส่วนร่วมในภารกิจของสหประชาชาติต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปราบปรามโจรสลัดโซมาเลีย ฯลฯ แต่ไม่ส่งหน่วยเข้าปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขข้อพิพาทในหมู่สมาชิกของสหประชาชาติด้วยกำลังทหาร ซึ่งเงินถือว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในประเทศ ขัดกับหลักปรัชญาสี่หลักหรือหลัก ๕ ประการของการอยู่ร่วมกันโดยสันติที่จีนยึดถืออยู่ (ประกอบด้วย การเคารพอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน การไม่รุกราน การไม่แทรกแซงกิจการภายใน ความเสมอภาคและอำนาวยุติธรรมต่อกัน และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ) เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ความมั่นคงแล้ว สามารถจำแนกผลกระทบที่จะเกิดจากยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน ได้ดังนี้

๑. ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

จากปัญหาข้อขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ของหมู่เกาะเตียวหยู ทำให้ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มว่าจะสามารถมีการขัดแย้งถึงขั้นต้องใช้กำลังทางทหารเข้าระงับข้อพิพาท หากจีนเพิ่มกำลังเข้าประจำการ หรือการแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวด้วยกำลังทหาร เช่น การใช้เรือรบเข้าสกัดกั้นเรือรบหรือเรือประมงหรือการส่งเครื่องบินรบขึ้นสกัดกั้นเครื่องบินลาดตระเวนตรวจการณ์ทางทะเลในบริเวณที่อ้างสิทธิ์ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้สามารถเป็นชนวนแห่งความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น แต่สาเหตุหลักของข้อขัดแย้งน่าจะเกิดจาก การรักษาผลประโยชน์และผลประโยชน์สหรัฐอเมริกาเองและของมิตรประเทศที่มีพันธกรณีกับสหรัฐอเมริกา (ไต้หวัน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) และการเสริมสร้างกำลังทางเรือและขยายอำนาจการปฏิบัติการทางทหารของญี่ปุ่น

แม้ว่าทั้งสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและไต้หวันต่างก็มีการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับจีนเป็นอย่างมาก และจีนเองก็จำเป็นต้องการความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทุนและเทคโนโลยีจากทั้ง ๓ ประเทศ จึงน่าจะเป็นแรงบังคับให้จีนต้องมีความยับยั้งชั่งใจที่จะใช้กำลังทหารในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการปิดล้อมจีนดังเช่นที่เคยทำในอดีตก็เป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากขนาดของเศรษฐกิจจีนกับการพึ่งพาทางเศรษฐกิจซึ่งกันและกัน ดังกรณีที่สหภาพยุโรปและชาติตะวันตกคว่ำบาตรสินค้าของสหภาพรัสเซียในการบุกเข้ายึดครองแหลมไครเมียของยูเครน แต่ไม่บังเกิดผลมากนักเนื่องจากยังจำเป็นต้องพึ่งก๊าซธรรมชาติจากรัสเซีย ดังนั้น ผลกระทบที่จะเกิดจากยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนต่อภูมิภาคนี้จึงไม่น่าจะมีการใช้ความปฏิบัติการทางทหารในการแก้ปัญหา แต่อาจเกิดการกระทบกระทั่งเนื่องจากการทำทายกำลังระหว่างกันได้ ในขณะที่ก็เป็นการทำทายให้มีการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคเพื่อให้เกิดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน อันจะเป็นแรงบังคับให้แต่ละฝ่ายต้องพยายามหลีกเลี่ยงการใช้กำลังทหารแก้ไขปัญหา

นอกจากนั้น จีนยังคงจำเป็นต้องใช้ทางออกทะเลชายฝั่งตะวันออกเป็นเส้นทางหลัก ไม่ว่าจะเกิดสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงอย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพของการตั้งถิ่นฐาน แหล่งอุตสาหกรรม และการประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่อยู่ชายฝั่งทะเล หรือลึกเข้าไปในแผ่นดินไม่มากนัก เส้นทางคมนาคมทางทะเลในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้จึงยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด แม้ว่าจีนจะกำลังหาทางออกทะเลเพิ่มเติมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศผ่านท่าเรือในสหภาพรัสเซีย ซึ่งเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๗ จีนเพิ่งลงนามสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างท่าเรือขนาดใหญ่ในไซบีเรียและการทำสัญญาซื้อก๊าซธรรมชาติล่วงหน้าเป็นเวลา ๓๐ ปี มูลค่า ๔๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ด้วยการส่งก๊าซจากไซบีเรียเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนจำนวนประมาณ ๓๘ พันล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีให้กับจีนภายในปี ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นปริมาณเพียงร้อยละ ๑๐ ของความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติในเวลานั้น และจากรายได้ของการขายก๊าซธรรมชาติให้จีนในครั้งนี้ จะทำให้รัสเซียสามารถลดการพึ่งพาการส่งออกก๊าซธรรมชาติให้กับชาติต่าง ๆ ในยุโรปลงได้มาก เพราะรายได้ดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ ๕๐ ของรายได้จากการส่งออกของสหภาพรัสเซีย^๑ ดังนั้น ด้วยการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างกันจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัสเซียพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และจะเป็นการลดอำนาจของสหรัฐอเมริกาในการพยายามปิดล้อมจีนได้อีกทางหนึ่งด้วย

๒. อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศที่อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้นอกจากจีนและไต้หวันแล้ว ยังมีอีก ๔ ประเทศซึ่งล้วนเป็นสมาชิกของอาเซียนทั้งสิ้น ผลกระทบของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน หากใช้การรุกคืบอย่างมั่นคงแล้วใช้การเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ปัญหาอย่างที่จีนใช้ในห้วง ๔๐ ปีที่ผ่านมา ทำให้มีแนวโน้มว่าจีนจะก้าวร้าวมากขึ้นในการปกป้องอาณาบริเวณที่จีนเข้าครอบครองแล้ว แต่น่าจะยังไม่มีการใช้กำลังเข้ายึดครองพื้นที่ที่ประเทศคู่กรณีอ้างสิทธิ์และมีกำลังทหารประจำการ เพราะหากมีการใช้กำลังเข้ายึดครองจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในภูมิภาคระหว่างจีนกับอาเซียน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเองด้วยกันเอง ซึ่งหากจีนเลือกที่จะปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว ก็จะทำให้ภาพลักษณ์ของการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจอย่างสันติของจีนไม่ได้รับการยอมรับและลดความน่าเชื่อถือลง ทั้งยังจะสร้างความหวาดระแวงจีนแก่ประเทศในอนุภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ตาม จากความจำเป็นทางเศรษฐกิจและทางพลังงานที่จีนจำเป็นต้องใช้เส้นทางลำเลียงผ่านทะเลจีนใต้หรือผ่านดินแดนของอาเซียน เป็นเส้นทางหลัก และการจัดหาหรือใช้

^๑ ForeignPolicy.com. "Russia, China finally ink landmark energy deal". (Online) Available :

http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/05/21/russia_china_finally_ink_landmark_energy_deal, (2014 - 05 - 21).

เส้นทางลำเลียงสำรองไม่สามารถทดแทนเส้นทางหลักได้ จีนจึงยังคงต้องดำรงความสัมพันธ์กับอาเซียนให้อยู่ในระดับที่ดี อาเซียนเองก็เช่นเดียวกันเนื่องจากปัจจุบันจีนเป็นคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของอาเซียน และแนวโน้มการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกันจะยิ่งเพิ่มมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน จึงอาจจำแนกผลกระทบกับประเทศสมาชิกอาเซียนได้ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เวียดนามและฟิลิปปินส์ จะมีการสะสมอาวุธเพิ่มมากขึ้น ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสองประเทศยังมีความขัดแย้งกันอยู่และสถานการณ์ยังละเอียดอ่อน แต่กำลังทางเรือของเวียดนามยังไม่มีความพร้อมพอที่จะท้าทายกำลังทางเรือของจีน ส่วนฟิลิปปินส์ก็ต้องขอรับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีโอกาสที่จะให้สหรัฐอเมริกากลับเข้ามาใช้ฐานทัพในประเทศ และการนำปัญหาการอ้างสิทธิ์ในหมู่เกาะทะเลจีนใต้ที่นำขึ้นฟ้องในศาล International Tribunal for Law of the Sea – ITOS จะยังไม่มีควมคืบหน้าเนื่องจากจีนไม่ยอมรับและจะไม่เข้าร่วมในการพิจารณา ทำให้ท่าทีของทั้งสองประเทศในเวทีของอาเซียนจะยังคงผลักดันให้มีการเดินหน้าเกี่ยวกับคำปฏิญาณเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea) แต่แนวโน้มที่จะสามารถสำเร็จได้ในห้วงนี้มีอยู่ไม่มากนัก

กลุ่มที่ ๒ มาเลเซียและบรูไน แม้จะเป็นประเทศที่อ้างสิทธิ์ครอบครองหมู่เกาะในทะเลจีนใต้เช่นเดียวกัน แต่ระดับและขนาดของพื้นที่ที่ขัดแย้งถือว่าต่ำกว่ากลุ่มที่ ๑ และมีการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจต่อจีนสูงมาก จึงคงต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้น ท่าทีของทั้งสองประเทศคงสนับสนุนให้มีการเดินหน้าเกี่ยวกับคำปฏิญาณเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ แต่จะไม่มีการแสดงท่าทีที่รุนแรงต่อปัญหาดังกล่าว

กลุ่มที่ ๓ อินโดนีเซีย เป็นประเทศที่อ้างสิทธิ์ในการทำประมงในทะเลจีนใต้ และมีความกังวลต่อการที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะของหมู่เกาะที่จีนอ้างสิทธิ์จะเหลื่อมทับกับแหล่งก๊าซธรรมชาติ Natuna แต่สถานการณ์ที่ผ่านมายังไม่มีสิ่งบอเหตุว่ามีความขัดแย้ง และจีนเองก็มีท่าทีสนับสนุนให้อินโดนีเซียเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากขนาดของประเทศที่ตั้งทางภูมิศาสตร์จำนวนประชากร และขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในอาเซียน ตลอดจนอิทธิพลทางการเมืองในกลุ่มอาเซียนในฐานะสมาชิกก่อตั้ง ดังนั้น ผลกระทบต่ออินโดนีเซียจึงนับว่าน้อยมาก ทำให้อินโดนีเซียเป็นหนึ่งในประเทศที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้เจรจาแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง

กลุ่มที่ ๔ สิงคโปร์และไทย ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนและสหรัฐอเมริกา จึงจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อกรณีดังกล่าว แต่ระบบเศรษฐกิจของสิงคโปร์ต้องพึ่งพาความสงบสุขของช่องแคบมะละกาในการเป็นเส้นทางคมนาคมหลักระหว่างทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย และสิงคโปร์ต้องการแสดงบทบาทว่า

มีอิสระในการตัดสินใจทำที่ทางการเมืองของตนเอง จึงควรรักษาดุลอำนาจระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา

ส่วนไทยก็เช่นเดียวกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา โดยความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาได้มีมาอย่างแนบแน่นตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต่อมาถึงสงครามเวียดนาม และเริ่มลดบทบาทลงหลังการถอนทัพสหรัฐอเมริกาออกจากภูมิภาคในปี ๒๕๒๒ แต่ความสัมพันธ์ทางด้านอื่น ๆ ก็ยังคงดำเนินต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน สำหรับความสัมพันธ์กับจีนถือว่าเป็นความสัมพันธ์แบบพิเศษ เพราะไทยเป็นที่พำนักของชาวจีนโพ้นทะเลที่ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และมีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมมากที่สุด จีนได้มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของไทยหลายครั้ง เช่น การขายน้ำมันราคาพิเศษจำนวน ๕๐,๐๐๐ เมตริกตันในราคามิตรภาพในปี ๒๕๑๖ ช่วงที่ไทยเกิดวิกฤติปัญหาขาดแคลนน้ำมันเนื่องจากกลุ่มประเทศโอเปคขึ้นราคาน้ำมันในขณะที่ยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างกัน ปัญหาภัยคุกคามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยด้วยการยุติการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และปัญหาการคุกคามจากเวียดนามในช่วงที่เข้ายึดครองกัมพูชา ด้วยการยกกองทัพเข้าทำสงครามสังขามเวียดนามในปี ๒๕๒๒ ทำให้ความร่วมมือในด้านความมั่นคงของประเทศเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยจีนมองว่าไทยเป็นประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนที่มีความขัดแย้งกับจีนน้อยที่สุด และเป็นประเทศโลกเสรีที่จีนสามารถเจรจาด้วยได้ง่ายที่สุด ทั้งยังหวังที่จะใช้ไทยเป็นสะพานเชื่อมไปสู่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้เป็นแบบอย่างให้กับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน^๑ ซึ่งไทยก็ได้ทำหน้าที่นี้ได้เป็นอย่างดี โดยเป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศก่อตั้งอาเซียนที่เปิดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีน และความช่วยเหลือครั้งสำคัญของจีนในช่วงหลังได้แก่การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการไม่ลดค่าเงินหยวนของจีนในช่วงวิกฤติการเงินในเอเชียในปี ๒๕๔๐ ในขณะที่สหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้ความช่วยเหลือกับประเทศไทยแต่อย่างใด

แต่ฐานะของประเทศไทยในมุมมองของจีนปัจจุบันอาจลดระดับความสำคัญลง เนื่องจากจีนสามารถมีความสัมพันธ์กับทุกประเทศได้อย่างเสรี การพึ่งพาบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศของไทยจึงลดความสำคัญลง อย่างไรก็ตาม ด้วยตำบลที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ของไทยที่อยู่กึ่งกลางคาบสมุทรอินโดจีน มีชายฝั่งติดต่อกับทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย มีพรมแดนติดต่อกับ ๔ ประเทศในอาเซียน และมีความพร้อมของเส้นทางคมนาคมทางบกภายในประเทศและเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางอากาศในภูมิภาค ไทยจึงยังคงมีความสำคัญในฐานะสะพานที่จะเชื่อมต่อ

^๑ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, กองบัญชาการกองทัพไทย, สายสัมพันธ์แบบพิเศษระหว่างไทยกับจีน.

ระหว่างประเทศต่างๆ ในคาบสมุทรอินโดจีนไปสู่จีน และสามารถเป็นเส้นทางสำรองเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีนได้เป็นอย่างดี หากมีการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางรางที่เหมาะสม ประกอบกับการเป็นประเทศที่มีผลผลิตมวลรวมใหญ่เป็นอันดับ ๒ ของอาเซียน ดังนั้น ท่าทีของประเทศไทยต่อปัญหาการอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ จึงควรสนับสนุนให้มีการเจรจาเพื่อหาทางออกโดยสันติ แต่การที่จะเร่งรัดให้เกิดการเจรจาเพื่อการลงนามในคำปฏิญญาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (COC) จึงยังไม่น่าจะสัมฤทธิ์ผลในห้วงทศวรรษหน้านี้ และผู้ที่ควรจะมีบทบาทนำในการเจรจาดังกล่าวน่าจะเป็นอินโดนีเซียซึ่งจีนให้ความสำคัญมากกว่า ดังนั้นไทยในฐานะผู้ประสานงานระหว่างอาเซียนกับจีนจึงควรผลักดันอินโดนีเซียให้ทำหน้าที่ดังกล่าว หรือจะรับหน้าที่เป็นผู้เจรจาในเรื่องนี้หากอินโดนีเซียปฏิเสธไม่รับดำเนินการ

กลุ่มที่ ๕ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นกลุ่มประเทศที่เป็นสมาชิกใหม่ของอาเซียน ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน และได้รับความช่วยเหลือจำนวนมากจากจีน ส่วนจีนก็ได้รับผลตอบแทนจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งจากทรัพยากรธรรมชาติและการค้าขายสินค้า อารุชทุท โรปรกรณ์ และการสนับสนุนบทบาททางการเมืองของจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและในเวทีของอาเซียน ซึ่งผลกระทบจากยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีนจะทำให้ทั้ง ๓ ประเทศมีความสำคัญต่อจีนเพิ่มมากขึ้น ในฐานะเป็นพื้นที่หลังบ้าน และเป็นเส้นทางสำรองในการนำเข้าพลังงานและช่องทางกระจายสินค้าจากภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน และ โดยเฉพาะเมียนมาร์นั้นหากโครงการรถไฟจำ้วผิว – คุณหมิงสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จ ก็จะเป็นการเพิ่มช่องทางออกสู่ทะเลให้กับภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีนอีกช่องทางหนึ่ง และแนวโน้มท่าทีของทั้ง ๓ ประเทศต่อกรณีปัญหาการอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ คงสนับสนุนให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างสันติเช่นเดียวกัน แต่อาจมีท่าทีสนับสนุนการดำเนินการตามแนวทางของจีน

๓. ภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย

ประเทศในภูมิภาคส่วนใหญ่จะยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน เนื่องจากความร่วมมือทางการเมืองและทางเศรษฐกิจที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น ทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์จากยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน ส่วนภัยคุกคามของจีนได้แก่ ปัญหาภัยความมั่นคงในรูปแบบใหม่ เช่น ปัญหาการกระทำอันเป็นโจรสลัด เป็นต้น ซึ่งก็เป็นผลดีต่อการส่งกำลังทางเรือเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่มหาสมุทรอินเดีย ทำให้ได้รับการยอมรับในการปรากฏตัวของกำลังทางเรือของจีนในพื้นที่มากขึ้น ส่วนปัญหาความมั่นคงรูปแบบเดิมจะเกิดจากการที่จีนส่งกำลังทางเรือเข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่เพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางทะเลเพิ่มมากขึ้น จะทำให้เกิดการรักษาจุดอำนาจและผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค การเสริมสร้างกำลังทางเรือและการขยายอิทธิพล

ของอินเดียเริ่มมีผลชัดเจนขึ้น รวมทั้งการขยายบทบาททางทหารของญี่ปุ่นเข้ามาในพื้นที่ด้วย แต่โอกาสที่จะเกิดการกระทบกระทั่งกันยังมีไม่สูงนัก ทำให้เป็นโอกาสกับประเทศไทยที่มีชายฝั่งติดกับทะเลอันดามันในการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี เพื่อสร้างท่าเรือทางฝั่งตะวันตกรองรับความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจุบันต้องใช้การขนส่งผ่านในอ่าวไทย หรือท่าเรือในมาเลเซียและสิงคโปร์เป็นหลัก ในส่วนของกำลังทางเรือจะทำให้มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับกำลังทางเรือของชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่มากยิ่งขึ้น มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการฝึก และการแวะเยี่ยมชมของกำลังทางเรือ ซึ่งก็เป็นการสร้างความไว้วางใจระหว่างกันได้เป็นอย่างดี

แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยในทศวรรษหน้า

เมื่อนำผลกระทบที่จะเกิดจากการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนมาวิเคราะห์ร่วมกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยในบทที่ ๒ ทำให้สามารถกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนได้ดังนี้

๑. ประเด็นปัญหาข้อพิพาทการอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ ไทยควรวางตัวอย่างสมดุล ไม่เลือกข้าง และผลักดันให้จีนยอมรับอินโดนีเซียเป็นผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ย โดยใช้เวทีการเจรจาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยจุดยืนของไทยจะสนับสนุนการแก้ไขปัญหาโดยสันติ และในกรณีที่อินโดนีเซียไม่รับเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ย เห็นควรเสนอให้ประเทศไทยรับเป็นผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยในฐานะที่เป็นผู้ประสานงานอาเซียน - จีนและการมีความสัมพันธ์แบบพิเศษกับจีน

๒. พัฒนาโครงข่ายคมนาคมทางรางที่เชื่อมต่อเมืองสำคัญภายในประเทศและให้สามารถเชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมทางรางของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าทางบก และเป็นการเสริมบทบาทของไทยในฐานะสะพานเชื่อมประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน

๓. ส่งเสริมการพาณิชย์นาวี ด้วยการสร้างท่าเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ทางฝั่งทะเลอันดามันที่เชื่อมต่อการขนส่งทางรางเพื่อรองรับความต้องการทางเศรษฐกิจ และเป็นเส้นทางสำรองของการลำเลียงสินค้าและพลังงาน กรณีเกิดปัญหาความมั่นคงในช่องแคบมะละกา

๔. ศึกษาความเป็นไปได้ของการขุดคลองกระ โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน China – ASEAN Maritime Cooperation Fund ซึ่งในเบื้องต้นอาจยังไม่คุ้มค่าสำหรับเรือพาณิชย์เพราะค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากค่าธรรมเนียมและระยะเวลาในการจอดเรือเพื่อรอเดินทางผ่านคลองกระ อาจทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายและ/หรือเสียเวลามากขึ้นกว่าการเดินทางผ่านช่องแคบมะละกา

ตามปกติ แต่หากความคับคั่งของจำนวนเรือที่ต้องเดินทางผ่านช่องแคบมะละกาเพิ่มมากขึ้น จนเกินขีดความสามารถที่เรือพาณิชย์จะสามารถแล่นผ่านได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย ก็น่าจะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะมีเส้นทางสำรองมาเสริม โดยการตั้งเป้าหมายให้ “คลองกระ” ทำหน้าที่เสริมช่องแคบมะละกา มิใช่เส้นทางเดินเรือที่จะมาทดแทนเส้นทางเดินเรือเดิมทั้งหมด ก็น่าจะทำให้ประเทศในอาเซียนที่จะได้รับผลกระทบและเคยคัดค้านการดำเนินการดังกล่าวในอดีต เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ยอมรับได้และไม่คัดค้านการดำเนินการเพราะถือว่าจะได้รับประโยชน์จากการขุดคลองกระด้วยเช่นกัน

สรุป

ในบทนี้ได้นำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนมาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์ และทฤษฎีสมูททานุภาพ พบว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าวมีการกำหนดตามแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ จึงมีความเป็นไปได้และมีความเชื่อถือได้ ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ด้วยแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงแล้ว จะพบว่าก่อให้เกิดผลกระทบแตกต่างกันตามภูมิภาคและประเด็นปัญหาที่แต่ละประเทศมีอยู่กับจีน โดยในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิกจะได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยเฉพาะในทะเลจีนตะวันออก ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นและไต้หวัน สำหรับในทะเลจีนใต้ซึ่งจีนมีข้อพิพาทเรื่องสิทธิ์ครอบครองหมู่เกาะในทะเลดังกล่าวกับไต้หวันและประเทศในอาเซียนอีก ๔ ประเทศ แต่ผลกระทบส่วนหนึ่งเกิดจากสหรัฐอเมริกาต้องการเข้ามาถ่วงดุลอำนาจและดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน รวมทั้งการสนับสนุนให้ญี่ปุ่นขยายอิทธิพลการปฏิบัติการทางทหารนอกประเทศ สำหรับในมหาสมุทรอินเดียจะทำให้เกิดภัยคุกคามแบบดั้งเดิมจากการคุกคามระหว่างสหรัฐอเมริกา จีนและอินเดีย และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่อาจมีผลกระทบต่อเส้นทางเดินเรือได้ แม้แนวโน้มได้ลดลงไปมากแล้ว โดยจีนมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาความสงบตลอดเส้นทางลำเลียงพลังงานและสินค้าระหว่างจีนกับตะวันออกกลางและแอฟริกา เพื่อให้สามารถสนองตอบความต้องการทางเศรษฐกิจและความต้องการพลังงานของประเทศได้อย่างต่อเนื่อง และเพื่อทำให้เกิดความมั่งคั่งเพียงพอที่จะนำมาใช้ในยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลได้อย่างสัมฤทธิ์ผล และจากการที่ระบบเศรษฐกิจของจีนและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน จีนจึงคงพยายามที่จะแก้ไขปัญหาคือข้อพิพาทอย่างสันติ และจะต้องการดำรงเส้นทางคมนาคมทางทะเลดังกล่าวไว้ไม่ว่าสถานการณ์ด้านความมั่นคงจะเป็นเช่นไร

ส่วนผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนที่จะมีต่อประเทศไทยนั้น น่าจะมีผลกระทบไม่มากนักเนื่องจากไม่มีปัญหาขัดแย้งระหว่างกัน และที่ตั้งของไทยยังมี

ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อเส้นทางสำรองในการลำเลียงพลังงานและสินค้าระหว่างมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้กับภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน จึงจะเป็นโอกาสของไทยที่สามารถใช้ข้อได้เปรียบดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทย ซึ่งเมื่อนำผลกระทบไปพิจารณาร่วมกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยที่สังเคราะห์ขึ้นในบทที่ ๒ เห็นควรกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า โดยวางท่าทีอย่างสมดุลต่อกรณีปัญหาข้อพิพาทอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ ไม่เลือกข้างเข้ากับฝ่ายจีนหรือคู่กรณีที่เป็นสมาชิกของอาเซียน และควรผลักดันให้อินโดนีเซียซึ่งจีนให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นผู้มีบทบาทนำในการเจรจาข้อพิพาท ใช้โอกาสพัฒนาระบบขนส่งทางรางในประเทศและการเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาท่าเรือพาณิชย์ที่มีขนาดใหญ่ทางฝั่งทะเลอันดามันขึ้นเป็นเส้นทางลำเลียงเพื่อรองรับความต้องการทางเศรษฐกิจและยังเป็นเส้นทางลำเลียงสำรองของประเทศ และสามารถส่งเสริมเป็นเส้นทางสำรองในการเชื่อมต่อกับภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีนได้ด้วย รวมทั้งการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน China – ASEAN Maritime Cooperation Fund มาศึกษาความเป็นไปได้ของการขุดคลองกระ

บทที่ ๕ บทสรุป

ข้อสรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการ รูปแบบ และลักษณะของการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน โดยเริ่มจากการศึกษายุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์หรือนโยบายในการป้องกันประเทศ นำมาพิจารณากำหนดผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลและวัตถุประสงค์แห่งชาติทางทะเลของจีน แล้วจึงนำมาพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน แล้วใช้ทฤษฎีสมูททานุภาพและทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์มาทำการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้

สำหรับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘- ๒๕๖๗) เนื่องจากไทยยังไม่ได้มียุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลที่ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ จึงได้นำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลที่มีผลใช้บังคับมาตรวจสอบกับสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ บทบาทของจีนในเอเชียแปซิฟิกและบทบาทของจีนในมหาสมุทรอินเดีย แล้วใช้แนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรมของรัฐในการปฏิสัมพันธ์กับรัฐอื่น เพื่อพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน และใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีน

สรุปผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘- ๒๕๖๗)

ได้แก่

๑.๑ ปกป้องอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน ในดินแดนที่จีนอ้างสิทธิ์

ครอบครอง

๑.๒ ใช้นโยบายการป้องกันประเทศเชิงรับและยุทธศาสตร์ทางทหารเชิงรุก

๑.๓ ป้องกันผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งในบริเวณดินแดนที่จีนอ้างสิทธิ์

ครอบครอง และในดินแดนที่คนจีนเข้าไปแสวงประโยชน์

๑.๔ ดำรงการคมนาคมขนส่งทางทะเลให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

๑.๕ แก้ไขปัญหาขัดแย้งด้วยการเจรจาโดยสันติวิธีและหลีกเลี่ยงการใช้กำลัง ยกเว้นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งของจีน เช่น อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน

๑.๖ เสริมสร้างความไว้วางใจ ผลประโยชน์ร่วม ความเสมอภาค และประสานความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ลดความหวาดระแวงภัยคุกคามจากจีน

๑.๗ เสริมสร้างให้จีนเป็นมหาอำนาจทางทะเลภายในปี พ.ศ.๒๕๕๗

๒. ผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในระดับโลก ระดับภูมิภาค และต่อประเทศไทย

จากยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนที่ได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศเพื่อให้สามารถปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชาติในต่างแดนหรือโพ้นในทะเลได้ โดยใช้ “ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล (Far Sea Defense)” ส่วนยุทธศาสตร์ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถเข้าถึงมหาสมุทรอินเดียได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง พร้อมกับสร้างพันธมิตรด้วยการใช้ “ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุก (The String of Pearls)” หรือ “ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road)” ในยุคของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ซึ่งจะทำให้จีนมีการพัฒนาขีดความสามารถที่เกี่ยวข้องทั้งทางเศรษฐกิจและทางการทหารเพื่อให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ทั้งสองบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ที่จีนเข้าไปแสวงประโยชน์ เช่น ท่าเรือ ท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดข้อพิพาทในทะเลจีนใต้กับประเทศที่อ้างสิทธิ์ครอบครอง แต่เนื่องจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจและพลังงานของจีน กับความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจของชาติมหาอำนาจและทุกประเทศในภูมิภาคที่มีการพึ่งพากันทางด้านเศรษฐกิจอย่างซับซ้อน จึงเป็นแรงบังคับให้แต่ละฝ่ายต้องใช้ความยับยั้งชั่งใจในการใช้กำลังทหารในการแก้ไขข้อขัดแย้ง และน่าจะพยายามใช้การแก้ปัญหาโดยสันติเป็นหลัก แม้ว่าโอกาสที่จะมีการเจรจาเพื่อกำหนดเขตอาณาในทะเลจีนใต้ในห้วงดังกล่าวจะมีอยู่ไม่มากนัก แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงมีโอกาที่จะเกิดความร่วมมือในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๗)

๓.๑ วางตัวอย่างสมดุลไม่เลือกข้างกรณีปัญหาการอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ และผลักดันให้จีนยอมรับอินโดนีเซียเป็นผู้นำที่เจรจาไกล่เกลี่ยหลัก และไทยเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ย

รอง ใช้การเจรจาทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยจุดยืนของไทยจะสนับสนุนการแก้ไข ปัญหาโดยสันติ

๓.๒ พัฒนาโครงข่ายคมนาคมทางรางเชื่อมต่อเมืองสำคัญภายในประเทศและให้ สามารถเชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมทางรางของประเทศเพื่อนบ้านได้

๓.๓ ส่งเสริมการสร้างท่าเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ทางฝั่งทะเลอันดามันที่เชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมทางรางของประเทศ

๓.๔ ศึกษาความเป็นไปได้ของการขุดคลองกระโดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน China – ASEAN Maritime Cooperation Fund เพื่อเป็นช่องทางสำรอง สำหรับการคมนาคมระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทยในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการนำไปพิจารณากำหนด ยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๗) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเล ในการจัดทำ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยได้อย่างมีเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจนถึงการดำเนินการ ต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนได้อย่างเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ กำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยให้สอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ชาติ โดยให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคมเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดทำ โดยมีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สักยภาพ เป็นเจ้าภาพหลัก และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความมั่นคง หน่วยงานด้าน เศรษฐกิจ และหน่วยงานด้านสังคม(รวมการศึกษาด้วย) เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เป็นยุทธศาสตร์ที่ ทุกภาคส่วนจะต้องนำไปกำหนดนโยบายและมาตรการให้สัมพันธ์และสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติอันจะทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนอย่างแท้จริง

๑.๒ กำหนดให้มีการทบทวนยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลเป็นประจำ โดย กำหนดเป็นวงรอบที่เหมาะสมและตามความจำเป็นเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ด้านความมั่นคงที่สำคัญเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถปรับยุทธศาสตร์ได้ทันและสามารถรองรับการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีผลกระทบต่อทุกภาคส่วนจำเป็นต้องใช้ ระยะเวลาในการดำเนินการมาก

๑.๓ ควรให้มีหน่วยงานติดตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของชาติต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของแต่ละประเทศและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เพื่อแจ้งเตือนและเสนอให้มีการปรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยรองรับอย่างทันการณ์

๑.๔ ควรมีการให้ความรู้ประชาชนถึงความสำคัญของทะเล ความมั่นคงทางทะเล และผลกระทบต่อประเทศชาติ โดยจัดเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาความรู้ในการศึกษาตามหลักสูตรภาคบังคับ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสนใจที่จะประกอบอาชีพเกี่ยวเนื่องจากทะเลเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างสมุททานุภาพให้กับประเทศซึ่งมีตำบลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เอื้ออำนวยอยู่แล้ว

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

เนื่องจากการวิเคราะห์ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนต่อประเทศต่างๆ โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาททางอ่าวสีหนุวิลล์ครอบงำทะเลจีนใต้ใช้การวิเคราะห์จากแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นหลัก ไม่ได้นำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของประเทศคู่กรณีมาศึกษาด้วยเนื่องจากระยะเวลาในการทำวิจัยมีจำกัด ดังนั้น หากจะมีการทำวิจัยต่อยอดในเรื่องนี้จึงควรมานำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของแต่ละประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาด้วย เพื่อให้การวิเคราะห์ผลกระทบมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ประทุมพร วัชรเสถียร. “โลกร่วมสมัยตอบคำถามคนรุ่นใหม่”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปาเจรา, ๒๕๕๑.

วีรพล วรานนท์, พลเรือเอก. “ยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ”. นครปฐม: ศูนย์หนังสือศรีศิริ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง, ๒๕๕๓.

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, กองบัญชาการกองทัพไทย. “สายสัมพันธ์แบบพิเศษระหว่างไทยกับจีน”. กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๗.

สมพงษ์ ชูมาก. “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ ๑๙๙๐ ถึงทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ ๒๑)”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ลำเภา พลธร, พลเรือเอก. “อิทธิพลของสมทททานุภาพ”. กรุงเทพฯ : สมสิริพริ้นติ้ง, ๒๕๕๕.

วารสารและหนังสือพิมพ์

ช่อฉัตร กระเทศ, พลเรือตรี. “จีนกับมหาสมุทรอินเดีย”, อุตสาหกรรมความมั่นคงศึกษา (๑๑๕-๑๑๖), ตุลาคม – พฤศจิกายน ๒๕๕๕. หน้า ๑ – ๕.

ภาณุพันธุ์ รัศมีแก้ว, นาวาโท. “จาก VARYAG ถึง SHILANG มันเรื่องของสาธารณรัฐประชาชนจีน”, นาวิกศาสตร์. ๕๕(๑๑) พฤศจิกายน ๒๕๕๕. หน้า ๘-๙.

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

ปัทพงษ์ คุรงค์ฤทธิชัย, นาวาเอก. “ยุทธศาสตร์ทางเรือของจีนในบริบทที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในกลุ่มอาเซียนและประเทศไทย”. เอกสารประจำภาค, วิทยาลัยการทัพเรือ, ๒๕๕๖.

เดชดล ภูสาระ, นาวาเอก. “ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของรัฐชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย กลุ่มอนุภูมิภาคอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน”. เอกสารประจำภาค, วิทยาลัยการทัพเรือ, ๒๕๕๘.

วิศาล ปันตวงกูร, นาวาเอก. “สาธารณรัฐประชาชนจีนกับความมั่นคงทางทะเลของไทยในทศวรรษหน้า”. เอกสารประจำภาค, วิทยาลัยการทัพเรือ, ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์

วชิรพร วงศ์นครสว่าง, นาวาเอก, ผู้อำนวยการกองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ ฝ่ายวิชาการ กรม

ยุทธศึกษาทหารเรือ. สัมภาษณ์. ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗.

สัมมนา

กรมข่าวทหารเรือ. “สาธารณรัฐประชาชนจีน”. เอกสารประกอบการสัมมนาผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ ๒๕๕๔.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ.๒๕๔๘”.

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐”.

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. “สถานการณ์ความมั่นคงของโลก”. ๒๕๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐”, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑”, ๒๕๕๕.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“ประชาคมอาเซียน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://xn--42cle0dg2bid7g0axd4b6k.net/3-pillar-asean/>, ๒๕๕๗.

ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร, ดอกเตอร์, อัครราชทูต(ฝ่ายการพาณิชย์) สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงปักกิ่ง. “เศรษฐกิจจีนในปี ๒๕๕๗...การเติบโตเชิงคุณภาพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.slideshare.net/Nopporn_Thepsithar/2014-0123-57, ๒๕๕๗.

สถานกงสุลใหญ่ ณ นครฉงชิ่ง. “การคมนาคมและโลจิสติกส์มหานครฉงชิ่ง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaiembassy.org/chengdu/th/articles/4008/43401>, 2014.

สุทธิชัยหุ่ย่น . “จีนตั้งเมืองใหม่ทะเลจีนใต้: กลยุทธ์ยึดก่อนเจรจาที่หลัง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/suthichaiyoon/20120813/465780/จีนตั้งเมืองใหม่ทะเลจีนใต้--กลยุทธ์ยึดก่อนเจรจาที่หลัง.html>, ๒๕๕๗.

อักษรศรี พานิชสาส์น, รองศาสตราจารย์ ดอกเตอร์. “เส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

[http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/aksornsri/20140416/574835/เส้นทางสายไหมทางทะเล-\(Maritime Silk Road\)-ในยุคสีจิ้นผิง.html](http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/aksornsri/20140416/574835/เส้นทางสายไหมทางทะเล-(Maritime Silk Road)-ในยุคสีจิ้นผิง.html), ๒๕๕๗.

Asia Pacific Defense Forum. “จีน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซียและไต้หวันต่างอ้างสิทธิ์ในทะเล

จีนได้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://apdforum.com/th/article/rmiap/articles/online/features/2013/12/05/china-sea-outposts>, ๒๕๕๗.

Asia Pacific Defense Forum. “จีนและเวียดนามสัญญาว่าจะหาทางออกอย่างสันติในกรณีพิพาททะเลจีนใต้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://apdforum.com/th/article/rmiap/articles/online/features/2013/08/16/china-vietnam-deal>, ๒๕๕๗.

ASTVผู้จัดการออนไลน์. “แท่นขุดเจาะน้ำมันจีนเสร็จสิ้นการสำรวจในน่านน้ำพิพาทนอกชายฝั่งเวียดนามแล้ว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9570000080167>, ๒๕๕๗.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Collins, Alan. “ASEAN, the China Threat and the South China Sea Dispute, in The Security Dilemmas of Southeast Asia”. Singapore : Institute of Southeast Asia Studies, 2000.

Waltz, Kenneth N. “A Theory of International Politics”. U.S.A. : McGraw-Hill, 1979.

Electronic Data Base

“Annual Energy Outlook 2014”, (Online) Available : www.eia.gov/forecast/aeo/pdf/0383, 2014.

China Daily. “China remains Vietnam's biggest trade partner in 2013” (Online). Available :

http://www.chinadaily.com.cn/business/chinadata/2014-01/29/content_17264283.htm, 2014.

“China shipbuilding sector in recovery mode”. Online : [http://www.seatrade-](http://www.seatrade-global.com/news/asia/china-shipbuilding-sector-in-recovery-mode.html)

[global.com/news/asia/china-shipbuilding-sector-in-recovery-mode.html](http://www.seatrade-global.com/news/asia/china-shipbuilding-sector-in-recovery-mode.html), 2014.

Department of Defence, Australian Government. “Defence White Paper”. (Online). Available :

<http://www.defence.gov.au/whitepaper> 2013.

Department of Statistics, Malaysia, “TRADE PERFORMANCE FOR THE YEAR OF 2013 AND THE MONTH OF DECEMBER 2013”. Online:

http://www.statistics.gov.my/portal/images/stories/files/LatestReleases/trade/bi/Dec13/Pre_External_Trade_Dec13BI.pdf, 2014.

DeSilva-Ranasinghe, Sergei. “Why the Indian Ocean Matters” (Online). Available : <http://the-diplomat.com/2011/03/02/why-the-indian-ocean-matters/?all=true>, 2014.

European Commission, Directorate-General for Trade. “China, Trade with World” . (Online) Available: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, 2014.

European Naval Force. “Countering Piracy off the coast of Somalia” . (Online). Available : <http://eunavfor.eu/mission/>, 2014.

ForeignPolicy.com. “Russia, China finally ink landmark energy deal” . (Online) Available : http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/05/21/russia_china_finally_ink_landmark_energy_deal, 2014.

GlobalSecurity.org. “China Shipbuilding Industry”. (Online). Available: <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/shipbuilding.htm>, 2014.

Maritime Command. “Operation Ocean Shield”. (Online) Available : <http://www.mc.nato.int/ops/Pages/OOS.aspx>, 2014.

Perhrson, Christopher J. Lieutenant Colonel, “String of Pearls: meeting the challenge of china’s rising power across the asian littoral”. (Online) Available : <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=721>, 2006.

Royal Navy . “Royal Navy’s enduring presence in the Middle East” . (Online) . Available : <http://www.royalnavy.mod.uk/news-and-latest-activity/news/2014/may/23/140523-ukmcc-enduring>, 2014.

The Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP). “Annual Report”. (Online). Available : <http://www.recaap.org/LinkClick.aspx?fileticket=J11Ty9QrFWk%3d&tabid=93&mid=542>, 2014.

Verma, Bharat. “French forces in Indian Ocean”. (Online) Available : <http://www.indiandefencereview.com/news/french-forces-in-indian-ocean>, Issue Net Edition, 2010.

“White Papers, China's Peaceful Development”. (Online). Available : www.china.org.cn, 2010.

“ White Papers, Diversified Employment of China’ s Armed Forces” . (Online) Available : www.china.org.cn, 2013.

Wikipedia. “Indian Ocean”. (Online). Available: http://en.wikipedia.org/wiki/Indian_Ocean, 2014.

Wikipedia. “Overseas Chinese”. (Online) Available :

http://en.wikipedia.org/wiki/Overseas_Chinese, 2014.

Wikipedia. “Piracy in Somalia”. (Online). Available :

http://en.wikipedia.org/wiki/Piracy_in_Somalia, 2014.

Wikipedia., “Spratly Islands dispute”. (Online). Available :

http://en.wikipedia.org/wiki/Spratly_Islands_dispute, 2014.

World Population Review. “China Population 2014”. (Online). Available :

<http://worldpopulationreview.com/countries/china-population/>, 2014.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นาวาเอก วิศาล ปัทมวังกูร
วัน เดือน ปี เกิด	๒๐ กันยายน ๒๕๐๒
การศึกษา	๒๕๑๘ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ๒๕๑๙ โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๑๕ ๒๕๒๑ โรงเรียนนายเรือ รุ่นที่ ๗๖ ๒๕๒๒ โรงเรียนนายเรือ ราชอาณาจักรสเปน ๒๕๒๘ โรงเรียนเรือค้ำน้ำ ราชอาณาจักรสเปน หลักสูตรนายทหารเรือค้ำน้ำ ๒๕๓๗ โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ รุ่นที่ ๕๔ ๒๕๕๐ วิทยาลัยการทัพเรือ รุ่นที่ ๓๕

ประวัติการทำงานโดยย่อ

ผู้บังคับการ เรือหลวงรัตนโกสินทร์
ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง
ผู้อำนวยการ กองข่าว กรมข่าวทหารเรือ
ผู้อำนวยการ กองการต่างประเทศ กรมข่าวทหารเรือ
ผู้อำนวยการ กองนโยบายและแผน กรมข่าวทหารเรือ
เสนาธิการกองเรือค้ำน้ำ กองเรือยุทธการ กองเรือยุทธการ
เสนาธิการกองเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ กองเรือยุทธการ
รองผู้บัญชาการ กองเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ กองเรือยุทธการ

การปฏิบัติราชการในหน่วยเฉพาะกิจ
เสนาธิการ หน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง
เสนาธิการ หมู่เรือปราบปรามโจรสลัดชุดที่ ๒ กองทัพเรือ
เสนาธิการ กองเรือเฉพาะกิจผสม ๑๕๑

ตำแหน่งปัจจุบัน รองผู้บัญชาการ โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษ

หน้า (พ.ศ.2558-2567)

ผู้วิจัย นาวาเอกวิศาล ปั่นทวังกูร

หลักสูตร ปรอ.

รุ่นที่ 26

ตำแหน่ง รองผู้บัญชาการ โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน (สปป.) หรือที่เรารู้จักในนามของ “จีน” มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่เริ่มสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในปี 2518 ในขณะที่จีนได้พัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเฉพาะกำลังอำนาจทางทะเลที่ได้ขยายจากปฏิบัติการใกล้ฝั่ง มาสู่การปฏิบัติการไกลฝั่งหรือห่างไกลจากฐานทัพ/ท่าเรือในประเทศมากยิ่งขึ้น มีการจัดหายุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยประกอบด้วย เรือรบผิวน้ำ เรือดำน้ำ เรือบรรทุกเครื่องบิน และอากาศยานประเภทต่างๆ รวมทั้ง การปรับปรุง/การสนับสนุนการสร้างฐานทัพ ท่าเรือชายฝั่งทะเลของจีนเองและตามเส้นทางขนส่งทางทะเลจากตะวันออกกลางและแอฟริกาสู่จีน

ตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี พ.ศ.2532 (ค.ศ.1989) สหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจเพียงประเทศเดียวที่มีกำลังอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหารและเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการเมืองและด้านการทหารถือว่ามีกำลังอำนาจสูงสุดในโลก ซึ่งสหรัฐฯ ได้ใช้กำลังอำนาจดังกล่าวจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) โดยเข้าแทรกแซงต่อประเทศต่าง ๆ ให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ตนเองต้องการ ส่วนจีนตั้งแต่เปิดรับเอกราชตลาดแบบเสรีนิยมมาใช้ในปี พ.ศ.2521 สมัยของ นายเติ้ง เสี่ยวผิง ผู้นำรุ่นที่ 2 จนถ่ายโอนอำนาจมาถึง นายสี จิ้นผิง ผู้นำรุ่นที่ 5 ทำให้ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องด้วยอัตราการขยายตัวของผลผลิตมวลรวมประชาชาติสูงกว่าร้อยละ 10 ต่อปี จนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจอยู่ในอันดับที่ 2 ของโลกมาตั้งแต่ปี 2553 จึงกำลังถูกจับตามองว่ากำลังก้าวขึ้นมาเทียบชั้นกับสหรัฐฯ และมีโอกาสที่เศรษฐกิจของจีนจะก้าวทันเศรษฐกิจสหรัฐฯ ภายในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ.2050) ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมามีจีนดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศและ

นโยบายทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ ทุกภูมิภาค ในรูปแบบของการทูตรอบทิศทาง ใฝ่สันติ ต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า (Hegemonism) ของสหรัฐ ฯ และมีอิสระในการดำเนินนโยบายทางการทูต ในขณะที่ยังคงถือว่าตนเองเป็นประเทศกำลังพัฒนามาตลอด การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนที่ผ่านมาจึงเป็นไปในรูปของการประสานประโยชน์ แต่ก็พร้อมที่จะตอบโต้ หากถูกกดดันหรือแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา กองทัพเรือสาธารณรัฐประชาชนจีน (ท.ร.ส.ป.จ.) ได้พัฒนาอาวุธยุทธโศปกรณ์ที่สำคัญ และขยายขีดความสามารถในการปฏิบัติการออกไปยังพื้นที่ที่จีนมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่การจัดเรือตรวจการณ์เข้าไปประจำการในหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ การส่งหมู่เรือปราบปรามโจรสลัดหมุนเวียนไปคุ้มกันกองเรือพาณิชย์ในมหาสมุทรอินเดียและอ่าวเอเดน ติดต่อกันมาตั้งแต่ ค.ศ.2551 จนถึงปัจจุบัน การประกาศสิทธิอธิปไตยเหนือหมู่เกาะเดี่ยวหวู (หรือหมู่เกาะเซนคาคุ) ในทะเลจีนตะวันออก และการประกาศเขตแสดงตนเพื่อการป้องกันภัยทางอากาศ (Air Defence Identification Zone - ADIZ) ในทะเลจีนตะวันออกที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีข้อพิพาทบริเวณหมู่เกาะเดี่ยวหวู จะเห็นจากการที่ว่จินมีนโยบายที่แข็งกร้าวมากขึ้นกว่าเดิม ได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประเทศมหาอำนาจและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเป็นอันมาก และจากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน (ส.ป.จ.) ระหว่าง ค.ศ.43 – ค.ศ.46 และเคยรับราชการในกรมข่าวทหารเรือ ระหว่าง ค.ศ.46 – ค.ศ.53 รวมทั้งเคยปฏิบัติงานร่วมกับหมู่เรือปราบปรามโจรสลัดของจีนในปี 2555 ขณะไปปฏิบัติหน้าที่เสนาธิการกองเรือเฉพาะกิจผสม 151 ในภารกิจปราบปรามโจรสลัดในพื้นที่อ่าวเอเดน และชายฝั่งโซมาเลีย ได้เห็นพัฒนาการของกำลังทางเรือของจีนมาเป็นลำดับ ทำให้เห็นว่าสำหรับประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับจีนเป็นประเทศแรกในอาเซียน มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายคมนาคมทางบก ทั้งทางถนนและทางรางระหว่างมณฑลทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน (ยูนนาน หานานหนิงและกว่างซี) กับอาเซียน มีเขตแดนติดต่อกับทะเลอันดามันและทะเลจีนใต้ รวมทั้งเป็นที่ตั้งของท่าเรือหลักสำหรับเรือที่แล่นในแม่น้ำโขงกับเมืองคุนหมิง ซึ่งจีนมีเป้าหมายใช้ดินแดนอาเซียนในส่วนที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีนเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในการเชื่อมโยงทางกายภาพเพื่อความมั่นคงของการออกสู่ทะเล การค้า การลงทุน โดยตำแหน่งที่ตั้งของ “ประเทศไทย” ก็อยู่กึ่งกลางของพื้นที่ดังกล่าว จึงควรที่จะศึกษาให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในปัจจุบันและในทศวรรษหน้าว่าเป็นเช่นไร จะมีผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกอย่างไร และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มหาสมุทรอินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะต่อประเทศ

ไทยอย่างไร เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทย ได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้หน่วยเกี่ยวข้องสามารถนำไปแปลงสู่แผนงานและโครงการได้อย่างมีเอกภาพและสอดคล้องกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในปัจจุบัน และในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2558-2567)
2. ศึกษาผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในระดับโลก ระดับภูมิภาค และต่อประเทศไทย
3. เสนอแนะแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2558-2567)

ขอบเขตของการวิจัย

1. เน้นการวิจัยเฉพาะการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน
2. ในส่วนของนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้าจะเป็นการเสนอแนวคิดสำหรับหน่วยรับผิดชอบ
3. จะวิจัยเฉพาะนโยบายที่เปิดเผยได้เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยคำค้นคว้าและวิจัยเอกสารเชิงพรรณนา ส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และบางส่วนใช้ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการ รูปแบบ และลักษณะของการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน โดยเริ่มจากการศึกษายุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์หรือนโยบายในการป้องกันประเทศ นำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล และวัตถุประสงค์แห่งชาติทางทะเลของจีน แล้วจึงนำมาพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน แล้วใช้ทฤษฎีสमतหทานุภาพของมาฮานและทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบของ Bartlett มาทำการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของยุทธศาสตร์ดังกล่าว

สำหรับการพิจารณากำหนดนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2558-2567) ได้นำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลที่มีผลใช้บังคับมาตรวจสอบสถานะแวดล้อมของประเทศมหาอำนาจ บทบาทของจีนในเอเชียแปซิฟิกและในมหาสมุทรอินเดีย แล้วใช้แนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรมของรัฐในการปฏิสัมพันธ์กับรัฐอื่น มาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีน

สรุปผลการวิจัยเป็นตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนในทศวรรษหน้า(พ.ศ.2558-2567) ได้แก่

1.1 ปกป้องอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนในดินแดนที่จีนอ้างสิทธิ์ครอบครอง

1.2 ใช้นโยบายการป้องกันประเทศเชิงรับและยุทธศาสตร์ทางทหารเชิงรุก

1.3 ป้องกันผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งในบริเวณดินแดนที่จีนอ้างสิทธิ์ครอบครอง และในดินแดนที่คนจีนเข้าไปแสวงประโยชน์

1.4 ดำรงการคมนาคมขนส่งทางทะเลให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

1.5 แก้ไขปัญหาขัดแย้งด้วยการเจรจาโดยสันติวิธีและหลีกเลี่ยงการใช้กำลัง ยกเว้นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งของจีน เช่น อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน

1.6 เสริมสร้างความไว้วางใจ ผลประโยชน์ร่วม ความเสมอภาค และประสานความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ลดความหวาดระแวงภัยคุกคามจากจีน

1.7 เสริมสร้างให้จีนเป็นมหาอำนาจทางทะเลภายในปี พ.ศ.2593

2. ผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในระดับโลก ระดับภูมิภาค และต่อประเทศไทย

จากการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกนั้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและการทหารเพื่อให้สามารถปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชาติในต่างประเทศหรือโพ้นในทะเลได้คือ “ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศทางทะเลระยะไกล (Far Sea Defense)” ส่วนยุทธศาสตร์ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อให้

สามารถเข้าถึงมหาสมุทรอินเดียได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง คือ “ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุก (The String of Pearls)” หรือ “ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road)” จะทำให้จีนมีการพัฒนาขีดความสามารถที่เกี่ยวข้องทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารเพื่อให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ทั้งสองบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ที่จีนเข้าไปแสวงประโยชน์ เช่น ท่าเรือ ท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดข้อพิพาทในทะเลจีนใต้กับประเทศที่อ้างสิทธิ์ครอบครอง แต่เนื่องจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจและพลังงานของจีน กับความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจของชาติมหาอำนาจและทุกประเทศในภูมิภาคที่มีการพึ่งพากันทางด้านเศรษฐกิจอย่างซับซ้อน จึงเป็นแรงบังคับให้แต่ละฝ่ายคงต้องใช้ความยับยั้งชั่งใจในการใช้กำลังทหารในการแก้ไขข้อขัดแย้ง และน่าจะพยายามใช้การแก้ปัญหาโดยสันติเป็นหลัก แม้ว่าโอกาสที่จะมีการเจรจาเพื่อกำหนดเขตอาณาในทะเลจีนใต้ในห้วงดังกล่าวจะมีอยู่ไม่มากนัก แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงมีโอกาสดังกล่าวที่จะเกิดความร่วมมือในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2558-2567)

3.1 วางตัวอย่างสมดุลไม่เลือกข้างกรณีปัญหาการอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ และผลักดันให้จีนยอมรับอินโดนีเซียเป็นผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยหลัก และไทยเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยรอง โดยให้การเจรจาทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งจุดยืนของไทยควรจะสนับสนุนการแก้ไขปัญหาโดยสันติ

3.2 พัฒนาโครงข่ายคมนาคมทางรางเชื่อมต่อเมืองสำคัญภายในประเทศและให้สามารถเชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมทางรางของประเทศเพื่อนบ้านได้

3.3 ส่งเสริมการสร้างท่าเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ทางฝั่งทะเลอันดามันที่เชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมทางรางของประเทศ

3.4 ศึกษาความเป็นไปได้ของการขุดคลองกระโตะโดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน China – ASEAN Maritime Cooperation Fund เพื่อเป็นช่องทางสำรองสำหรับการคมนาคมระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทยในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการนำไปพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษหน้า (พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๗) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเล ในการจัดทำ

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยได้อย่างมีเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจนถึงการดำเนินการต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนได้อย่างเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมเป็นเจ้าภาพหลัก และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความมั่นคง หน่วยงานด้านเศรษฐกิจ และหน่วยงานด้านสังคม(รวมภาคการศึกษาด้วย) เข้ามาร่วมจัดทำ เพื่อให้ทุกภาคส่วนยอมรับและนำไปใช้กำหนดนโยบายและมาตรการที่สัมพันธ์และสอดคล้องกัน อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ได้ผลอย่างแท้จริง

1.2 กำหนดให้มีการทบทวนยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลเป็นประจำตามวงรอบที่เหมาะสม และตามความจำเป็นเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลที่สำคัญขึ้น เพื่อให้สามารถปรับยุทธศาสตร์ได้ทันการณ์

1.3 ควรให้หน่วยงานศึกษาและติดตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของประเทศต่างๆ เพื่อให้เข้าใจถึงยุทธศาสตร์เหล่านั้นและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น สามารถแจ้งเตือนและเสนอแนะยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยที่เหมาะสมต่อยุทธศาสตร์นั้นๆ

1.4 ควรมีการให้ความรู้ประชาชนถึงความสำคัญของทะเล ความมั่นคงทางทะเล และผลกระทบต่อประเทศชาติ โดยจัดเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาความรู้ในการศึกษาตามหลักสูตรภาคบังคับ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสนใจที่จะประกอบอาชีพเกี่ยวเนื่องจากทะเลเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นการเสริมสร้างสมุททานุภาพให้กับประเทศ

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

เนื่องจากการวิเคราะห์ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนต่อประเทศต่างๆ โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาทการอ้างสิทธิ์ครอบครองหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ใช้การวิเคราะห์จากแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นหลัก ไม่ได้นำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของประเทศคู่กรณีมาศึกษาประกอบ เนื่องด้วยระยะเวลาในการทำวิจัยมีจำกัด ดังนั้นหากจะมีการทำวิจัยต่อยอดในเรื่องนี้จึงควรมานำยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของแต่ละประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาด้วย เพื่อให้การวิเคราะห์ผลกระทบมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น